הײנטיגער נומער האלט 12 זייטען.

№ 205 | Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem | פרייז 30 גראשען | Lodzer Tageblat

לאָדזער טאַגעבלאַט

צוואנציגסטער יאהרגאנג | 2 września 1927 r. | פרייטאג, ה' אלול תרפ"ז | רעדאקציע און אדמיניסטראציע: פיעטריקאווער 16. טעלעפאנען: פון רעדאקציע 57, פון אדמיניסטראציע 47

היינט פרייטאג, ד. 2 סעפטעמבער, 12 אַ זייגער מיטאג צו דער ערשטער יאהרצייט פון אונזער מיטגרינדער און פערוואלטונגס-מיטגליד

נ. ע.

מ. א. שערשענאווסקי

קומט פאר אַ הזכרה און ס'וועט געשטעלט ווערען אַ מצבה. צו וועלכע אַלע מיטגלידער און סימפאַטיקער ווערען געבעטען פּינקטליך צו קומען.

די פערוואלטונג פון „ארט".

העלענאוו

זונטאג, ד. 4. סעפטעמבער 2 א זייגער נאכמ.

וועט פארקומען

א גרויסע גארטען-פערוויילונג

פון „לינת-החולים"

מיט פערשידענע איבעראשונגען. — אויפטריט פון ערשט-קלאסיגע ארטיסטישע קרעפטען ווי אויך אוקראאינער כאר;

פאנטאווע לאטעריע, זעהר פיל ווערטפולע געווינסטן.

פייערווערק, קאנפעטי און אנדערע סורפריזען.

איינגאנג פאר ערוואקסענע 1,50, פאר שילער און קינדער 50 גר.

אין דער 7-קלאסיגער קנאבען-שולע

פון יצחק גאלדבערג פאס.-שולע 16

ווערען צום נייעם שול-יאהר 1927/28 אנגענומען תלמידים, שול-פליכטיגע, ווי אויך אנפאנגער. 6-יעהריגע קינדער צו ערמעסיגטען שכר-למוד.

אין דער דאזיגער שולע האבען שטענדיג די יודישע רעליגיאנס-למודים, יודישע היסטאריע און העברעאישע שפראך פערנומען דעם אויבענאן. אין דעם קומענדיגען שול-יאהר וועלען אבער נאך בע-זונדערס אינ'ם שול-פראגראם בעדייטענדע ענדערונגען צום גוטען אריינגעטראגען. דערוגעטער אויך דאס, וואס עס וועט אויך אין דער נאכמיטאג-צייט טעגליכע שעה געלערענט ווערען ספעציעל יודישע למודים, ווי: חומש, רש"י נ"ך און גמרא.

אנמעלדונגען אין קאנצעלאריע פון דער שולע יעדען טאג פארמיטאג. ביי דער אנמעלדונג ווענדט זיך צו די מעטריקאס און דעם רינה.

בעמערקונג: די למודים הויבען זיך אן מארגן דאנערשטאג דעם 1-טען ס' סעפטעמבער ד. י.

פענסיאנאט „עלבינגער"

מאמאשאוו-מאז.

עס ווערען אנגענומען געסט צום דריטען סעזאן. געשמאקע קיך, הערליכע אנלאגע, אויך די ימים-נוראים איז איינגעארדענט אין וואלד א עלעגאנטער זאל צום דאווענען. בעמערקונג: דער פענסיאנאט איז אפען א גאנצען ווינטער. 3375

7-קלאסיגע העברעאישע קאעדוקאציאנס-שולע

אויפ'ן נאמען פון

שלום עליכם

פון דער געזעלשאפט פאר יוד. פאלקס-שולען און פאר שול-ערציהונג אין לאדז

פאלודניאווא 11, טעל. 34-13 פאלודניאווא 11, טעל. 34-13

איינשרייבונגען אין די קלאסען I, II, III, IV, V, VI, VII, דויערען. די שולע, וואס עגזיסטירט זייט 12 יאהר, איז פערזעהן מיט די בעסטע לערן-מכשירים און גאנץ גרויס געבען דעם פולען פראגראם פון א 7-קלאסי-גער פאלקסשולע, א ברייטען פראגראם פון יודישע למודים ווי: העברעאיש שפראך, יודישע געשיכטע, תנ"ך, העברעאישע און יודישע ליטעראטור, משנה, געאגראפיע פון ארץ-ישראל. אבסאלווענטען פון דער שולע קענען אריינטרעטען אין 5 קלאס פון יודישע גימנאזיעס. די שול-קאנצעלאריע, פאלודניאווא 11, פארטער I שטאק, איז אפען טעגליך פון 9—2 פארמ. און פון 4—6 נאכמ.

די דירעקציע.

רעכטס-קאנסולענט

זינגער

זאכאדניא 86

צוריקגעקומען.

עלטסטער כירורגישער

פעלדשער י. סענדער

פאמארסקא 14 (שרעדניא)

טעלעפאן 62-83 Telefon 62-83

וועלכער האט פראקטיצירט אין פאזנאנסקי'ס שפיטאל 14 יאהר. נעהמט אן צו יעדער צייט און צו בעסיגע פרייזען. בעזוכט אויך. א ערשטקלאסיגע רעזורע פאר הערען און דאמען און מאניקור.

Dr. Z. Rakowski

זעקס. פאר אויערן, נאז, האלז און לונגען-קראנקהייטען

9 קאנסטאנטינאווסקא 9 טעלעפ. 27-81

ספעציעלער קורס פאר שטאמלער.

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7.

נעהמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 9 ביז 11 און פון 2 ביז 3 נאכמ. 80 1016

Dr. A. Gibiański

צוריקגעקעהרט.

פלעגט די פיס!

PEDICURE

S. Łódzki, Trauguta 5

(Krótka), m. 10

געוועזענער אסיסטענט ביי מייסטער קלעמען (הינער-אויגען-אנשטאלט אין לאנדאן).

ספעציאליסט צו בעזייטיגען הינער-אויגען און הארנהויט, אויך ארייננוואקסענע נעגעל אהנע שמערצען מאסאזשירט די פיס.

Dr Prybulski

צוריקגעקעהרט

זאוואדזקא 1 — טעלעפאן 25-38

וועגערישע האר און הויט-קראנקהייטען, מענער-שוואכע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-ליכט (האר-אויספאל) און רענטגען-שטראהלען.

נעמט אן פון 9—1 דאמען אוו. און 4—8; פון 4—5.

דאס ערשטע ארטאדאקסישע 7-קל. חדר-שולע

תורה ודרך-ארץ עם גן-ילדים

22 נאוואמיעסקא 22 — טעל. 31-86

מאכט בעקאנט, אז פון נייעם שול-יאהר איז דאס שול-לאקאל פיל פערגרעסערט געווארען. די למודים הויבען זיך שוין אן ה' שופטים (1/9). תלמידים ווערען אנגענומען פון 5 ביז 15 יאהר טעגליך אין די קאנצעלאריע פון 9—7 אוועגד. פאר אונבעמיטעלטע געניסע הנחות.

די לייטונג.

דאס ערשטע ארטאדאקסישע לעהר-אנשטאלט און גן-ילדים איי פוילען

„דרכי-נעם" לאדז

קילינסקי 50, טעל. 35-26

נעמט אן צום נייעם שול-יאהר 1927/28 תלמידים אין אלע קלאסען אנהויבענדיג פון גן-ילדים אן. — די קאנצעלאריע איז אפען טעגליך פון 9—2. גלייכצייטיג ווערט בעקאנט געמאכט די פעראינטערעסירטע, אז צום נייעם שול-יאהר ווערט געעפענט ביי דער „מתיבתא" א מחלקה ב'.

בעמ.: די אלע עלטערן פון די קינדער וואס זענען איינגעשריבען געווארען פ'ן נייעם שול-יאהר דארפען זיך מעלדען ביז א' דר"ח אלול. או די למודים הויבען זיך אן א' דר"ח אלול (א' שופטים).

די לייטונג.

פון „בית אברהם" לאדז

עם גן-ילדים אנגראדאווא 10

דאס אנשרייבען תלמידים אין אלע מחלקות, ווי אויך אין גן-ילדים דויערט ווייטער. עס ווערט ערעפענט א העברעאישע קלאס. די למודים הויבען זיך אן דאנערשטאג ד' אלול דעם 1/9 ד. י.

המנהל אברהם שלאמאוויטש.

בעמ.: אין גן-ילדים ווערען אנגענומען קינדער פון 5 יאהר אן.

היינט, פרייטאג, דעם 2, סעפטעמבער, 12 א זייגער מיטאג צו דער ערשטער שמערצליכער יאהרצייט פון

נ"ע

מ. א. שערשענאווסקי

קומט פאר אויפ'ן בית-החיים א טרויער-הזכרה און ס'וועט געשטעלט ווערען א מצבה, צו וועלכע די קרובים, פריינד און בעקאנטע ווערען געבעטען צו קומען.

די פאמיליע.

וויכטיג פאר בלאכארזשעס!

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז כ'בעזיץ אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון אייזענבלעך אין אלע גרויסען צו קאנקורענץ-פרייזען. קומט און איבערצייגט אייך!

יוסף איזביצקי, לאדז, אגראדאווא 10 טעל. 53-25

II-טער איינגאנג אין הויף.

חדר „יסודי-התורה" הראשון

ביי אגודת שלומי אמוני ישראל

11 פאלודניאווא 11

דערמיט ווערט בעקאנט געמאכט, אז עס זענען נאך דא איינינע פלעצער אין די כתות ב' און ה'. די קאנצעלאריע איז טעטיג פון 11—3 נאכמיטאג און פון 5—7 אין אוונד.

די לייטונג.

בעמערקונג: די עלטערן, וועלכע האבען נאך נישט אונטערגעשריבען קיין דעקלאראציע, אזוי די וואס האבען אונטערגעשריבען דעם רעגיסטער פאר דער שול-מאכט, מוזען קומען אונטערשרייבען א דעקלאראציע ביז זונטאג דעם 4/9 אומבעדינגט.

בעקאנטמאכונג.

די אין לאדז גוט-בעקאנטע אינהאבערין פון בעקאנטען דאמען-אטעליער פרוי קאפאמא האט געעפענט אן ערשטקלאסיגע שניידער-אנשטאלט פאר דאמען-קליידער אויף נאראנסקא (דלוגא) 35 פראנט 1. שטאק אונטער דער פירמא

„לא מאד" „La Mode"

דאס ניי-ערעפענטע אטעליער שטעהט אין פערבינדונג מיט די פאר-נעהמסטע פאריזער מאדע-פירמען און בעזיצט שטענדיג די נייעסטע פאסאנען און זשורנאלען אויפ'ן ארט. געדענקט די אדרעס:

נאראנסקא (דלוגא) 35 פראנט 1 שטאק.

דאס בעוואוסטע ארטאדאקסישע לעהר-אנשטאלט

„בית תלמוד" לאדז, צעגעלניאנא 11

טעלעפאן 57-16.

נעמט אן צום נייעם שול-יאהר 1927/28 תלמידים אין אלע קלאסען פון גן-ילדים אן. גלייכצייטיג ווערט בעקאנט געמאכט די פעראינטערעסירטע, אז צום נייעם שול-יאהר ווערט געעפענט א „מתיבתא" און אויך אין די 7-טע קלאס ווערט געלערענט בוכהאלטעריע. די קאנצעלאריע איז אפען טעגליך פון 10 ביז 2 פארמ. און פון 4 ביז 8 נאכמ. די למודים הויבען זיך אן א' דר"ח אלול (פ' שופטים).

גמנסיה עברית „יבנה"

בלודז, ציגלנינה 75

תלמידים חדשים מתקבלים בכל יום לפני הצהרים בלשכת בית-הספר מן 9—2. למכינת AO מתקבלים ילדים בני שש, בלי שום הכנה.

המנהל.

עס ווערען אנגענומען איינשרייבונגען פון נייע שילער, יעדען טאג פארמיטאג אין דער שול-קאנצעלאריע פון 9-2. אין דער מכינת AO ווערען אנגענומען קינדער פון 6 יאהר אהן שום פאר-בערייטונג.

דער דירעקטאר.

וויכטיג פאר יודישע עלטערן!

דאס בעוואוסטע און ערפאלגרייכע ארטאדאקסישע 7-קלאסיגע חדר

„בית-תלמיד"

פון מ. מיליך, וואלטשאנסקא 5

נעמט אן טעגליך פריה פון 8—1 פארמ. און 4—6 נאכמ. תלמידים אין יעדע קלאס. עס ווערט געלערנט תנ"ך, גפ"ת, לשון-קודש, פירוש-התפילה מיט א שטרענגע רעליגיעזע ערציהונג דורך די בעסטע פעדאגאגישע קרעפטען. — פרייזען צוגענגליך. — ערפאלג גאראנטירט.

ביי דער שולע א ספעצ. העברעאישע פרעבעל נקע-גן ילדים!

די מורא'דיגע קאטאסטראפע אין מזרח-גאליציען האט חרוב געמאכט צענדליגער דערפער און שטעט.

פיל מענשן האבן געפינען דעם טויט אונטער די חורבות פון די איינגעפאלענע הייזער

די באהן-קאמוניקאציע איז אויף א לאנגע צייט אפגעשטעלט געווארן.

די מורא'דיגע פערפלייצונג אין מזרח-גאליציען, וועגען וועלכער מיר האבען שוין געמעלדעט אינפארמירט אונזערע לע-זער, האט אנגעריכטעט קאטאסטראפאלע שאדנס. גאנצע שטעט און דערפער שטעהן אונטער'ן וואסער. פיל הייזער זענען אונטער'ן דרוק פון'ם שטראם איינגעפאלען און בעגראבען אונטער זיך די איינוואוינער.

די צאהל קרבנות איז נאך ביז איצט נישט פעסטגעשטעלט.

מען רעכענט אבער, אז עס זענען דא [illegible]

פיל טויטע.

א סך דערפער און שטעטלעך פון לעמבערגער און סטאניסלאווער וואיע-וואדזטווס זענען במעט אינגאנצען אפ-געמעקט געווארן פון דער ערד. די שטעדט זענען פערוואנדעלט געווארן אין א טייך, פון וועלכען עס ווייזען זיך נאר ארויס די סוימענס פון די הייזער.

דער חורבן איז א געוואלדיגער.

פון די תבואה אויף די פעלדער איז נישט איבערגעבליבען קיין שריד ופליט.

אויף זעהר פיל ערטער האט דאס וואסער אפגעשווענקט דעם גאנצען פון דער באהן-ליניע און צושטערט די שי-נעס.

צעהנדליגער באהן-בריקען זענען צע-שטערט געווארן.

די באהן-קאמוניקאציע איז דערפאר איבערגעריסען געווארן אויף א לענגערער צייט, מען רעכענט, אז פריהער ווי אין 3 וואכען ארום וועט די באהן-קאמוני-קאציע נישט ווידערהערגעשטעלט ווערען.

הינטער סטאניסלאוו איז צושטערט געווארען א גרויסע באהן-בריק און די

באהן - קאמוניקאציע צווישען לעמבערג און סטאניסלאוו איז איבערגעריסען געווארען אויף א גאנץ לאנגע צייט.

מעהר פון אלע האבען אויסגעשטאנען די פאמיליעס, וועלכע געפינען זיך אויף ראטשע ערטער. פיל פאמיליעס פון ווארשא און לעמבערג קאנען נישט אהיים פאהרען. זיי געפינען זיך ווי אויף אנ' אינזעל, וואס איז פון אלע זייטען ארומ-גערינגעלט מיט וואסער. מען רעכענט, אז עס וועט דויערן א 10 טעג ביז זיי וועלען פון דארט קאנען ארויספאהרען.

אזוי זעהט אויס דאס אלגעמיינע בילד פון דער קאטאסטראפע. נעכטען שפעט-נאכט האבען מיר בעקומען פאלגענדע ווייטערע דעפעשעס וועגען מצב אין מזרח-גאליציען:

לעמבערג, (ספעציעל צום „לאדזער טאגעבלאט"). אין שטעדטעל יארע-מטש האט נעכטען א גאנצען טאג גע-בושעוועט א שטורעם-ווינד. עס האט אנ-אויפהערליך געבליצט און געדונערט און פון הימעל האט זיך געגאסען ווי מיט עמער,ס.

אין דראהאביטשער פאוויאט גיסט אונ-אויפהערליך א שלאגה-רעגען און בארים-לאוו זענען איינגעפאלען 12 הייזער. פון אונטער די חורבות האט מען אפגעראטע-טעט 6 טויטע, זייערע נעמען איז נאך נישט געלונגען פעסטצושטעלען. דאס ווא-סער האט

פערפלייצט די נאפט-קוואלען.

די מענשען געפינען זיך אין א שרעקליכע לאגע. די ציגען זענען צוגעשטעלט גע-ווארען אין מיטען וועג. די געפאהר פאר די ליעטניקעס, וואס געפינען זיך איצט אויפ'ן וועג אהיים, איז זעהר גרויס. די רעטונגס-אקציע געהט צו שווער, ווייל דאס מיליטער געפינט זיך איצט אויף מאנעווערעס און עס איז זעהר שווער זיי אני-בערצווארפען אין די בעדראהטע ערטער. דער וועג פון לעמבערג קיין סמרי שטעלט מיט זיך פאר א גרויסען טייך, פון וועלכען מען זעהט קוים ארויס די דעכער פון די הייזער.

דאס שטעדטעל קוטי, וואס ליגט בא דער רומעניש'ער גרענעץ איז אינגאנצען פערזונקען אין וואסער. פון די פערנאכ-טע הייזער שלעפט מען ארויס טויטע.

די שטאדט סמרי זעהט אויס ווי א גר' אינזעל צווישען צעיושעטע כוואליעס.

אין פשעמישל זענען הונדערטער היי-זער פערגאסען געווארען מיט וואסער.

דאס שטעדטעל נאדווארנא האט מער פשעמישל איז אינגאנצען פערגא-סען געווארען.

גרויסע שרפה אין ליבערמאנ'ס פאבריק

אנ'ארבייטער פערברענט געווארען אויף טויהל.

נעכטען בייטאג האט אויסגעבראכען א שרפה אין צבאפאל-לאגער פון די ברי-דער ליבערמאן אויף וויעדשבאווא 18, די שרפה האט געקאסט דאס לעבען פון א מענש.

האלב צוועלף בייטאג, בעת די מויע-רער זענען געווען בעשעפטיגט ביים מוי-ערן די נייע געביידע פון א שפייכלער, וואס ווערט דארט אויפגעשטעלט, האבען די ארבייטער בעמערקט ווי פון דער שויפע וואס גרעניצט זיך מיט דער פאבריק-געביידע שלאגט ארויס א רויך, און באלד דערויף איז אין דעם צבאפאל-לאגער אויסגעבראכען א שרפה, וואס צוליב די לייכטע ברען-שטאפען האט באלד ארומגעכאפט דעם גאנצען לאגער.

די ארבייטער האבען ארויסגערופען דעם ערשטען „ארזשאד" פון די פריווא-טע פייערלעשער, וועלכע זענען באלד אנגעקומען אויפ'ן ארט פון דער שרפה מיט'ן קאמענדאנט דר. גראהמאן בראש.

צוליב דעם, וואס דערנעבען געפינט זיך די מיליטערישע „שקאלא לאטשניקאוו", זענען צו דער שרפה אלארמירט געווא-רען אנ'אפטיילונג [illegible] מיט [illegible] קאמיטאגען אין דער שפעט. אין צוזאמ-מען מיט די פייערלעשער געפיהרט די רעטונגס-אקציע.

א דאנק דעם, וואס דער לאגער געפינט זיך אויפ'ן פרייען פעלד איז די רעטונגס-אקציע געווען א לייכטע. די גאנצע צייט פון דער שרפה האבען די פייערלעשער זיך בעמיהט צו פערהיטען די שכנות'דיגע פאבריקס-בנינים. דאס האט זיך א דאנק די ענערגישע רעטונגס-אקציע פון די פייערלעשער איינגעגעבען, און משך פון 1½ שעה איז געלונגען דאס פייער איינצולעשען, וואס אונזער מיטאר-בייטער האט זיך אויפ'ן ארט איבערצייגט, מורט, איז דער היזק נישט קיין גרויסער.

די שרפה האט אבער אויך געהאט זעהר טרויעריגע פאלגען:

אין דער צייט, ווען די פייערלעשער זענען געווען בעשעפטיגט ביי דער רע-טונגס-ארבייט, זענען די מויערער ווייטער געשטאנען ביי זייער ארבייט, און פון צייט צו צייט האבען זיך די ארבייטער פעראינטערעסירט מיט דעם גורל פון זייער א חבר, וואס איז זיין א שעה צוויי צוריק אוועקגעקומען, און זיי ווייסען נישט וואו ער איז אהינגעקומען.

אבער דער ענטפער האט נישט לאנג געלאזט אויף זיך ווארטען: ווען די שרפה איז שוין באלד געווען איינגעלא-שען, האט א פייערלעשער געמאכט א געוואלד: א מענש!

מיט דער הילף פון א רעפלעקטאר האט מען פאר זיך דערזעהן א שוידערליך בילד: אויף א פאלען שטאפעטס, נעבען דער טיר איז געלעגען א מענש פער-ברענט אויף קויל. דער קאפ האט ביי איהם געפעהלט אינגאנצען. ווי מ'איז זיך משער, זאל דאס זיין דער מויערער, וועלכער איז מיט צוויי שעה פאר דער שרפה אוועקגעקומען.

דער קאמענדאנט גראהמאן האט בא-פוילען דעם פערברענטען קערפער ארויס-צוטראגען אין א קאמער, און ארויסגע-שטעלט נעבען איהם א פאליציי-וואך.

ווי אזוי דער ארבייטער קומט אהין אין דעם לאגער איז נישט פערשטענדליך. מען איז זיך משער, אז ער איז געווען שיכור און האט זיך אוועקגעלעגט מיט א'אנגעצונדענעם פאפיראס. און דאס זאל אויך האבען געווען די סבה פון דער שרפה.

דעם נאמען פון דעם פערברענטען ארבייטער איז נאך ביז איצט נישט גע-לונגען פעסטצושטעלען.

די הערליכע אין אונזער שטאט קאוויארניא

Café „Central"

פיעטריקאווער 48, — טעל. 62-11

העכסטער קאמפארט! — ערשטקלאסיגע בעדינונג! — רענדעז-וואו פון עלעגאנטען לאדזש.
איינגענטימער ז. נעלרובין.

ראש השנה יו"כ

בין איך פריי צום אנגאזשירט ווערען אין א פאסענדען פלאץ, מיט א ענטשפרעכענדען הענאראר. כאר-בעגלייטונג פערזעהען. בכבוד ובכוחמ"ט
הש"ץ הנודע מ. מיטעלבערג
לוואיזא 3 ח. 9.

אויף לויהן

ווערט אנגענומען צו וועבען
אלערליי סחורות אויף ענגלישע וועב-שטוהלען 36 צאליגע. צו ערפאהרען גדאנסקא 37, האוו. 9 4—2 נאכמ.

Dr. med. G. Gersztajn
צוריקגעקעהרט
ספעציאל-ארצט פאר אויגען-קראנקהייטען
Traugutta 12 (קרוטקא)
נעמט אן פון 12½—2, פאר אונבעמיטעלטע פון 7-8 אוו.

Dr. Rabinowicz
זשעלאזנא 3. טעל. 11-31
ספעצ. פון נאז- אויערען- און האלז-קראנקהייטען
נעמט אן פון 11-12 און פון 5-7 אוו. זונטאג 12-1.
צוריקגעקעהרט.

צאהן-ארצט
צוקער
צוריקגעקעהרט

Dr. M. Kantor
6 Sierpnia 1
powrócił.

Dr. med. H. Lubicz
צעגעלניאנא 43, — טעל. 41-32
איז צוריקגעקעהרט.
ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און מענער-שוואכע קראנקהייטען. היילונג מיט קווארץ-לאמפען (האר-אויספאל)
נעמט אן פון 8—10 און פון 5 — 8 אוונט.

לעזט און אבאנירט
— דעם —
„לאדזער טאגעבלאט".

Z okazji zaślubin p.
Feli Rechtmanówny
z p.
Julkiem Apfelbaumem
składa najserdeczniejsze życzenia
JAKÓB MOTYL.

צאהן-ארצט **י. לעוו**
ציגעלשטר. 36
טעלעפאן 37-44
צוריקגעקעהרט.

Lek. Dentysta **E. SZACKA**
powróciła
NOWO-CEGIELNIANA 24
przyjmuje od 10—1, w Lecznicy „SANITAS"
Cegielniana 29 od 2.30 do 5.30 po poł.

צאהן-ארצט
Jakób Karmazyn
פאלודניאווא 2
צוריקגעקעהרט.

אין לאטעריע-קאנטאר פון
ברייטשטיין
נארוטאוויטש 31
קען מען אלע טאג בחנם נאכזעהן די געציהלטע טאבעלע און מ'וועט אויסגעצאהלט אלע געווינסטען.
לאזען צו דער 1 קלאס שוין צו בעקומען.
מיט אכטונג ברייטשטיין,
נארוטאוויטש 31.

Dr. med. L. Pikielny
ספעציאליסט פאר נירען- בלאז- און אוריו-קראנק.
נעמט אן פון 4—7 נאכמ.
נאווראט 8 — טעל. 19-30

Dr. med. Z. Datyner
ספעציאליסט פאר נירען- בלאז און אוריו-קראנק
Piramowicza 11 (פריהער זעלגינסקא)
Tel. 48-95.
נעמט אן פון 1 ביז 2 און 5—8 אוונט.

Dr. med. Ludwik Rapeport
P, Narutowicza 25 (דזיעלנא) Tel. 44-10
ספעציאליסט פאר נירען-, בלאז- און הארן-קראנקהייטען
נעהמט אן פון 3 ביז 5 נאכמ

Lekarz-Dentysta
Józef Halpern
powrócił
Piotrkowska № 88, telef. 11-52.

Dr. Różaner
ספעציאליסט פאר הויט-ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע.
היילונג מיט קווארץ-שטראהלען און דיאטערמיע
Dzielna 9 (Narutowicza)
טעל. 28-98.
צוריקגעקעהרט
פון 8—10, 5—8. פרויען 4—6.
אנ'עקספערט ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. med. H. Leichter
קאנסטאנטינער 9 רוג זאכאדניא. טעל. 49-66
צאהן-כירורג
ספעצ. פון כירורגישע קראנקהייטען פון: שטשענקעס, גימענס דרושאנסלעס, צאהן-סיסטעלעס א.ז.וו.
נעמט אן פון 1½—5 און זונטאג פון 9—11 פארמ.

Dr. H. Wołkowyski
צוריקגעקעהרט
אלכאדגיא 53 (צעגעלניאנא 19) טעל. 37-70
ספעציאל-ארצט פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע
בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען
נעמט אן פון 4—8, פרויען פון 4—5 ספעציעל ווארטע-צימער.

Dr. M. Goldfarb
זאוואדזקא 18. טעלעפאן 19-52.
הויט- „האר"- און געשלעכטסקראנקהייטען
נעמט אן פון 9—12 פארמ. און 5—8 אוונט.
פאר אונבעמיטעלטע — פרייזען ערמעסיגט

Dr. A. Mazur
נארוטאוויטשא 44, טעל. 22-44
צוריקגעקעהרט
ספעציאל-ארצט פאר אויערן, נאז און האלז-קראנק.
ווי אויך שטים און שפראך-שטערונגען.
נעמט אן פון 12—1 פארמ. און פון 6.30 ביז 8 אוו.

Dr. med. Braun
ספעציאל-ארצט פאר הויט-און ווענערישע קראנקהייטען און מענער שוואכע.
בעהאנדלונג מיט קווארץ-ליכט (האר-אויספאל)
צוריקגעקעהרט
23 פאלודניאווא 23
טעל. 40-26
נעהמט אן פון 9—11 און פון 5—8 [illegible]

אלפרעד ראזענשטיין

דעלעגאט פון די פוילישע ידען אין אמעריקא.

צו זיין בעזור אין לאדז.

עס פרעהט זיך לאדז, עס הוליעט באלוט
די וועבער, שפינער, גרוים און קליין!
עס איז א ליבער גאסט געקומען
דער דעלעגאט ה' ראזענשטיין!

ער קומט דאך פון בענדזשאמין ווינסעט
וואס ער איז דאך זיין רעכטע האנט,
און ווידמען וועט ער אונז די לאדזער,
זיין גרויס ערפאהרונג אין טאלאנט.

ער וועט אונז פיהרען אויף די וועגען,
פון גרויסען האנדעל און עקספארט,
און ס'וועט פון לאדז זיך נעהמען שיטען
דאלארען מיזענדער פון דארט.

ער וויל אמעריקא און פוילען,
ווי ברידער לעבען זאלען צוויי;
ער וויל די גאס פון מרדכי גבאי
זאל זיין א שותף צו בראדוויי.

עס וועט נישט פעהלען קיין פרנסה,
עס וועט נישט זיין קיין נויט און קלאג,
מ'וועט עסען לאקשען אינדערוואכען
און העכט-געפילטע יעדען טאג.

ה' ראזענשטיין — דאס לאדזער קינד
איז לאנג פון ביזנעס אין דעם קאלטען,
דעם אלטען פייער פון דער היים
האט ער ביי זיך אין הארץ בעהאלטען.

פון גראַט כאַלי.

אויפפאדערונג.

מיר פאדערן אויף אלע פארטיי-חברים דרינגענד צו קומען אויף דער פער-זאמלונג, וועלכע קומט פאר מאנטאג, דעם 5. סעפטעמבער 8 א זייגער אוונט אין לאקאל זאוואדזקא 5 וועגען די וואהלען צום שטאט-ראט.

ראט פון דער פאלקס-פארטיי.

גרינבוים פאדערט די דעמיסיע פון דער ציונ. לייטונג

ער לעגט פאר צו גרינדען א קאלעגיום פון אלע ציוניסטישע גרופירונגען

דער צווייטער טאג.

באזעל, 31. אויגוסט (יט"א) היינט אַ זייגער 9 מיט 30 מינוט פאַרמיטאָג האָט זיך אָנגעהויבען די ערשטע זיצונג פון 15. ציוניסטישען קאָנגרעס. פאָרזיצער איז געווען ה' לעאָ מאָצקין. דער פאָרזיצענדער פון קאָנגרעס-געריכט אַדוואָקאַט ס. גראָנעמאַן האָט אָבגעגעבען אַ בעריכט פון קאָנגרעס-געריכט וועגען די בעשטעטיגונג פון די דעלעגאַטען-מאַנדאַטען.

נאָכדעם האָט גענומען דאָס וואָרט דער פּרעזידענט פון דער וועלטליכער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע ד"ר חיים ווייצמאַן, וועלכער האָט געהאַלטען אַ פּאָליטישע עקספּאָזע. דער עקספּאָזע איז אויסגעהערט געוואָרען מיט גרויס שפּאַנונג.

ווייצמאַנ'ס פּאָליטישער עקספּאָזע

פּראָג. ווייצמאַן האָט ערקלערט, אַז מען קען איצט נישט ערוואַרטען קיין ענטשיידענדע פּאָליטישע ענטוויקלונגען. דאַגעגען קען מען קאָנסטאַטירען אַ לאַנגזאַמען אָבער זיכערן פאָרטשריט אויף דער פּאָליטישער אַרענע. די מאַנדאַטען-מאַכט ווייזט אַרויס אַ מאָל מעהר פאַרשטענדניס פאַר דער ציוניסטישער זאַך. די ציוניסטישע לייטונג מוז זיך אָנלעהנען בײַם פּרינציפּ פון האָבען צוטרוי צו דער מאַנדאַט-מאַכט, אַנדערש קענען נישט געפיהרט ווערען פאַרהאַנדלונגען מיט דער דאָזיגער מאַכט. דער פאָרטשריט פון דער ציוניסטישער פּאָליטיק האָט ווייטער זיין אָבהענגיג פּראָפּאָרציאָנעל פון די לייסטונגען פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע. האָט מעהר לייסטונגען, אַלץ לייכטער וועלען זיין די ווייטערע ערפאָלגען. אונזער בעזונדערע פּאָליטיק פון די אָרגאַנען פון פעלקער-בונד און פון דער ענגלישער מיינונג אין פאַרשיידענע לענדער און מלוכות האָט געמאַכט גרויסע פאָרשריט. שווערער געהט די דאָזיגע אַרבייט אין ענגלאַנד גופא. דער צוקונפטיגער עקזעקוטיוו וועט מוזען שאַפען מעגליכקייטען צו געווינען די סימפּאַטיע און אונטערשטיצונג אויך פון דער ענגלישער עפענטליכער מיינונג.

איבערגעהענדיג צו דער שטעלונג פון דער פּאַלעסטינער רעגירונג צו דער יודישער נאַציאָנאַלער היים קאָנסטאַטירט דער רעדנער, אַז די פּאַלעסטינער רעגירונג נעמט לעצטענס אַן אָבּיעקטיווען אַנטייל אין דעם אויפבוי פון דער נאַציאָנאַלער היים. די רעגירונג גיט אויך הילף בײַם בעקעמפען די אַרבייטסלאָזיגקייט אין לאַנד.

דער נייער קהלות-געזעץ וועט שאַפען אָרדנונג אין איבערליכען יודישען לעבען. עס זענען אויך געמאַכט געוואָרען טייל-ווייזע ענדערונגען אין דעם הערשענדען אינדוסטריע-געזעץ. דער צוקונפטיגער עקזעקוטיוו האָט פאָרטצוזעצען די פאַרהאַנדלונגען וועגען איבערגעבען פאַר די יודישע קאָלאָניזאַציע-צוועקען די מלוכה-ערד. אויף דעם געביט קען מען מאַנכעס דורכפיהרען. דער עקזעקוטיוו האָט אויך דאַרפען אויסווירקען, אַז דער מלוכה-באָדען אין בית-שאן זאָל איבערגעגעבען ווערען פאַר דער יודישער קאָלאָניזאַציע און אַז בכלל זאָל די לאַנדיגע מלוכה-ערד איבערגעגעבען ווערען עפענטליכע קערפּערשאַפטען, אין דעם פאַל דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע. ד"ר ווייצמאַן זאָגט, אַז אַ גרויסע אונגערעכטיגקייט ווערט געטאָן לגבי דעם יודישען ישוב דורך דער נישט-ריכטיגער שטייער-פּאָליטיק פון דער ארץ-ישראל-רעגירונג. עס איז צו ערוואַרטען, דאָס אין דעם ענין וועט אַרײַנטרעטען אַ גינסטיגע ענדערונג. אין גיכען איז אויך צו ערוואַרטען גינסטיגע ענדערונגען בנוגע דער אַרבייטער-געזעצגעבונג און וועגען בעשעפטיגען מעהר יודישע אַרבייטער בײַ עפענטליכע רעגירונגס-אַרבייטען. בנוגע דעם יודישען ערציהונגס-וועזען אין ארץ-ישראל ווייזט אָן דער רעדנער, אַז די ארץ-ישראל-רעגירונג שטיצט וואָס אַ מאָל מעהר דאָס יודישע ערציהונגס-וועזען. עס איז אָבער נויטיג דורכצוזעצען, אַז די רעגירונג זאָל אויך אין אַ געהעריגער מאָס סובסידירען די יודישע סאַניטאַר-היגיענישע אַרבייט אין לאַנד.

ווייצמאַן האָט ווייטער ערקלערט, אַז לויט די ידיעות, וואָס ער בעזיצט, איז די ענגלישע רעגירונג פּרינציפּיעל נישט געניגט אינוועסטיציאָנען אין ארץ-ישראל אַ שוק-אַפּ.

אין האַשטרען טייל פון זיין פּאָליטישען עקספּאָזע אויף דער מיטוואָכדיגער פאַרמיטאָג-זיצונג האָט ד"ר ווייצמאַן בעריהרט די פראַגע פון דער „יודישער אַגענץ". דער רעדנער האָט אָנגעוויזען, אַז ס'איז שוין געשאַפען געוואָרען דער גרונד-יסוד פון דער אַגענץ. דאַגעגען די אָרגאַניזירונג פון דער אַגענץ איז נאָך נישט פאָרגעקומען. די קאָמיסיעס, וואָס זענען געשאַפען געוואָרען אין הסכם מיט'ן צוזאַמען מיט דער מאַרשאַל-גרופּע אין אַמעריקאַ, וועלען אין פּערץ-מאָנאַט אָבגעבען אַ בעריכט פון זייער טעטיגקייט.

צוליב'ן דעפיציט אין דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע קומט ד"ר ווייצמאַן דעריבער צום אויספיהר, אַז די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע מוז מאַכען אַ לאַנגטערמיניגע אַנלייהע. אויסזיכטען פאַר אַזאַ אַנלייהע זענען פאַרהאַן. בײַ אַ פאָרבעדינג אָבער, דאָס עס זאָל אַרײַנטרעטען אַ סאַנאַציע פון בודזשעט.

די לאַנדווירטשאַפט אין ארץ-ישראל האָט פאַרהעלטניסמעסיג וועניג געליטען פון קריזיס אין לאַנד. עס איז אָבער נויטיג פריהער צו קאָנסאָלידירען די שוין עקזיסטירענדע ישובים איידער מען שרייט-צו צו נייע גענג.

ד"ר ווייצמאַן האָט געענדיגט זיין עקספּאָזע מיט דער ערקלערונג, אַז עס זענען נישט פאַרהאַן קיין פּאָליטישע מניעות פאַר אַ ווייטערע פאַרגרעסערטע אַרבייט אין ארץ-ישראל. מיר מוזען פיהרען אַ ראַציאָנעלע ווירטשאַפט און אַן אָנגעשטרענגטע קאָלאָניזאַציאָנס-אַרבייט, ווייל מיט היסטעריע וועט מען דעם קריזיס אין ארץ-ישראל נישט בעזיגען.

אויספיהרליכע פאליטישע עקספאזע פון ד"ר ווייצמאן.

דער צווייטער און דריטער טאג פון קאנגרעס.

די פּאָליטישע עקספּאָזע פון נ. סאָקאָלאָוו.

באזעל, 31. אויגוסט (יט"א) אויף דער מיטוואָכדיגער פאַרמיטאָג-זיצונג האָט נ. סאָקאָלאָוו ערגענצט דעם פּאָליטישען עקספּאָזע פון ד"ר חיים ווייצמאַן. סאָקאָלאָוו האָט דער עיקר זיך אָבגעשטעלט אויף דער לאַגע פון דער ציוניסטישער בעוועגונג אין פאַרשיידענע לענדער.

דערבײַ האָט סאָקאָלאָוו דערמאָנט די לייסטונגען פאַר'ן ציוניזם מצד גוישע יודען, בעזונדערס האָט ער אונטערגעשטראָכען די גרויסע פאַרדינסטען פאַר'ן ציוניזם פון סער דידס, דעם געוו. ערשטען סעקרעטאַר פון דער ארץ-ישראל-רעגירונג.

באזעל, 1 סעפּטעמבער (טעלעגר. דורך י.ט.א.) בעת דער גענעראַל-דעבאַטע אַרום דער עקספּאָזע פון ד"ר ווייצמאַן זענען אַרויסגעטרעטען מיט שאַרפע רעדעס ה' אַרלאָזאָראָוו (התאחדות), באַר-קאַצענעלענבאָגען (פּועלי-ציון) און דעפּ. י. גרינבוים.

דעפּ. גרינבוים האָט שאַרף קריטיקירט די טעטיגקייט פון דער עקזעקוטיוו און געפאָדערט, אַז ער זאָל דימיסיאָנירען. אנשטאָט דער ביז-איצטיגער לייטונג זאָל געשאַפען ווערען אַ קאָלעגיום פון פאַרשיידענע ריכטונגען.

דער דריטער טאָג.

באזעל, 1 סעפּטעמבער (טעלעגר. דורך י.ט.א.) היינט דאָנערשטאָג קומט נישט פאָר קיין פּלענאַרע זיצונג פון קאָנגרעס, דערפאַר ווערט זעהר אינטענסיוו געאַרבייט אין די קאָמיסיעס. ס'זענען אויסגעקליבען געוואָרען פאָלגענדע 10 קאָמיסיעס:

פּאָליטישע, קאָלאָניזאַציע, בודזשעט, אַרבייט, אָרגאַניזאַציאָנעלע, ערציהונג, עמיגראַציע, געזונדהייט, פינאַנץ-פּאָליטיק און אַ קאָמיסיע, וואָס האָט אויסצואַרבייטען די רעזאָלוציעס פאַר'ן פּלענום פון קאָנגרעס.

פערלענגערט די שטיצע פאר גייסטיגע ארבייטסלאזע.

(ב) ווי מיטגעטיילט, האָבען גייסטיגע אַרבייטסלאָזע געקראָגען אונטערשטיצונג אין משך פון 17 וואָכען. דאָס אַרבייטס-מיניסטעריום האָט איצט פערלענגערט דעם טערמין אויף 26 וואָכען.

גייסטיגע אַרבייטסלאָזע, וואָס האָבען ביז'ן 27. יולי פערלוירען די רעכט צו בעקומען די אונטערשטיצונג, דאַרפען ביז'ן 10. ד. ח. אָבגעבען אַ בקשה צו דער צענטראַל-קאַסע פאַר גייסטיגע אַרבייטסלאָזע (אַלעע קאָשציושקי 9).

פייערליכע אקאדעמיע איז „התאחדות"

צו דער ערעפענונג פון 15. ציוניסטישען קאנגרעס

(:) דינסטאַג אָוונט איז אין איינענעם לאָקאַל פון „התאחדות" פאָרגעקומען אַ פייערליכע אַקאַדעמיע צו דער ערעפענונג פון 15-טען ציוניסטישען קאָנגרעס. אין באַזעל. דער ערשטער רעדנער איז געווען ד' דר. ח. באַרלאַס, וועלכער האָט אויסגעוויזען די וויכטיגקייט פון איצטיגען קאָנגרעס אין באַזעל אַלס יובל-קאָנגרעס. ער מאַכט אַ סך-הכל פון די ביז איצט פאָרגעקומענע קאָנגרעסען, אונטערשטרייכענדיג, אַז די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע איז איצט די איינציגע רעפּרעזענטאַנטין פון יודישען פאָלק. ער דערמאָנט אויך די גרויסע לייסטונג פון די יודישע אַרבייטערשאַפט, דער גרויסער פאַרמישטער פון אַרבייטערשאַפט א"י אַ דאַנק דעם קאַמף פון דער יודישער אַרבייטערשאַפט אין ארץ ישראל, וועלכע פאַרטרעטען ליכט רעם ציוניזם. א אויספיהרליכען רעפעראַט האָט געהאַלטען דר. ז. עלבערג, ער זאָגט: ווען דאָס יודישע פאָלק וואָלט בעזעסען אַ גוטען זכרון און געדענקען, וואָס דער ציוניזם האָט געטאָן אין משך פון די לעצטע 30 יאָהר, וואָלט אין דער יודישער גאַס הערשען געווען אַ יום-טוב-שטימונג אַנשטאָט דער וואַהל-שטימונגען. דאַן גיט ער אַ היסטאָרישען איבערבליק זינט דעם ערשטען קאָנגרעס פון תרנ"ז ביז היינט און די גרויסע רעוואָלוציע, וואָס דאָס יודישע פאָלק האָט איבערגעמאַכט אַ דאַנק דעם ציוניזם.

וועמען געהערען די זיידענע העמדער?

(:) פאַרנאַכטיגער נאַכט האָט אַ פּאָליציאַנט בײַם ראָג נאַוואָמיעיסקאַ און יודישע גאַס בעמערקט אַ פאַרדעכטיגען פאַרבייגייער מיט אַ גרויסער וואַליזקע און איהם פערהאַלטען. אין קאָמיסאַריאַט האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז דער חבר'מאַן איז דער לאַנג געזוכטער גנב וואַצלאַוו סטרוגאַלאַ. אין דער וואַליזקע האָבען זיך געפונען פיל זיידענע העמדער און ווערטפאָלע פרויען-קליידער. די וואַליזקע מיט די געגנב'עטע זאַכען זענען איבערגעגעבען געוואָרען דער געריכטס-מאַכט.

פון די העבראעישע אווענד-קורסען „התחיה" ביי „התאחדות"

אין די קומענדיגע וואָך הויבען זיך אָן די למודים אויף די העבראעישע אָווענד-קורסען „התחיה" אין אַלע גרופּען!

א חוץ די עקזיסטירענדע פאָרטגעשריטענע און הכנה'ע גרופּען ווערען געעפענט אַ ריה אַנפאַנגער-גרופּען פאַר העבראעיש און ענגליש.

כדי צו געבען די מעגליכקייט אַלע שיכטען פון אונזער בעפעלקערונג צו לערנען די העבראעישע שפּראַך האָט די לייטונג פון התחיה בעשלאָסען צו געבען מיטגלידער פון יוגענד-אָרגאַניזאַציעס און אונבעמיטעלטע אַ הנחה פון 50% (ד. ה. אַנשטאָט 4—נאָר 2 זל. מאָנאַטליך.

אַלע אָרגאַניזאַציעס אָדער יחידים, וועלכע ווילען געניסען פון דער אויבענדערמאָנטער הנחה דאַרפען זיך ווענדען אין קאַנצעלאַריע פון „התחיה" פּאָלודניאָווע № 11 צווישען 8—10 אָוונט, טעגליך ביז דעם 10 ד. ח.

וואס ווערט היינט געשפילט

איז די טעאטערן און קינאס?

פילהאַרמאָניע: — היינט „די פּוילישע חתונה". שבת נאָכם.: „די רומענישע חתונה". אָוונט: „די פּוילישע חתונה".

שטאַטיש-טעאַטער: היינט און מאָרגען „פּאַריז-לודז".

לונאַ — „קישען איז קיין זינד". צום שלוס: באַלעט-אויפטריטען.

ספּלענדיד: — 1) „די קליינע קאָקעטין" 2) „דער דריטער שוואָגער"

גראַנד-קינאָ רעווי-טעאַטער „מיראַז" שלאַגער נומערן.

באַזשאָשטשאַט: 1) „פאַר איין נאַכט" 2) „אין אַ שעה נאָך דער חתונה".

לעזט, אבאנירט
— דאס —
"לאדזער טאגעבלאט"

ווער האט נעכטען געוואונען אויף דער לאטעריע?

20-טער טאג פון דער ציהונג.

10.000 זל. נומ' 85881 56858 78904.

5000 זל. נומ' 18783 32688 44825 64041.

3000 זל. נומ' 20051 37525.

2000 זל. נומ' 2654 16395 18002 81942 41288 64672 81874 96991.

1000 זל. נומ' 26416 28131 39985 42655 59451 85533 98437 98522.

אין נעכטיגען ציהונגס-טאָג איז דער געווינס 5000 זל. אויף נומ' 32688 ווידער בעפאַלען אין דער קאָלעקטור פון ס. יאַמפּאָ, פּיעטריקאָווער 22 און פּיעטריקאָווער 66.

די נעכטיגע ציהונג פון דער „דאלארובקע".

וואַרשע (טעלעגראַם). נעכטען איז פאָרגעקומען די ציהונג פון דער דאָלאַראָווקע. עס זענען אַרויס פאָלגענדע נומערן:

40.000 דאלאר נומ' 890.288

8,000 דאל. נומ' 754.450

8,000 דאל. נומ' 117.698 121.481 706.746

1.000 דאל. נ' 747.538 846.212 784.209 316.857 615.866

500 דאל. נומ' 857.406 813.742 529.714 810.668 080.852 546.076 087.659 472.959 782.726 228.882

אויסער דעם האָבען געוואונען 80 נומערן צו 100 דאָלאַר.

די עפענטליכע מיינונג.

בריעפע פריינדע פאַר אַרטיקלען, בריוו אין רעדאַקציע און בעמערקונגען, וואָס האָבען אַ געזעלשאַפטליכען אינטערעס, פאַר וועלכע די רעדאַקציע נעהמט נישט איבער די פעראַנטוואָרטליכקייט.

דאס איז ווירקליך ניט צו פערשטעהן!

(א בריוו אין רעדאַקציע)

השכ'בוד'ע רעדאַקטאָר!

מיר בעטען העפליך אָבצודרוקען אין אייער השכ'ע צייטונג פאָלגענדעס:

מיין כאָר, מלך-העגדלער, וועגען עפעקטען אויף א פראָזשפּאָלטע אין לאַ פּאַל, פּאַלגמאַנאַ 31, איז אַרײַנגעקומען דער פּאָליציאַנט פון אַנטער-פּיוראָ אין די פּאָמער-הענדלער און גלייך אָנגעהויבען צו שלאָגען און מלך-העגדלער מיט אַ שטעקען אויפ'ן קאָפּ. אויסער פון דעם האָט מען גענומען לעבער און קאָפּ. מ'האָט איהם אויך געוואָלט שטעקען, ווען גאָט דער הילף פון זיינע מענשען, וועמ'מ וואָס מען אַ פּראָטאָקאָל נישט געמאַכט, מ'האָט געוואָלט אויך פאַרשרייבען אַ פּראָטאָקאָל פאַר יודען-פּוחדים, אַז מען זאָל זיי אַ סכנה, זאָל מען גישט ראָסען צו קיין שודים-גע-ריכט, נאָר פאַרבען זיך שלאָגען, ר. ת. זאָגען מיט נח.

די פּערוואַלטונג פון מלך-הענדלער פּראַיוון, פּאָלגמאַנאַ 31.

טעאטער און מוזיק.

פון יודישען טעאטער.

דאָס יודישע טעאַטער מיט די גאַסט-ראָללען אַננאַ און היימאַן יאַקאָבאָוויטש, אויך די פרוי זשוקאָווא און בירנבוים פון ריגא האָבען אין משך פון דער קורצער צייט, וואָס זיי שפּילען אין לאָדז, זיך ערוואָרבען פיל סימפּאַטיע. די פילהאַרמאָניע ווערט גוט בעזוכט. אַמאָטאָרען נעהמען אויס בײַם עולם די בעליבט געוואָרענע פיעסען „די גרינע כלה", „מוטקע די רינגסט-מויד" און די נייע אָפּערעטע „די פּוילישע חתונה".

היינט פרייטאָג אָוונט, מאָרגען שבת נאָכמ. און זונטאָג ווערט געשפּילט „די פּוילישע חתונה", אין שבת בײַנאַכט „די רומענישע חתונה".

די זונטאגדיגע גארטען-פערווייַלונג אין העלענאוו.

זונטאַג, דעם 4 ד. ח. אָרדענט אײַן דער „לינת החולים" אַ גרויסע גאַרטען-פערווײַלונג אין העלענאָוו מיט פאַרשיידענע איבעראַשונגען, אונטערהאַלטונגען און אַטראַקציעס, דערונטער אַ'ר רשטשיקאָווסקי'ס אוקראַאינישען כאָר.

וועגען וואוילטעטיגקייט און נוצליכקייט פון דער טעטיגקייט פון „לינת החולים" פאַר דער היגער אָרימער בעפעלקערונג האַלטען מיר פאַר איבעריג צו רעדען. דער וועכטער-קליניק, דער אַמבולאַטאָריום, וואָס ס'בעקומען מעדיצינישע הילף די אָרימסטע פון אונזער שטאָדט, — דאָס אַלץ רעדט פאַר זיך.

ס'איז דעריבער צו האָפען, אַז די גאַנצע יודישע בעפעלקערונג וועט בעזוכען די זונטאָג'דיגע פערווײַלונג אין העלענאָוו, אַ דאַנק וועלכע דער „לינת החולים" וועט קענען פערשטאַרקען זיין טעטיגקייט לטובת דער אָרימער יודישער בעפעלקערונג.

סערגיי ראדאמסקי טרעט אין גיכען אויף אין לאדז.

ווי מיר דערוויסען זיך, וועט סערגיי ראַדאַמסקי, איינער פון די בעסטע און בעליבטעסטע אָפּערן-זינגער אין רוסלאַנד, אין גיכען אויפטרעטען אויף אַ קאָנצערט אין לאָדזער פילהאַרמאָניע.

ראַדאַמסקי, דער רעפּראָפּעלינג פון די אַמעריקאַנישע אָפּערעס, האָט די לעצטע 2 יאָהר פאַרבראַכט אין אַמעריקאַ און דאָרט געשפּילט מיט אַ שטורמישען ערפאָלג אויף די גרעסטע סצענעס. לעצטענס איז ער אַנגאַזשירט געוואָרען קיין מאָסקווע צו זינגען אין דער דאָרטיגער מלוכה'שער אָפּערע. פאַר זיין אָבפאָהרען קיין רוסלאַנד וועט ראַדאַמסקי געבען איינציגע קאָנצערטען אויך אין פּוילען און דער ערשטער וועט זיין אין זיין געבורטס-שטאָדט לאָדז.

זאל פילהארמאניע נאַרוטאָוויטשאַ 20.

גאַסטראָלען פון די בעליבטע אַמעריקאַנער געסט

אננא און היימאן יאקאבאוויטש

פרייטאג ד. 2-טן, שבת ד. 3-טן, זונטאג 9 אָווענד לעצטע 3 מאל

די פוילישע חתונה

אין 10 בילדער מיט געזאַנג און טענץ פון טאָמאַשעווסקי. רעזשיסירט דורך היימאַן יאַקאָבאָוויטש, הויפּטראָלען: שנדלע — אננא יאַקאָבאָוויטש, יאָקע ציגיינער פידלער—היימאַן יאַקאָבאָוויטש.

שבת 8.30 נאָכמיטאָג צו בילינע פרייזען

די רומענישע חתונה

אין 4 אַקטען, הויפּטראָל: דבורה—אננא יאַקאָבאָוויטש.

מאָנטאָג 9 אָוו. גרויסע פּאָפּול. פאָרשטעלונג פון 80 גר. ביז 2.50

סוזי ברעו לעבענסבילד אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ רעזשיסירט דורך היימאַן יאַקאָבאָוויטש.

הויפּטראָלען: סוזי—אננא יאַקאָבאָוויטש, מר. עדעלשטאַם—היימאַן יאַקאָבאָוויטש. בענעפיס. אין דער טיטעל-ראָל זינגט אננא יאַקאָבאָוויטש נייע לידער און קופּלעטען.

מיטוואָך 9 אָווענד. צום לעצטען מאָל! די גרינע כלה

ס'נעמען אָנטייל: די אַנגאַזשירטע אַרטיסטען פון ריגא אסתר זשוקינא, ישראל בירנבוים, פר' בראָזשען, מאַכאַרעווסקא, סאָדערמאַן, היה אַריעל, אייזענבערג, באַלאַבירסקי, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, ביינהויז, מאַליאַנסקי, צשיליק. געשעפטס-פיהרער: ביינעט-לימען מאַכאַראָווסקי.

בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

אנאנס! אין פאָרבערייטונג „פּאָלעסטינער ליבע". „מאַלי-דאַלי".

Wyższe Gimnazjum Humanistyczne Męskie

I. Kacenelsona

Cegielniana 28, Telefon 51-79.

עס ווערען אָנגענומען שילער אין אַלע קלאַסען. קינדער פון 6 יאָהר ווערען אָנגענומען אָהן עקזאַמענס.

פאַר שילער (אָבסאָלווענטען) פון פאָלקסשולען וועלען געמאַכט ווערען בעזונדערע פאַרלייכטערונגען בײַם אָננעמען זיי אין 4-טען און 5-טען קלאַס.

אין דער ערשטער העברעאישער פרעבעל-שולע (לויט דעם מאָנטעסאָרי-סיסטעם) ווערען אָנגענומען קינדער פון 4 יאָהר אָן.

בײַם אײַנשרייבען די שילער דאַרפען בײַגעלייגט ווערען אַ מעטריקע און אַ פאָקס-שייַן. די למודים האָבען זיך שוין אָנגעהויבען.

די קאַנצעלאַריע איז טעטיג טעגליך פון 10—1 פריה און פון 4—6 נ.מ.

די דירעקציע.

לאָדזשער טאַגעבלאַט

דער רעדאקטאר נעמט-אָהן פון 6 ביז 7 אין אָוונט.
נישט בעשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אדרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16, Skrz. poczt. 16
טעלעפאָנען: פון רעדאקציע 57. אדמיניסטראציע 47.

וואס די רעכטע און די לינקע זענען אויסען מיט דער אויסערגעוועהנליכער סיים-סעסיע.

די ידיעה, אז מ'האט שוין איבערגעגעבען דעם מלוכה-פרעזידענט די פעטיציע וועגען צונויפצורופען אנ'אויסערגעוועהנליכע סיים-סעסיע איז אדורך כמעט אונבעמערקט אין דער גאנצער פרעסע.

די פוילישע וועלט איז איצט פערנומען מיט לארד סעסיל'ס ארדים-פריד אין ענגלישען קאבינעט, מיט וויזענעל'ס שארפע ערקלערונג וועגען דער אקופאציע פון ריין-געביט. אויך דער קאמף און טומעל ארום פערשוואונדענעם געג. זאגורסקי האט פערכאפט די מוחות פון די רעכטע און לינקע פוילישע פרעסע. אזוי ארום איז דאס דאזיגע געשעהעניש, דאס ערשטע מאל אין דער געשיכטע פון פוילישען פארלאמענטאריזם אריבער אָהן דעם געהעריגען רושם.

עס איז כאראקטעריסטיש נישט נאר דער עצם פאקט וואס דער פוילישער פארלאמענטאריזם האט געמוזט אנקומען צו זיין לעצט מיטעל אויסשיסען זיי לעצט געוועהר, וואס עס גיט איהם די קאנסטיטוציע, נאר וויכטיגער איז דער צוועק און ציל פון דער פארשטעהענדער אויסערגעוועהנליכע סעסיע.

וואס זענען די רעכטע און לינקע סיים-פראקציעס אויסען מיט דער פאדערונג צונויפצורופען די סעסיע?

מבטל צו מאכען רעגירונגס דעקרעטען ענדערן די וואהל-ארדינאציע דוכט זיך, אז קיין איין ערנסטער פאליטיקער קאן איצט נישט חלומ'ען וועגען אנהויבען א מאכט מיט דער רעגירונג.

דאס אויפלעזען די פריהערדיגע סעסיעס האט שוין קלאר בעוויזען, אז די רעגירונג וועט זיך נישט לאזען דיקטירען פון סיים. ס'מאי דעריבער מיר רעדט נישט זיין, אז די נאהנסטע אויסערגעוועהנליכע סעסיע זאל צורוק-ציהען פראקטישע און פאזיטיווע ארבייטען.

ס'פרעגט זיך דעריבער צו וואס האט מען אויפגעהויבען די גאנצע אקציע צונויפצורופען אזא אויסערגעוועהנליכע סעסיע?

מען מוז מענען די שטימונגען פון די רעכטע קרייזען, אום צו געפינען דערויף א תשובה. די רעכטע דערהיימערן זיך אלץ מעהר פונ'ם פארלאמענטאריזם און חלומ'ען נישט בלויז אבצושאפען די דעמאקראטישע וואהל-ארדינאציע, נאר זיי ווילען בכלל מבטל מאכען די געזעצגעבערישע אינסטיטוציעס.

דאס וואס די רעגירונג שליסט די סעסיעס איז דעריבער פאר זיי חי נעהאונשען זיי האבען אזוי ארום די געלעגענהייט צו קומען צו די מאסען און קאמפראמיטירען, דעם סיים; זעהט זאגען זיי צו די וועהלער צו וואס טויגען אונז די דעמאקראטישע אינסטיטוציעס, אז סיי ווי סאגען מיר נאר-נישט אויפטאן.

ווען ס'האנדעלט זיך אבער אין בעצוג צו דער רעגירונג, דרעהען זיי איבער דעם שטעקען אויף דער צווייטער זייט. די רעגירונג, טומלען זיי האט גרינגעשעצט דעם סיים, זי האט אפילו געבראכען די קאנסטיטוציע, זי איז אנטי-פארלאמענטאריש און אנטי-קאנסטיטוציאנעל... דערום — האבה געגען דער רעגירונג!...

מיר זעהן אלזא, אז די רעכטע האבען א געוויסע אויסרעכענונג, צוליב וואס עס לוינט זיי צו פאדערן אן אויסערגעוועהנליכע סיים-סעסיע, ווען אפילו די זאל גארנישט אויפטון.

די לינקע, דאגעגען, זענען געצוואונגען צו פאדערן צונויפצורופען דעם סיים, ווייל זייער גאנצער כח שטיצט זיך דאך אין גאטור פון דער וואר, אויפ'ן דעמאקראטיזם און פארלאמענטאריזם, און ווען דער פארלאמענטאריזם איז אין סכנה, ווי זיי מיינען, מוז מען אונטערנעמען אלע מיטלען איהם צו ראטעווען.

הגם ס'זענען נישטא קיין שום אויסזיכטען, אז די סעסיע זאל אויפטון עפעס ממשותדיגעס, הגם מ'מיינט פאראויס, אז די רעגירונג וועט נישט דערלאזען ארורכצופיהרען בעשלוסען, וועלכע שטעהען אין סתירה מיט איהר פאליטיק, מוזען זיי דאך יוצא זיין פאר'ן דעמאקראטישען געוויסען..

צוליב די סתירותדיגע צילען, די כונה פון די רעכטע, צו קאמפראמיטירען דעם סיים און דער ווילען פון די לינקע, צו ראטעווען דעם פארלאמענטאריזם האט זיי פעראייניגט צו פאדערן צונויפצורופען די אויסערגעוועהנליכע סעסיע.

דאס קלינגט פאראדאקסאל, אבער אין דער צייט, ווען די רעגירונגס-פאליטיק איז פול מיט פאראדאקסען, איז אויך מעגליך, אז די פוילישע פארטייען זאלען קומען — צו אזעלכע אויסטערלישקייטען!

בן משה.

מוסאליני האט נישט קיין חשק איבערצונעמען דעם פאלעסטינער מאנדאט.

לאנדאן. (יט"א) די „וועסטמינסטער גאזעטע" מעלדעט פון זשענעווע, דאס אין די קרייזען פון פעלקער-בונד איז נישט דערהאלטען געווארען קיין בעשטעטיגונג פון די קלאנגען וועגען דעם דאס צווישען דייטשלאנד און איטאליען זענען געפיהרט געווארען אונטערהאנדלונגען וועגען די מאנדאטען און דאס דייטשלאנד האט צוגעזאגט צו אונטערשטיצען איטאליען'ס וואונשען בנוגע איבערנעהמען דורך איטאליען דעם פאלעסטינער-מאנדאט. די דייטשע פערטרעטער, בעצייכנען די דאזיגע ידיעה אלכשמות.

בעת די איטאליענער ערקלערען, אז דאס איבערנעהמען פון דעם פאלעסטינא-מאנדאט מצד איטאליען וואלט געווען פאר דער איטאליענישער מלוכה גורם א בעלאסטונג ווי א געווין.

די צייטונג שרייבט ווייטער, האט מוסאליני אליין האט זיך אויך און דעם ענין ארויסגעזאגט. דער פאשיסטישער הערשער זאל האבען ערקלערט, אז יעדע פאמיליע האט איהרע „דעקאראציע-וואזע", וועלכע האט נאר א שיין ווערט. די פאשיסטישע פאמיליע ווינשט זיך נישט קיין פאלעסטינישע „דעקאראציע-וואזע".

פארוואס איז טראצקי און זינאוויעוו נים אויסגעשלאסען געווארען פון צע-קא.

מאסקווא. (יט"א) די „פראוודא" פערעפענטליכט אנ'ארטיקעל פון דעם סעקרעטאר יאראסלאווסקי אונטער'ן טיטעל: „פארוואס זענען טראצקי און זינאוויעוו נישט אויסגעשלאסען געווארען פון צעקא?

יאראסלאווסקי שרייבט, אז פריהערדיגע פארטיי-חברים שטעלען פאר די דערמאהנטע פראגע. זיי פרעגען: פארוואס ג'אנטשעט זיך די פארטיי מיט טראצקי'ן און זינאוויעוו'ן, בעת די מילדעסטע שטראף פאר זיי האט געדארפט זיין דאס אויסשליסען פון צעקא. די אפאזיציע אליין, זאגט יאראסלאווסקי, טוט גיט ווי די עמיגראנטישע פרעסע און אויסלענדער שרייבט עס אוים, אז דער צעקא האט נישט געוואגט אויסצושליסען טראצקי'ן מיט זינאוויעוו'ן ווייל די אפאזיציע שטעלט מיט זיך פאר א כחות, און דער אמת'ן. זאגט יאראסלאווסקי, איז עס נישט אזוי: דער צעקא האט געוואגט און קאנען אויסשליסען זיי. ער האט אבער געוואלט פערהיטען די איינהייט פון דער פארטיי, דעריבער האט ער זיך בעמיהט מיט אלע קרעפטען אויפצוקלערען פאר די אפאזיציאנערען גופא זייערע טעות'ן. און ווען די פיהרערס פון דער אפאזיציע וואלטען נישט אנערקענט זייערע פעהלערן, וואלט דער צעקא געוואוסט מחליט אויסצושליסען זיי. אזוי ווי אבער זיי האבען פערעפענטליכט זייער ערקלערונג, האט מען זיי דערוויילע אויפגעגעבען נאך. וועט מען נאך זען זיי אנטהאלטען די שטרענגסטע מיטלען.

לעזט, אבאנירט
— דאס —
„לאדזשער טאגעבלאט"

וואַרשאווער שטימונגען.

(א בריף פון ווארשא)
(פון אונזער קארעספאנדענט).
א. נייגאלדבערג.

דאס ייִדישע ווארשא געפינט זיך איצט אונטער'ן איינדרוק פון ציוניסטישען קאנגרעס.

אפילו אין דעם נישט ציוניסטישען לאגער ווערט מען ארוים א גרויסען אינטערעס צו די פערהאנדלונגען פון דעם „יודישען פארלאמענט".

די ערשטע טעלעגראמען, וואס דער טעלעגראף האט געבראכט, און געוועהן די ידיעה וועגען בעשלוס פון דעם קאנגרעס-געריכט צו ערווערען די מאנדאטען פון שמוזאלאג.

דאס געריכט האט דאך געשטעלט איויס'ן שטאנדפונקט, אז די רעפראזענטאנטען פון דער היימשע-וואהל-קאמיסיע און קאנגרעס-פרייצען איז געוועהן אנ'אונגערעכטער און האט בעשלאסען צו ערקלערען די ציוה"ל מאנדאטען ביי די מזרחים, עת לבנות און פועלי ציון.

צוליב דעם האט אויך לאמוזנע יאשעל פערלוירען זיין מאנדאט.

די דאזיגע מאנדאטען זענען אנערקענט געווארען פאר די ראדיקאלע ציוניסטען (2) און פאר „התאחדות" (1).

כמען האט געדארפט זיין אויף וואלען אפטרעטערען דעם פערטרעטערטען קאמף און דער היימיש-וואהל-קאמיטעט, דעם קאמף, וועלכער האט זיך אריבערגעטראגען אין דער עקזעקוטיווע, כדי צו פערשטעהען, וואס פאר א רושם עס האט געמאכט דער בעשלוס פון קאנגרעס געריכט אין די ציוניסטישע ריידען.

דאס קאנגרעס-געריכט האט אבער געהאט נאך א צווייטען, א פיל הארטערען טיפ צו צעבייסען. דאס איז געווען די פראגע וועגען די מאנדאטען פון די אמעריקאנער קאנגרעס דעלעגאטען.

די דארטיגע וואהלען זענען פארגעקומען נישט אויפ'ן יסוד פון אלגעמיינער, דירעקטער א. א. וו. אבשטימונג, נאר לויט'ן בעשלוס פון א קאנפערענץ, וועלכע האט פון דעם מיט א פשוט'ער מעהרהייט געוועהלט איהרע דעלעגאטען.

די אמעריקאנער „התאחדות"-דעלעגאטען האבען דאן ערקלערט, אז זיי אנערקענען נישט די וואהלען און אז זיי שיקען זייער דעלעגאציע קיין באזעל נאר כדי'ן צוליב צו פערלאנגען פון קאנגרעס-געריכט, אז אלע אמעריקאנער מאנדאטען זאלען סקאסירט ווערען. אין דער דאזיגער פאדערונג איז דער אמעריקאנער „התאחדות" אונטערגעשטיצט געווארען דורך די רעוויזיאניסטען, ווי אויך דורך גרינבוים'ס גרופע. ווי עס איז אבער שוין בעוואוסט, האט דאס קאנגרעס-געריכט אנערקענט דעם גרעסטען טייל פון די אמעריקאנער מאנדאטען. דא האבען געווירקט צוויי מאמענטען: קודם כל, די ווירטשאפט און די ראלע, וואס אמעריקא שפילט איצטער בעכלל געוואנט — דארף שפילען אין דעם אויפבוי פון ארץ ישראל און צוויטענס איז דער „משרד ראשי" פון „התאחדות", וואהרשיינליך דורך טאקטישע-פערזענליכע איינפלוססען אויף די פארשלאגען פון לואי ליפסקי, דעם פיהרער פון די אלגעמיינע ציוניסטען און אמעריקא, און האט די פאדערונג פון דער אמעריקאנער „התאחדות"-דעלעגאציע נישט אונטערגעשטיצט. מיט דער דאזיגער לאגע, האט זיך געמיוסט דעלעגיגען די דאזיגע דעלעגאציע מיט ה' ווערטהיים בראש, וועלכער האט אריבערגעפאהרענדיג איבער ווארשא איבערגעגעבען איינגעגעבען זעהר אינטערעסאנטע פאקטען וועגען דעם ציוניסטישען לעבען און אמעריקא.

עס איז כאראקטעריסטיש, וואס לויט די אינפארמאציעס פון ה' ווערטהיים, וועלכער איז אנ'אנגעזעהענער געזעלשאפטליכער טוער, ווערט אין געוויסע ספערען פון די אמעריקאנער ציוניסטען די פראגע וועגען דער „יודישער אגענטור" בעטראכט נישט פון פרינציפיעלען שטאנדפונקט, נאר פון שטאנדפונקט פון ספעציפישע אמעריקאנישע פערהעלטנישען. אין די דאזיגע ציוניסטישע קרייזען האלט מען, אז אין געוויסע קרייזען, וואס שטעהען הינטער מחוץ פון דער ציוניסטישער בעוועגונג, געפינען זיך פיל מענשען, וואס זענען לויט זייער ארט רעגירונג און פיהלען א סך נעהנטער צום ייִדישען פאלקס-לעבען און צו אונזערע אידעאלען, איידער פיל פון די, וואס געבען א דעם טאג אין דעם ציוניסטישען לעבען אין אמעריקא. הינטער דער „אגענטור", הייסט דאס, וועלט מען זיי געקענט צוציהען צו דעם אויפבוי-ווערק פון ייִדישען לאנד.

פון דעם דארף מען אבער נישט ארויס דרינגען, אז אין דער אגענטור-פראגע, וואס אויפ'ן קאנגרעס פילדען בלי ספק איינע פון די ווירטיגסטע פראבלעמען, עקזיסטירט אנ'איינהייטליכע מיינונג אפילו אין די רייהען פון „התאחדות", וואס איז ביז היינט געוועזען דער הויפט-זייל פון דער עקזעקוטיווע, הייסט זיך א שטוטץ-עמונה, אזוי ווי אין דער פוילשער פארטיי, צו קריסטאליזירען אנ'אפאזיציע וועלכע מאן-נעבער און אמעריקא איז דער בעקאנטער שריפטשטעלער און פובליציסט חיים גרינבערג.

דאך איז אבער וואהרשיינליך, אז אויפ'ן קאנגרעס וועט פראפ. ווייצמאנ'ס ארויסבעקומען פון דער מעהרהייט אנ'אנערקענונג פאר זיין ביז-איצטיגער פאליטיק. און דעם פרט דארף מען נישט נעהמען ערנסט דעם אנטאגאניזם, וואס דער אמעריקאנישער מזרחי-פיהרער האט ערטוויילט דעם פארשטעהער פון יט"א און וואס טראגט א בולט-אפאזיציאנעלען כאראקטער.

די דאזיגע פלאמרשטע אפאזיציע דארף מען אפשר בעטראכטען אלט א טאקטיש-פארטיישטעלע אין מ'דארף ערווארטען, אז ביי געוויסע בעדינגונגען וועט זי רעדוצירט ווערען ביז א מינימום. פראפעסאר ווייצמאן קאן רוהיג זיין. ער האט אויף זיין זייט די אויבערוועגענדע צאהל פון דער אמעריקאנער דעלעגאציע און עס איז קלאר, אז די גרויסע אלגעמיינע-ציוניסטישע פראקציע פון דער האלאנדער רעפובליק וועט האבען א שטארקע השפעה אויף די בעשלוסען פון קאנגרעס.

כ'שטעל ארוים מיין קאנדידאטור

וואהל-פעליעטאן פון י. אבערזשאנעק.

צו וואסערע פארטיי אנר געהער? פון וועלכער ריכטונג אנך קום? ווילט איהר וויסען? וועלכע פלאטפארם איך שטיין? ווער זאגט דען אייך, אז איך געהער צו א פארטיי? אז איך שטיי א ריכטונג, אז איך דארף א פלאטפארם? צו וואס? ווער דארף האבען פארטייען, ריכטונגען מיט פלאטפארמען, אז יעדער איינצינער, וואס האט נאר קעלר אבצוזארגען א וואהל-אויפרוף, יעדער גבאי פון א שטיבעל, יעדער פרעזעס פון א פעראיין קען מאכען שבת פאר זיך, — אי, א פראגראם? וועלכער ייִד האט דאס נישט קיין פערטיגען פראגראם און דער בוזום-קעשענע? מ'דארף נאר האבען א בעטעל א נדבה, האט מען לאזען לויפען, נישט געשמייגען, נישט געפלויגען. יעגעם קאנטן טרייבזאגען און ס... ס.. ארויף ביז אברהם אבינו, און די זאך איז ערלעדיגונג, אבער א פארטיי, א ריכטונג, א פלאטפארם? צו וועלכע גאסען יאהרה דארף מען דאס!

איך האב בעשלאסען צו די קומענדיגע שטאדט-ראט וואהלען און לאדן ארויסצושטעלען אנ'איינציגע ליסטע מיט מיר אליין און דער שפיץ.

ווי אזוי מאכט מען דאס, ווילט איהר וויסען? גאר פשוט: די ארגאניזירסט דיין וויבס, איהרע פאמיליע'ס פריינד, מיט וועלכע די שפילסט א גאנץ יאהר אין „פאקער", די בעארבייטסט דיין שוואגער, א פאר גוטע ברידער, וואס קענען דיינע „פעהיגקייטען", גיסט זיי אונטערצושרייבען א רעקלאמאציע, יעדער איינציגער פון זיי, דיין וויב, די פאמיליעס, דיין שוואגער און דיינע „פראמעשעלעס" פיגורירען אויף דער ליסטע אלס קאנדידאטען, די מיטגליד „כיבודים", וואס ס'זאל שטעהן אויפ'ן „ערשטען פלאץ", וועגער אויפ'ן צווייטען פלאץ, דריטען פלאץ, א. א. וו. פאר יעדען פלאץ געהט מען א באר גראשן (וואהל-פאנד בלע"ן), אליין שטעלסטו זיך אויפ'ן ערשטען פלאץ, אויף דער ליסטע בעקומסטו א נומער, לאמיר זאגען, ליסטע № 17 במנין „טוב", כדי מ'זאל דיך נישט חושד זיין, אז דיין ליסטע איז א נומער אהן א מזל, כוטש דיין ליסטע א „קלינגענדיגען נאמען, נ.ג. זאגען מיר זאגען: „אומפארטייאישע דעמאקראטישע פארטיי", און די האסט א פערטיגע ליסטע.

האסט שוין אנ'איינציגע ליסטע, לאז זיך אפדרוקען וואהל-אויפרופען מיט אזא מין נוסח:

„ברידער, י ידען און ווייבער!

אלע פארטייען זענען קמו שטעק-טאַ-פאַץ נישט ווערט, די פארטייען ווילען אייך מיט אייערע ווייבער פערצוואלדיגען, יידען גלויבט נישט! ווייבער לאזט אייך נישט פערפיהרען, אונזער „אומפארטייאישע דעמאקראטישע פארטיי" שטעהט און פערטיידיגונג מיט אלע בתי-מדרשים און שטיבלעך, די קאנדידאטען פון אונזער ליסטע זענען דאס אמת'יגע שמן זית, סאמע זיפ און סאמעט, כולו תכלת, איהר געפינט אויף אונזער ליסטע א פערוואלטונגס-מיטגליד פון „משמרת חולים", סמאלע פאהרער'ס מיט דער פאמאטאליע פון „לינת הצדק", „אקטוויסט", מיטגלידער פון „הכנסת אורחים", בעריהמטע בערשלינגקייטען פון „הכנסת כלה", און פון אנדערע בעקאנטע ארגאניזאציעס. מעניגען מיט קאלאבאלע „פערדינסטען" פאר'ן כלל ישראל.

„יידען! ווילט איהר האבען גלייכבערעכטיגונג אויפ'ן בית החיים, ווילט איהר ליגען אין דער ארמה מיט א רוהיגען קאפ — שטימט פאר דער „אומפארטייאישער דעמאקראטישער פארטיי" ליסטע 17 אל!"

די דאזיגע אויפרופען קלעפט מען אוים אין אלע בתי-מדרשים, געבען מחוץ אויף דער וועכטאלע נאך געבען משתתעים-הויף, און פאר אנדערע עפענטליכע לאקאלען, די אויפרופען דארפען געקלעבט ווערען אויף אנדערע פלאקאטען, אזוי, אז דיינע אויפרוף זאל פערקלעבען די אנדערע, און דיינער זאל זיין פון אויבען...

בשעת שוין פערטיג מיט די אויפרופען, דינגט מען זיך א פאר צעהנדליגע יונגען מיט געווזנדערע ידים, וואס זאלען קלעבען געבען א "מתנת יד", ווען מ'וועט דארפען, דער עיקר הויכע, פעסטע כמאלעכע, די יונגען דארפען דערקענען, זיי זאלען זיין „קאטשפעפעהניג".

אז די האסט שוין דיינע דרשה-טרעגער, אגיטאטארען, ארדענט מען איין א וואהל-מיטינג און „פלארא", אין „קאנקארדיא", אין „קאלאבעלאמ", אדער אין די תורה-לאכע זאלען פון „אומפארטייאישע" פערשטעהט זיך מיט א „משולש" קאפעלעל, יונגען שטעלט מען אוועק אין „פעלגי רעמצערקי". בעשטעלסטו די יונגען א געהעיגער פון דיין ליסטע, דארף ער איהם יעבען א פרשה'ניג אונטער'ן האריז, אז מ'זאל וויסען דעם אלטען שטאדט-ראט פאר די אויגען...

אויף דער פערזאמלונג שטעלט מען אויף א בינע מיט א גרינלייכטער שטעהער, די פערזאמלונג זיך דאס בעדרעל, ניט א פלינג מיט דעם גלאז, און די דאלכס דיין „עקספאזע" און נאמען פון דער „אומפארטייאישע דעמאקראטישע פארטיי". דערפאר זיך נישט בעדענקען, וואס די זאגסט און פאר ווען די זאגסט זא, דער עיקר איז, אז די זאלסט אלע אנדערע ליסטען בעשאבען. דערפאר זיך נישט אבשטעלען פאר אזעלכע פארלאמענטאריש ווארטען אויסדרוקען, ווי: פערדינבב, מויפען-לאכער, מאשען-ציהער, בייד שנייער, פרויען-שענדער, אלפאנס, בעגדים, פאראזים, פיאווקע, און אנדערע „הויכע לאגונגען"...

אז מ'וועט קומען אנ'אפאנענט און וועט דיר וועלען ארייגעהען אין דער פאראדע, דערפאסט נאר געבען א וואונט צו רייגעם א דרעסנירטען יונג, און דאס ווארט זאל שוין דער אפאנענט האבען אין — דער פאגאסאמאוויע...

די הויפטזאך: יעדער „רעדנער" פון דיין ליסטע, מוז ענדיגען מיט —

שטימט פאר דער ליסטע № 17!

נאך א זאך: יעדער מיטינג מוז זיך ענדיגען מיט א סקאנדאל און מיט א פאסיגע רעזאלוציע, דאס איז א כבוד-לה פאר רעקלאמע.

דער עיקר איז רעקלאמע! די צייטונג מוז פון דיר שרייבען; נעבלט-נעבער שטארמישער מיטינג בעי די „אומפארטייאישע דעמאקראטישע פארטיי", אויפגערעגען דעם וואהל-מיטינג", געשלעגען און צעבלוטיגטע קעפ אויפ'ן וואהל-מיטינג פון די „אומפארטייאישע דעמאקראטישע פארטיי". דאס שאדט נישט, פערקעהרט: דאס איז אלץ וואהל-רעקלאמע, וואס מעהר שמו רמו'ש, אלץ מעהר צוהעגער וועקסט בעקומען.

צו וואס פארט'יגען, ר.לטערגען. פלאקפארטעם מיט פראגראמען? ווער דארף זיי... איך בין מיר אליין א פארטיי! איך שטעל מיר אליין ארוים א קאנדידאטען-ליסטע אין דער עיקר — איך שלים נגם קיין פלאקען, איך האלט נישט פון די פלאקען. אט, למשל, שטימעט מען וועגען א פלאט צווישען באלוט און דראציגארטעט, כ'זאל אייך געשלאסען ווערען א פלאט צווישען פאהרער שמיבעל מיט'ן אלמשמערמישען בית-המדרש, אויך מרדכי גבאי'ם נאך מיט דער לשונא קעלי מא זאלען קומען צו א פערשטענדיגונג און זאלען ארויסשטעלען אנ'איינציגע קאנדידאטען-ליסטע, מ'דערצעהלט אויך, אז די „בני-ברית" זאלען זיך פאראייניגען מיט די „בנות-יעקב, אבער איך האלט נישט פון קיין בלאקען.

יא, איך שטעל ארוים אנ'איינציגע ליסטע מיט מיר אין דער שפיץ.

8-טונג!
דאס
לאדזשער טאגעבלאט
בעקומט מען טעגליך 6 א זייגער פרי
אין אלע באהן-קיאסקען פון
„רוך"
(„Ruch")

די כוואַליע פון שנאה צו אמעריקא

פון דעפּוטאַט משה פּראַסטין.

„וואס'זשע וועט מאכען דא אונז מיט אונז געשעהן? איך זעה און הער און פיהל, ווי מען האסט אונז, אמעריקאנער, אין איירראפא. קיינמאל וואלט איך עס נישט געגלויבט — אזוי פיל שנאה.. צי וועלען זיי אונז הרג'ענען, שלאגען, ארויסטרייבען פון איירראפא?"

אַנ'אויפריכטיג איבערגעשראָקענע, מיר נעגדיגע יעדען וואָרט אזוי, ווי זי האט עס געזאגט. האט מיך דאס יונגע אמעריקאנער מיידעל געלאזען בעשטורמט מיט פראגען און א קאפּ-ווייטאג אין קאַרלסבאד, וואו איך בין מיט איהר דורך א צופאל בעקאנט געווארען. זי איז געקומען פון א שטעטעל ביי ניו-יארק איבער פאריז קיין קאַרלסבאד און וויל מיט איהר מוטער פאהרען אויף א קורצען וויזיט צו איהר מאמעס פאמיליע קיין פוילען. געבוירען און אויפגעוואקסען אין אמעריקא, פערשטעהט זי נישט דעם גאנצען אינצידענט אין איירראפא, וואו זי פערווילט צום ערשטען מאל אין איהר לעבען. מיר האבען, פערשטעהט זיך, גערעדט איבער דעם סאַקאָ-וואַנצעטי פאל.

גאנץ קאַרלסבאד האט היינט און נעכטען וועגען דעם גערעדט. און אויך איך, וואס בין אהערגעקומען, מיין קראַנקע גאל און לעבער צו קורירען, האב מיך נישט געקאנט העלפען. וועמען איך האב נאר בעגעגענט: פּאַלאַקען און ענגלענדער, פראַנצויזען און דייטשען, יודען און אנטיסעמיטען — אלע האבען זיי פערגעסען, אז אין קאַרלסבאד מוז מען זיך היטען פאר אויפרעגענדע געשפרעכען, וואס זענען אזוי שעדליך פאר קראַנקע גאל און לעבער און אלע האבען זיי געהאלטען אין איין העצען זיך וועגען דעם גורל פון סאקאָ און וואַנצעטי.

און דעם אמת געזאגט: מיין יונגע אמעריקאנער בעקאנטע האט אפשר א ביסעל צו שטארק מורא געהאט, אבער מיט איהר ווייבערישען אינסטינקט האט זי גאנץ גוט ארויסגעפיהלט די שטימונג אפשר מעהר ווי ערגיץ אנדערש איז דוקא אין קאַרלסבאד, וואו כמעט אלע איירראפעאישע נאציאנען זענען אין קור-סעזאן פערטרעטען, איירראפא'ס שטעלונג צו אמעריקא, און די היגע שטימונג האט מען געמוזט כאראקטעריזירען דאס איינציגע פערהעלטניש פון איירראפא צו אמעריקא. א געפיהל פון האס, א בימשער געפיהל, וואס האט זיך אנגעזאמעלט זייט פיל יאהרען, איז געקומען צום אויסדרוק. דער פאל סאקאָ-וואנצעטי איז בלויז געווען דער פונקט, וואס איז געפאלען אויף דעם פון פריהער שוין גוט צוגעגרייטען באדען.

איך האב דאס אמעריקאנער מיידעל בערוהיגט. זי האט נישט וואס מורא צו האבען. עס וועט די אמעריקאנער, וועלכע פערווילען אצט אין די פיל קור-ערטער אין איירראפא, גאר-נישט געשעהן, קיינעם פון זיי וועט קיין האר נישט געקרימט ווערען. נישט דערפאר, ווייל די שנאה איז נישט גענוג שטארק, נאר ווייל גרעסער ווי די שנאה איז גאר אלץ איירראפא'ס אבהענגיגקייט פון אמעריקא. מלוכות און ווייטער שטעט, פעלקער און זייערע פיהרער, שטעט און אפילו איינצעלנע מענשען, יחידים, זענען היינט אזוי שטארק און ווייטער גאנצער מאטעריעלער עקאנאמישער אבהענגיג פון אמעריקא, אז קיינער וועט גיט וואגען צו ווערט צו גאהן מיט זיין פראטעסט.

אבער דער האס בלייבט און וועט אלץ שטארקער ווערען אפשר דוקא דערפאר, ווייל ער וועט זיין אויסדרוק לעת עתה נישט וואגען צו געפינען. פערשטעהט מען האס אוג אמעריקא?

אונז איז דאס שוין נישט די אלטע אבגעשעהטע פראגע פון די איירראפעאישע מלחמה-חובות און אמעריקא. פאמש... זאל מען זיך אין וואשינגטאן נישט טועה זיין! אלץ מעהר פערשפרייט זיך אין איירראפא'ס שטעט די איבערצייגונג, אז דער נאך-מלחמה-עלענד איז דאס, אז מיר קאנען נאך אלץ זיך נישט ארויפהייבען צו א רעגולערער מאטעריעלער עקזיסטענץ, ווי מיר פלעגען זי דא פערמאגען פאר'ן וועלט-קריג, איז אין דעם אלעמען איז שולדיג בלויז אמעריקא. אלץ מעהר פערשפרייט זיך צווישען די איירראפעאישע פעלקער די איבערצייגונג, אז מיר זענען אומגליקליך בלויז צוליב אמעריקא; אז דער שמאכט היינט אונז בלויז דערפאר, ווייל מיר צאהלען אזעלכע הויכע שטייערן און עסען נאך תמיד פון אלטאגס-מיטעל אין דער הפסח, ווייל ער מוז בעצאהלען די פיל מיליאנען דאלארען, וועלכע ער איז שולדיג דעם אמעריקאנער קאפּיטאליסט זייט דער מלחמה.

די טענה איז נישט קיין ריכטיגע און ווער עס איז אפשר בעקאנט מיט דער מלוכה-פיהרונג פון די פערשידענע איירראפעאישע רעגירונגען אין די נאך-מלחמה-יאהרען, ווייסט, אז די סבה פון היינטיגען עלענד אין איירראפא ליגט גאנץ ערגעץ אנדערש און געוויס נישט אין די מלחמה-חובות. עקאנאמיש איז אבער אין איירראפא פעראנטווארטליך... פאר'ן עולם דוקא אמעריקא און די מלחמה-חובות, אלס דער איינציגער שולדיגער. צי איז דאס דער פראנצויז, וואס וויל זיך ביי דער ערשטער בעסטער געלעגענהייט ארויסדרעהען פון צו צאהלען די טרינקגעלט-שענקונגען? אדער איז דאס אפשר מאסקווע-רוסלאנד, וואס דארף האבען שטאף פאר זיין רעוואלוציאנערער פּראפּאגאנדע? ווער ווייסט? א פאקט בלייבט אבער, אז מיליאנען איירראפעער זענען היינט איבערצייגט, אז מען נעמט פון זייער הארעוואניע און פראצע אוועק קיין אמעריקא. זיי מיינען אז זיי וואלטען זיך נישט געדארפט אזוי פלאגען, אז זיי וואלטען פון זייער ארבייט א סך מעהר געהאט און וואלטען א סך רוהיגער, בעקוועמער געקאנט לעבען, ווען מען וואלט ביי זיי נישט בערויבט אומקעסטען אזא גרויסען טייל פון זייערע פערדינסטען, כדי צו בעצאהלען דעם „באלד-צאַרינגען, קיינמאל נישט גענוג זאטען דאלאר-קעניג".

מען האט אונצט אין איירראפא אנגעהויבען פערגעסען, אז אמעריקא האט אונז מיט זיין קאפּיטאל געהאלפען צו דעם ביסעל ווידער-אויפבוי, וואס די איירראפעאישע לענדער פערמאגען שוין היינט, אז אהן דער דאזיגער הילף וואלט אונזער לאגע געווען א שרעקליכע, פערצווייפעלטע. מען רעכענט בלויז כסדר, ווי פיל הונדערטער מיליאנען דאלארען די גאנצע צוויי דורות איירראפעער וועלען אין לויף פון יאהרען מוזען בעצאהלען די אמעריקאנער פאר שולדיגע חובות. פינאנציסטען און פאליטיקער און די פּראמינענטע איירראפעאישע עקאנאמיסטען קענען זיך מיט דעם דאזיגען פּראבלעם נישט קיין עצה געבען, מא ווי-זשע מוז ערשט דער האס פערהאַנדעלט ווערען ביים פראסטען המון, ווען ער לעזט וועגען די מורא'דיגע הויכע סומען און קלערט זיך: ליבער נישט בעצאהלען, ליבער פון זיך נישט לאזען ארויסרייסען דעם לעצטען טראָפּען בלוט און מארך, וואס קענען זיי אונז טאן?

א שקלאף מוזען, וועלכער מוז ארבייטען אום צו צאהלען — אט דאס האט מען איינגערעדט די ברייטע איירראפעאישע מאסען. און דאס ערשטע, וואס עס פיהלט א מענש, וועלכען מען האט איינגערעדט, אז ער מוז ווי א שקלאף ארבייטען פאר א פרעמדען, איז האס, שנאה.

בלויז געלד-פראגען און מאטעריעלע צרות ערקלערען אבער קיינמאל נישט שטימונגען און שטרעמונגען, וואס האבען בעזונדערס ארומגעכאפּט ברייטע מאסען, גאנצע פעלקער און קאנטינענטען. אנדערע מאמענטען העלפען פערטיפען איירראפא'ס שנאה צו אמעריקא, אפשר נאך מעהר, ווי די פראגע פון די מלחמה-חובות.

א גרויסע צאהל דייטשען, פראנצויזען און ענגלענדער, מיט וועלכע איך בין דא, אין קאַרלסבאד, צוזאמענגעקומען, האט נישט געקאנט פערשטעהען זייער געפיהל פון רייך און כאַראַקטער...

„געגען אונז" — האבען זיי צו מיר גענענה'ט — „זענען די אמעריקאנער אין קריג געגאנגען אלס די פערטרעטער פון דער דעמאקראטיע און ציוויליזאציע. מיר האבען געזינדיגט געגען געוויסען פון דער וועלט, האבען זיי געשריען; מיר האבען פערלעצט דאס הייליגע געפיהל פון פרייהייט און דעמאקראטיע. און היינט? און דא איז געשטאנען פאר זיי א גאנצע וועלט און אפּעלירט און געמאַנט פון דער גאנצער ציוויליזירטער מענשהייט צו זייער געוויסען. און זייער תשובה? היינט זענען סאקא און וואנצעטי געשמאכטען אויף דעם עלעקטרישען שטוהל. וואו-זשע איז דאס געוויסען פון דער וועלט, דאס רעכט-געפיהל פון דער גאנצער ציוויליזירטער מענשהייט? א קריגס-שקר איז דאס בלויז געווען, כדי אונז דייטשען צו בעזיגען, כדי אונזערע געגנער צום נצחון העלפען. ערשט אונצט איז דער אמת וועגען אמעריקא קלאר ארויס פאר דער גאנצער וועלט!"

נישט נאר דייטשען זאגען אזוי. פראנצויזען זאגען צופרידען: זיי האבען דער בכבוד געשריגען, אז עס איז נישט מעהר ווערט צו האבען דעם גאנצען נוצען פון זיגרייך געענדיגטער מלחמה און דאן נאך צו פאָדערן, אז פראנקרייך און פערבינדעטע, וואס האבען אין דער דאזיגער מלחמה די לעבענס פון זייערע בעסטע זוהן מקריב געווען, זאלען פאר'ן קריג בעצאהלען. זיי האלטען די אמעריקאנער פאר וואוכערער, און וועלכער וואוכערער וועט זיך דען לאזען ריהרען דורך מאראל און געוויסען?

די ענגלענדער רייבען זיך שטילערהייט די הענד. עס האט שוין נישט פיל געפעהלט, אז זיי זאלען אויפהערען צו שפּילען די ערשטע ראלע אין דער וועלט; אמעריקא איז געווען איבער זיי. און פינאנציעל, מאטעריעל אבער אויך מאראליש כח, און בעוואונדערונג און פּרעסטיזש האט דאס יונגע אמעריקא אין די לעצטע צוואנציג יאהר זיך געקליבען א שטיק פאראויס, אז עס האט איבערגעיאָגט אזוש דעם אלטען ענגלאנד. אונצט שמייכלען זיי, די ענגלענדער, זיי ווייסען, אז פּרעסטיזש פון א וועלט-נאציאן דערוואַרבט מען נישט בלויז מיט מאטעריעל און פינאנצען, נאר אויך מיט געוויסע „אימפּאנדעראבילען", נישט-וואגבארע קלייניגקייטען — מיט נאציאנאלען כח, פאר וועלכע די וועלט האט דרך ארץ, וועלכע מען רעספעקטירט און מען בעוואונדערט אומעטום. מען מוז אלס פאלק, אלס נאציאן, רעפּרעזענטירען א געוויסע אידעע און א געוויסען כאראקטער, אויב מען וויל זיך אונטערנעהמען צו שפּילען די ראל פון דער ערשטער וועלט-נאציאן. די ענגלענדער שמייכלען... זיי מיינען, אז זיי האבען אונצט נישט מעהר וואס מורא צו האבען פאר דער אמעריקאנער קאנקורענץ.

און איך ווייס נישט, צי זיי האבען אזוי רעכט, אבער מיר איז א שאד, א גרויסער שאד, וואס אמעריקא פערלירט אונצט, ווי עס ווייזט אויס, דעם פּרעסטיזש, זיין ערשטע ראלע אין דער קולטור-וועלט — א יונגע מלוכה, מיט ריזיגע יונגע כחות, מיט א גאר ברייטען פערמעגען, האט אמעריקא אלס פיהרענדע קראפט געקאנט ברענגען א פרישען גייסט אין דער אלטער (צו זאל איך זאגען — פערשימעלטער?) ציוויליזירטער וועלט. זי האט שוין געשאפען גרויסע נייע מאטעריעלע ווערטען, זי וואלט אויך מיט דער צייט אפשר געקאנט דער וועלט געבען נייע גרויסע קולטורעלע שאפונגען און פאר יעדען פאל וואלט זי אונזער קולטור-וועלט א שטיק געגעבען פאראויס. מיר דא אין איירראפא זענען פעסימיסטיש און אבגעשוואכט... זיי דארט אפּטימיסטיש און שטארק-מוטיג; מיר מוטשען זיך מיט אונזערע אלטע פּראבלעמען און קענען זיך מיט זיי קיין עצה נישט געבען, זיי קוקען נישט אויף דעם עלטסטען און שאפען זיך נייע פּראבלעמען און נייע לייזונגען; מיר זענען מיד, זיי — שטארק און יוגענטליך פריש. און דאך האבען זיי נישט פערשטאנען אויסצונוצען די גרויסע ראָל, וועלכע דער גורל האט געהאט פאר זיי בעשטימט...

מען האסט אונצט די אמעריקאנער אין איירראפא, ווי דער ארעמאן האסט דעם גביר, אפילו ווען ער קריגט פון איהם א נדבה; מען האסט זיי, ווי א שוואכער האסט געוויינליך דעם שטארקען, מיט וועלכען ער קאן זיך דאך מיט קראפט קיינמאל נישט גלייכען און וועלכען ער קאן בלויז בייקומען מיט — שנאה. מען האסט זיי, ווייל זיי בעשטייען נישט דעם מינדעסטען מיטגעפיהל פאר דעם טויט-קראנקען איירראפא און זענען דאך פלייש פון אונזער פלייש, בלוט פון אונזער בלוט.

אויפגעקומענע, פארוועניוס, קריגס-פּראַפיטירער — אט דאס איז דאס בילד, וואס כמעט איטליכער דורכשניטליכער איירראפעער האט זיך געשאפען פון היינטיגען אמעריקאנער. נאר-וואס זענען זיי פון אונז אוועק, אונזערע ברידער און שוועסטער, ווייל אויך זיי האבען דא צוזאמען מיט אונז געהונגערט און געליטען, און אונצט, ווען זיי קומען צוריק און זענען רייך געווארען און מיר נאך דארער און עלענדער, ווילען זיי אונז נישט מעהר קענען, הערען נישט אויס אונזער וועה-געשריי, פערשליסען די טויערן פון זייער גליקליכען לאנד, אנערקענען נישט מעהר דאס געוויסען פון א מאראלישער ציוויליזירטער וועלט און מענשהייט. פרובט עמיצער דערמאנען, ווי פיל הונדערטער מיליאנען דאלארען אמעריקא האט אין די טראַגישע נאך-מלחמה-יאהרען געשיקט קיין איירראפא אלס הילף פאר הונגעריגע און נויט-ליידענדע, וויל קיינער דערפון נישט מעהר הערען. „א ביסעל דאלארען האבען זיי אונז צוגעווארפען" — ענטפערט מען — פון דעם רייכען געשעפטסמאן'ס טיש, ביי וועלכען זיי זיינען אליין; א נדבה. שנארערס, בעטלערס זענען מיר ביי זיי געווארען און נאר אלס אזעלכע בעטראכטען זיי אונז איצט. און ווען מיר האבען אינצט אויפגעהויבען אונזער שטים און געמאנט פון דער מענשהייט און געוויסען, אין נאמען פון וועלט-געוויסען, האבען זיי אונז אויסגעלאכט ווי שנארערס און בעטלערס, וואס ווילען אין דעם נגיד'ס הויז אריינצודרינגען.

אמשווערסטען בעווייזט זיך די שנאה, וואס איז היינט אין איירראפא פערשפרייט געגען דעם אמעריקאנער, צווישען אונז יודען. מיר ווייסען, וואס מיר האבען אמעריקא צו פערדאנקען און — מעהר ווי דאס — מיר ווייסען, אז נאך א גאר לאנגע צייט וועט אמעריקא פערבלייבען אונזער גאנצע האפנונג. מיט אונזערע קייטען זענען מיר, יודען, היינט אלע פערבונדען מיט אמעריקא: מיט קייטען פון בלוט, ווייל דארט לעבען מיליאנען אונזערע ברידער און שוועסטער, וואס זענען נאך פערבליבען אמת'ע ברידער און שוועסטער; מיט קייטען פון מאטעריעלער אבהענגיגקייט, ווייל יחידים און א גאנץ פאלק מוזען לעבען בלויז געשטיצט אויף דעם גרויסען קאפּיטאלען רעזערוואואר, וואס איז אונזער אמעריקא; מיט קייטען פון מאראלישער און אפילו קולטורעלער אבהענגיגקייט, ווייל מיר פיהלען, אז דארט, צווישען היינט געראטענעם יודישען קיבוץ, מוז ענטשטעהן דער נייער טיפּ יוד, די נייע קולטור אין די לענדער פון יודישען גלות. נישט מיר קענען און נישט מיר ווילען האסען דאס לאנד, אויף וועלכען עס זענען קאנצענטרירט אונזערע בעסטע האפנונגען...

און דאך האט עס אויך אונז, יודען, שטארק א ריס געטאן ביים הארצען... אונז אפשר מעהר ווי די אנדערע אין צוליב א גאנץ בעזונדערער סבה.

און וואס בעשטעהט היינט דעם יודען'ס איינציגע וואפען, אין זיין קאמף פאר רעכט און לעבען? קיין מלוכה, וואס זאל זיך אננעמען פאר אונזער פשוטע, ווען א קשיא געשעהט אונז, האבען מיר נישט; קיין ארמעע, וואס זאל שיצען אונזער לעבען און פארמעגען ווען זיי ווערען בעדראָהט, פער-

(ענדע—זייט 10)

דרייסיג דורות יודען אין פּוילען

פון דער ערשטער צייט, וואס יודען האבען איינגעוואַנדערט ביז צו דער איצטיגער ווידערגעבורט פון דער פּוילישער מלוכה.

פון גרשם באַדער.

די לעצטע טעג פון פּוילען'ס זעלבשטענדיגקייט.

אין די פערזאמלונגען פון'ם פערראָבענען אזוי גערופענעם „פיער-יעהריגען סיים" וועגען דער רעפּרעזענטירונג פון דער יודישער לאגע אין פוילען אויסגעווייזען געווארען, אז דער אכטער טייל פון דער גאנצער פוילישער בעפעלקערונג זענען יודען. די גאנצע פוילישע בעפעלקערונג האט דעמאלס בעטראגען 8 מיליאן מיט 790 טויזענד און יודען האט מען גערעכענט 900 טויזענד. עס איז אויך דערביי אויסגערעכענט געווארען, אז דריי פערטעל פון אלע סוחרים אין פוילען, וואס בעשעפטיגען זיך מיט'ן עקספּארט פון פוילישע סחורות (האלץ, פלאַקס, אדער פעל), זענען יודען, אז א העלפט פון אלע פוילישע בעלי-מלאכות (שניידער, שוסטער, קירזשנער, גאלדשמידען, שלאסערען, שטיינהאקער און מאלער) זענען יודען, סוחרים, וואס די „צעכען" האבען זיי פערפאלגט מיט אלע מעגליכע מיטלען.

דעסגלייכען איז בעוויזען געווארען, אז 14 יודישע פאמיליען גיבען זיך אב מיט אקערבוי, אז א צוועלפטעל פון אלע יודען אין פוילען (לערך 15 טויזענד נפשות) לעבען פון בעטעל-ברויט.

זעהר א גרויסע צאהל יודען האט זיך אבגעגעבען מיט'ן בראנפען-האנדעל. יעדער פריץ האט געהאט דאס אויסשליסליכע רעכט, צו פאבריצירען דעם בראַנפען פאר זיינע „פּאָדדאַנטען" און איהם צו פערקויפען. האט דאס אבער קיין איינציגער פריץ נישט געטאן אליין, ווייל די פּריצים האבען ערקלערט, אז א פריץ טאר נישט פאבריצירען אדער פערקויפען בראַנפען... די פריצים פערדינגען דאס רעכט פון אבשענקען זייערע פויערן צו יודען. אנדערע פּריצים האבען אויך פערדונגען צו יודען די מילך פון זייערע קיה, דאס הייסט פון זייערע לאנקעס אדער דאס האלץ פון זייערע וועלדער.

ווי בעמערקט, האט רוסלאנד, בעת דער טיילונג פון פוילען אין 1772 געקריגען אויף איהר חלק 200 טויזענד יודען, וועלכע זענען געווען קאנצענטרירט אין דער געגענד פון מאהילעוו און פּאלאצק, האט זי נישט געהאט קיין קלארען פּראגראם, וואס זי זאל מיט זיי טאן. האט מען דאן אין פּעטערבורג געקלערט, ווי אזוי צו מאכען זיי ענג דאס לעבען. זעהר גערן וואלט זיי די רעגירונג געהייסען אויסוואנדערן פון זייערע וואוין-ערטער, האט מען אבער נישט געהאט קיין פלאץ פאר זיי. ווען זיי וואלטען געוואלט אויסוואנדערן קיין פוילען, וואלט זיי די פוילישע רעגירונג נישט אריינגעלאזט צו זיך, גלייך ווי מען האט זיי נישט געלאזען געהן קיין רוסלאנד.

שפּעטער האט זיך דער סיים א נעם געטאן מיט ענערגיע, צו רעגולירען די אנגעלעגענהייטען פון די יודישע רעליגיע — אין דעם 22. יאנ' 1790 איז פאר דעם דאזיגען צוועק אויסגעקליבען געווארען א ספּעציעלע קאמיסיע, האט איינער פון דער קאמיסיע (יעזוערסקי) גענענה'ט, אז יודען זענען שוין לאנג ווערט צו האבען גלייכע רעכטע. זייט הונדערטער יאהרען זענען זיי געווען די איינציגע סוחרים אין פוילען וואס האבען אריינגעבראכט מיט זייער טעטיגקייט פיעלע מיליאנען צו דער קעניגליכער קאסע. דערווייל האט דער סיים אנגעפיהרט בעראטונגען וועגען די רעכטע פון די בירגער און ווען ער האט דערביי בעשלאסען, אז נאר קריסטען קאנען זיין בירגער און האבען א גענוגענדע רעכטע אין די שטעט. און ווען מען האט דערנאך אין דער „קאנסטיטוציע" פונם 3. מאי 1791 אריינגעשטעלט דעם פּונקט, אז „אלע אמונות זענען גלייכבערעכטיגט", האט מען די יודען אויסגעשלאסען, אז זיי זענען אויך גלייכבערעכטיגט און מען האט דאס גוט געדארפט בעזונדער ערקלערען. ראשעגען האבען די גוים גענענה'ט, אז ווען עס ווערט אין דער קאנסטיטוציע גערעדט וועגען גלייכע רעכטע פאר אלע אמונות, מיינט דאס בלויז קריסטליכע אמונות...

און דאן אים הערבסט 1791 געמאכט א דעפּוטאציע פון די חשוב'סטע יודען צום קעניג מיט א „מעמאראנדום" וועגען בירגער-רעכט פאר יודען, ווי עס הייסט, האט די דאזיגע דעפּוטאציע מיטגעבראכט פאר'ן קעניג א מתנה פון 20 מיליאן גילדען (!), וועלכעס איז האט געווען נעהנט צו בעצאהלען אלע חובות פ'ג'ם שטאט. ס'איז אפילו א גרויסער ספק, צי עס האבען דעמאלס אלע יודען אין פוילען צוזאמענגענומען פערמאגט אזא סומע געלד. צום ענין גופא איז אבער נישט קיין חלוק, ווי גרויס די יודען'ס מתנה איז געווען. און אזוי ווי דער קעניג האט געוואלט זיין דאנקבאר פאר דער מתנה, האט ער פערלייגט פאר'ן סיים א פּראיעקט, אויף צו פערבעסערן די לאגע פון די יודען אין פוילען. איז אבער דעם קעניג'ס פּראיעקט נישט אנגענומען געווארען און דער סיים האט געוואלט אנגענומען זיין איינגענעם פּראיעקט. דערווייל איז אנגעקומען דער 14. מאי 1792 מיט נייע מלחמות. רוסלאנד האט בסדר אינטערווענירט צווישען די פריצים — און אזוי ווי רוסלאנד'ס יאך איז שווער געלעגען אויף פוילען'ס פּלייצעס, דערפאר האט מען אויך נישט געוואלט פערצייכנען אויף יענע טיילען פון פוילען, וואס עסטרייך און פרייסען האבען אוועקגענומען, האט רוסלאנד געטענה'ט, אז דער פוילישער סיים האט געמאכט א רעוואלוציע. א גרויסער טייל פון די פוילישע פּריצים איז לחלוטין נישט געווען צופרידען מיט דער „קאנסטיטוציע", וועלכע האט געגעבען גלייכבערעכטיגונג צו אלע מענשען פון'ם לאנד, האבען זיי געבעטען די צארין, זי זאל שיקען איהרע סאלדאטען, כדי צו מאכען די „קאנסטיטוציע" בטל. האט דאן די צארין ארויסגעשיקט א גרויסע ארמעע, וועלכע האט אויף גאר א גרינגען אופן פערכאפּט ווארשא. געראטען דערצו האבען יענע פערדאָרבענע פוילישע פּריצים, וועלכע האבען ליבערשט געוואלט פערלירען די פּאליטישע זעלבשטענדיגקייט פון'ם לאנד, אייידער זיי זאלען דארפען אבגעבען דאס מינדעסטע פּינטעלע פון זייערע פּריצישע פּריווילעגיעס.

און טראַגעדיעס, וואס די יודען אין פוילען זענען דעמאלס נישט ווייניג בעהאנדעלט געווארען, האבען זיי פונדעסטוועגען בעוויזען זייערע אויפריכטיגע געפיהלען צום פוילישען פּאטריאטיזם אויפ'ן בעסטען אופן. די יודישע שניידער אין ווילנא האבען פערשפּראכען צו געבען 200 אויסגעארבעטע מונדירן פאר די פוילישע סאלדאטען. די קהלות פון סאַלאָמישל און בערדיטשעוו האבען געקליבען געלד פאר א קריגס-פאנד. עס האבען זיך אויך עטליכע צענדליג יודען אין אנדערע שטעט געמעלדען צו פערשידענע קריגס-ליינסטונגען, ווי ווייט מען האט דעמאלס א יודען צוגעלאזען.

צום סוף האט יענער בירגער-קריג געבראכט פאר פוילען א נייע טרויעריגע טיילונג און אין 1793 האט מען ווידער געריסען שטיקער פון פוילען. רוסלאנד האט דאן פערכאפּט ווילנע, טיילען פון'ם קיעווער קרייז, פּאדאליען און די גאנצע ווייסרוסלאנד מינסק — און פרייסען האט צוגענומען די גאנצע געגענד פון קאליש און פּלאצק מיט די שטעט דאנציג און טהארן.

ווען די צארין קאטערינא האט פארגעלייגט צו עסטרייך און פרייסען, זי זאלען איהר העלפען אקופּירען געוויסע טיילען פון דער פוילישער מלוכה, כדי אנצופיהרען דארט די גוטע ארדנונג, האט עס געהייסען, אז מען וועט די אקופּירטע געגענדען בלויז אזוי לאנג האלטען, ביז עס וועט דארט ווערען איינגעפיהרט ארדנונג. עפּיס האט מען זיך דעמאלט געשעהמט צו זאגען, אז מען וויל אוועקרייסען ביי א פאלק זיין זעלבשטענדיגקייט. האט זיך אבער שפּעטער געהאנדעלט וועגען דער „אקופּאציע" פון דער ליטא, האט זיך שוין רוסלאנד נישט געשעהמט און האט תיכף אויסגעזאגט דעם אמת, אז זי וויל דאס לאנד צוגעשטעלט „אויף אייביגע צייטען".

די היסטארישע בעגרינדונג פון דער אנעקסירונג פון דער ליטא איז געווען גרינג צו געפינען. ליטא האט אמאל געהערט צו דער אוקראינא, און ווי לאנג אוקראינע איז געווען א טייל פון דער פוילישער מלוכה האט אויך ליטא בעלאנגט צו פוילען. האט אבער רוסלאנד אנעקסירט די אוקראינע, וועלכע איז געווען א תפיסת פראוואנץ, איז דערפון געדרונגען, אז ליטא דארף אויך זיין רוסיש...

און איהר „מאַניפעסט" פונ'ם 30. אויגוסט 1794 האט די צארין ערקלערט, אז, אזוי ווי זי האט רחמנות אויף ליטא, ווייל זי איז ווייטער פערבליבען אומגליקליך, און דאס לאנד איז געווען אפגעריסען פון רוסלאנד, וועלכער זי בעהערשט דעם עולם און פיהרט מלחמות. אזוי ווי זי וויל איהר ווייטער פאר ליטא אנ'איינעם, נעמט זי דאס דאזיגע לאנד אונטער'ן שוץ פון איהרע פליגלען און אין איהר נאמען וועט פירשט רעפּנין רעגירען די ממשלה אלס טבעה'דיגע. און דאן וועט ער זיין אין גראָדנא און דארט וועט זיין דער רעגירונגס-צענטער פון דער ניי-צוגעשטעלטער מדינה".

מיט אנ'אייזערנער האנט האט דער פירשט רעפּנין אנגעפיהרט זיין ממשלה אין דער ליטא. אין אלע שטעט פון דער פוילישער מלוכה האט געבורשעוועט א רעוואלוציאנערער גייסט. מען האט בעשולדיגט רוסלאנד — און אין דער ליטא האט מען געשיקט צו דער רוסישער צארין... האט ער צושטעלען צו דער... אונו האט איהם צוגעזאגט פערשיקען צו רוסלאנד, דאס ער זאל פערשאפען צו מאכען דאס לאנד ווי א „גן-עדן" פאר זייערע בירגער. פּויליש רעדען האט ער בכלל פערבאטען און פריצים, וואס מען האט חושד געווען, פערשיקט.

און אין ווארשא האבען די שטעטישע בירגער אנגעהויבען אגיטירען, ארויסצוטרייבען די יודען פון דער שטאט, וואס זייער צאהל איז דעמאלס אבגעשעצט געווארען אויף צוואנציג טויזענד נפשות. בערופענדיג זיך אויף אלטע געזעצען, לויט וועלכע יודען האבען נישט געטארט וואוינען אין ווארשא, האבען זיך די בירגער בעלאגט פערפיהרען צו מאכען „פּאגראָמען" מיט ראבונגען און רציחות געגען יודען. רוסישע אנטיסעמיטען האבען זיי אנגעהעצט, אז די פוילישע רעגירונג בעשיצט די יודען, ווייל זי וויל פערניכטען דאס בירגערטום, וועלכע אבער רוסלאנד פערטיידיגט. די ממשלה אין פוילען, וועט זי דאס ערשטע ארויסטרייבען אלע יודען פון ווארשא און אויפערשטעלען זייערע עשירות צו די „בעלי-נשמה".

—•—

די נאַסע שטריק

פון ד"ר א. קאראלניק.

עס טרעפט זיך אמאל, אז א מענש, בשעת ער באדט זיך, טרעפט צופעליג אויף א נאַסען שטריק און ער הויבט זיך אויף אויס, אז ער איז אדורכגעשטאָכען געווארען פון א שלאנג. די סבה פון זיין שרעק איז געווען פאלש, ער לעבט אבער איבער אלע פייני-גונגען פון א שלאנגען-ביס; אבער וואויל ווערט עס איהם, ווען ער פארשטייט נאך אויס, אז עס איז א שטריק און נים קיין שלאנג. די סבה פון זיין שרעק איז געווען זיין נים ווייסען, זיין טעות — און דער-קענט ער זיין טעות — פיהלט ער זיך גליקליך".*)

אויף דעם ברעג פון דעם הייליגען טייך גאנגעס — און דער קעניגליכער טעמ-פעל-רייכער, גאלד און עלפענביין-בעצוי-טער, ווייס-שימערנדער גראניטענער שטאט בענארעס איז געשטאנען, מיט אייניגע יאהר פינף-און-צוואנציג הונדערט יאהר צוריק, דער קעניגליכער זוהן סידהארטא גאוטאמא, דער פרינץ וואס האט זיך אבגעזאגט פון אלץ, וואס די ערד האט איהם געגעבען, פון אלצדינג וואס זיין געבורט האט איהם געבראכט — טראָהן און עשירות, לוקסוס און מאכט, פון פרוי און קינד, פון אלץ, וואס א מענש שעצט און דער וועלט — פון אלצדינג זיך אבגעשיידט און זיך אוועקגעלאזט אין דער וועלט פרעדיגען די לעהרע פון דעם „מיטעלוועג", פון די צוועלף טעטיג-קייטען פון דערלייזונג, די תורה פון דעם נים-זיין. פרינץ סידהארטא גאוטאמא איז געווארען דער בודהא-באדהיסאטווא, דער ענטפלעקענדער, דער אויפגעקלערטער און דערוועקענדער, דער דערלייזער פון ליידען, דער גרינדער פון דעם גלויבען, ווער'בשופ'ענדיגען גלויבען — פון דעם נירוואנא. און פינף-און-צוואנציג הונדערט יאהר נאך דעם טויט פון דעם בודהא זא-גען פינף הונדערט מיליאן מענשען, גע-לע מענשען און ברוינע, צעקעלטע מענשען און צײלאן, ווייסע מענשען צעשפרייט איבער דער גאנצער וועלט — זאגען מתנות פון פרוכט נאך די ווערטער פון דעם טעמפעלשקעטען אין דעם אויפגעוואכטען — און בויגען דעם קאפ פאר זיינע סטאטועס, ברענגען ווײ-רויך אויף זיינע מזבחות, דאוונען און בויען טעמפלען און טראכטען נאך זיין נים אויפצו-דערגרונטען געדאנק: דעם גע-דאנק פון דעם „נים". נים-יוד, נים-וועלט, נים-זיין — נירוואנא.

דער איינציגער אין דער וועלט פון גייסט, — דער ערשטער — איז אפשר דער לעצטער — אין דער וועלט פון רע-ליגיעזען שאפען, וואס האט אויפגעבויט אלע מענשליכע און איבערמענשליכע ווערטען אויף דעם „נים" — אויף דער לייקענונג.

אלע אנדערע — פרעדיגערדיגע און שפעטערדיגע — זענען געקומען צו דעם מענשען און איהם געזאגט: „אט דאס איז דאס — און דערפאר! אט אזוי איז די וועלט בעשאפען געווארען — אט דאס איז דאס — און דאס הייסט גאט — און די מענש, פאלג — ער'ער".

אלע די אנדערע זענען געקומען מיט „יא". און האבען זיי בעשטעטיגט נים — איז דאס אויך געווען אין דעם נאמען פון דעם ערשטען יא.

דער פרעדיגער פון בענארעס איז גע-קומען מיט א „נים". גלויבען? ער האט נים גערופען צו קיין שום גלויבען, צו קיין שום דאגמאס, צו קיין איינציגען פעסטען פרינציפ. גלויבען אין וואס? אין גאט? און ער האט געפרעגט — וואס איז גאט? און ווי אזוי קאנען מיר איהם דערגרייכען און דערגרונטעווען? בודהא'ס פילאזאפיע האט עס נים אויס-געטראכט פון קאפ. הורות פאר איהם האט זיך דער אינדישער געדאנק, האט די בראמינישע חקירה זיך אראבגעלאזט אין דעם תהום פון דעם איבער-נאטיר-לעכען — און ארויסגעקומען פון דארט מיט דעם „נים". גאט איז נים דאס און נים דאס — גאט האט נים קיין שום אטריבוטען, וואס לאזען זיך פערגלייכען מיט א מענשליכען ווארט, וואס לאזען זיך אין א מענשליכען געדאנק — גאט איז דאס „נים", אט דאס „נים" וואס איז דער עצם פון דעם לעצטען זיין — אט דער לעצטער גאל — וואס האט אין זיך די מעגליכקייט פון אלע פארמען — ביז צום אין סוף, אט דאס פארמלאזע, וואס קאן ווערן אנ'אינהאלט פאר יעדער פארם. און ווייל ער איז דאס נים — האט יעדער יא נאר א צייטליכע, א צופעליגע, א רעלאטיווע בע-דייטונג. און ווייל אהן פארם — און

*) די רייד פון בודהא, דערצעהלט אויף אידיש לויט דער אנטאלאגיע פון קארוס, פון א. אלמי, ז. 43, ווילנא, פערלאג „קלעצקין", 1927.

דער מקור פון אלע מעגליכע פארמען — איז אויך יעדע געשטאלט בלויז א ניו-אנס, נאך א בילד און די וואלקענס, א קנוימטש אין א וואלקען.

די „אופאנישאדען". די גרויסע פילא-זאפיע פון די וועדעס, זייער פערהאלטען צו דער וועלט- און מענש- און גאט-לייקענונג. און זיי האבען געלערנט דעם גרויסען סוד פון ליידען און פערגעבען און גובר זיין דעם לעבען.

עס האט בלויז געפעהלט די לעצטע טרונה — ברי צו ווערען א תורה פאר דעם לעבען — די פערגעגליכקייט.

מחמת וואס איז א מיטאס, א חקירה, א פילאסאפיע, אהן דער פערקערפערונג וואס איז הונטער איהר, אהן דער לעבעדיגער פון דעם מענשען וואס טראגט זי — און זאגט, אויף זיך? ישראל נעמער איז שוין פריינסעווארם געווארען — אבער נים פאר יעדען איז געפונען געווארען דער סימבאל. און דער סימבאל איז — דער מענש.

די אינדישע פילאזאפיע האט געפונען איהר פערקערפערונג, איהר סימבאל, אין דער מאראלישען ארט, און דאס איז געווען — בודהא.

און פון א פילאזאפיע פאר וועניגע איז זי געווארען א רעליגיע פאר הונדער-טער מיליאנען.

א סך משלים האט בודהא געזאגט, אויף א סך וועגען האט ער מספיר געווען זיין תורה צו זיינע תלמידים. אבער דער משל פון דעם שטריק וואס ער דאס גע-געבען זיינע פינף „פוילשים" — די תלמידים וואס האבען געזוכט בײ איהם דעם אמת און דעם וועג — איז די פשוטע פאלקסטימליכע אלעגאריע איז אפשר דער תמצית פון זיין גאנצען בו-דהיזם.

א נאסער שטריק — נים מעהר, אבער אין דער איינבילדונג א שלאנג. דער מענש ווייסט נים וואס עס טוט זיך אין דעם וואסער, ער פיהלט בלויז, ער מיינט ער שטעלט זיך פאר, ער האט אנ'אי-לוזיע. און די אילוזיע פערשאפט איהם פיין, ליידען — ער לעבט איבער די ווירקליכקייט.

און אט דערוועהט ער דעם צושטאנד פון זיין שרעק און — עס איז בלויז א שטריק, א פאנטאזם. ער ווערט בעפרייט, ער איז פריי, ער ווערט גליקליך, ווייל ער איז פריי פון דער אילוזיע, ווייל ער ווייסט.

פון די אלטע אינדישע פילאזאפען, פון דער טיעפער יעהרונגען מדרגה-צייטי האט בודהא איבערגענומען דעם געדאנק און דעם ווילען פון מאיא, דער איבער-אילוזיע, מאיא, די נעמען, די זיצט און שפינט פארבעגע שלייערס, און ווי-קלעפט אין די וועלט און איהר. מיר זעהען נים דעם אמת, מיר דערקענען נים די ווירק-ליכקייט — מיר זעהען בלויז דעם שלייער וואס מאיא האט אונז פאר אונז געוועבט. שעהנקייט איז דא און די פארבען — אבער אויך אומגליק און ליידען און אויך — עס לאקט אונז, עס ציהט אונז צום לעבען, צו דער אילוזיע, צום ווילען לעבען. מיר האלטען לעבען, ווייל מיר ווייסען נים וואס דאס איז — און זעהען בלויז דעם שלייער. און ווייל מיר ווילען לעבען, האבען מיר מורא פאר דעם טויט, און שרעקען זיך פאר אלצ-דינג וואס ברענגט אונז נעהנטער צום טויט, — צום ליידען.

און אזוי איז די קייט: לעבען איז וו-לען — גלוסטען — איז ליידען — ליידען ווערט דער אינהאלט פון דעם לעבען.

בודהא נעמט אויף דעם געדאנק און שפינט איהם אויף זיין אייגענעם אופן ווייטער. פון וואנען קומט ליידען? — פארוואס ער — פון גלוסטען, פון וואנען גלוסטען — פון ווילען; און ווילען — פון נים פערשטעהן. און דעם מאמענט ווי מען פערשטעהט, גלוסט מען נים, וויל מען נים, איז מען בעפרייט, ווערט מען פריי און דערלייזט.

וואס איז דער שטריק, און לאמיר זא-גען, עס איז טאקע א שלאנג, און זי האט טאקע געביסען — און עס טוט וועה — און מען ליידט — וואס-ווייטער איז? וואס איז דאס ערגסטע, וואס קאן פאסירען? פארוואס האבען מיר מורא? פאר דעם טויט. וואס איז דער טויט: נים זיין. אבער וואס איז די מורא? פאר וואס זאל מען זיך שרעקען פאר דעם וואס איז בני-ווי-בני נים? ווער שרעקט זיך דען אין אונז? נים דער פיס, וואס ווערט געשטאכען און געשוואלען, נים דער גוף וואס נעמט אין זיך ארויין דעם גיפט. נאר דער מענש שלאפט, לאז מען איהם בעטויבען, ער זאל נים וויסען וואס עס טוט זיך ארום איהם — און דער ווערטעג איז נים פארהאן, עס ליידט נים דער גוף — נאר אט דאס אין אונז, וואס האט נים קיין נאמען, וואס טונקע-לען, פערפארבען, וואס נים-צו-ריהרען-זיך-קענען אינשלוסן פערשיידענע, וואס מיר רופען מיט פערשיידענע נעמען און ווערטער — און איין ווארט: „איך".

דער „איך" און מיר לעבט און פערטשט זיך, דער איך האט מורא פאר'ן טויט, ער וויל לעבען, ער און נים דער גוף.

לייקענט דעם איך — זאגט זיך דעם אמת — אז עס איז נאר נישטא קיין איך — אז עס איז אנ'אילוזיע, זיין שטאר קער פון דעם זיין — און איהר ווערט גובר זיין די יסורים, די וועלט, די אילו-זיע, איהר ווערט זיין — ווערט.

אזוי האט בודהא געלערנט מיט זיינע תלמידים — און פערשווינדען דער רשעות, אין משלים און גלייכענישען, אין חקירות און מאמר, מיט ווערטער און מיט בײשפיל. און איבער אלעם האט ווערט: די וועלט איז א נאסער שטריק — דער איך איז נים פאראן — געהט אויף, פערשמעלצט אייך, פערגעהט אין דעם וואס האט נים קיין אנהויב און נים קיין סוף, אין דעם וואס האט נאר נים קיין פארב און קיין אינהאלט, אין דעם וואס איז אפילו נים קיין זיין — נאר ריינער „נים" — ריי-נער געדאנק — געדאנק וואס דערקענט זיך אליין — און דער נירוואנא.

און מערקווירדיג — דער לייקענער פון דעם „איך" האט געפאדערט די פער-שטארקונג פון דעם „איך" ביז צו דער גרעסטער, דער העכסטער שטופע, מחמת, ווי קאן מען גובר זיין די אילוזיע און דעם גלוסטען — אויב נים דורך דער קראפט פון דעם פערשטאנד, פון דעם ווילען צו פערשטעהן, פון דעם הארצען, אויסערגעם ווילען גובר צו זיין און זיך די וועלט — און ווען מען זאגט „פער-שטעהן" און ווען מען פרעגט ווילען — און ווען דער „אין זיך" ווערט דער איבער צוגער ארט פון דער וועלט — איז דען נים דער „איך" דער לעצטער פונקט, דער מאמענט פון אלעמען? דער איך נעמט זיך און בײ די האר און הויבט זיך אליין אויף.

און דעם קנין האט בודהא געוואלט אויסלערנען די מענשען, און וואס פאר א וואונדער, וואס אזוי וועניג מענשען האבען איהם ווירקליך פערשטאנען?

דער בודהיזם האט געהאט אלע שאנ-סען צו ווערען די וועלט-רעליגיע. ער פערלאנגט נים קיין שום קרבנות פון דעם שכל. ער פאדערט נים קיין גלויבען. ער דערצעהלט נים קיין נסים, קיין מופתים, קיין סודות, ער זאגט נים ווי די וועלט איז בעשאפען געווארען, און וואס גאט איז.

ער האט נים קיין מעטאפיזיק. ער איז, אויב איהר ווילט, אטעאיזם, ער איז די קריטישסטע פילאזאפיע, וואס מען קאן זיך נאר אויסמאלען.

און דאך — א חוץ געצעהלטע בודהי-סטישע מאנאכען — די „משתלאם" און די „גורוס", די לעהרער און די תלמידים אין די מאנאסטירען פון צײלאן ביז טיבעט — ווייסען בלויז וועניגע דעם סוד פון דעם בודהיזם. די פינף הונדערט מיליאן בודהיסטען — זיי נעמען עס פשוטער, גרויבער, הארט-בײ-דער-ערדיגער. פאר זיי איז די בודהא-באדהיסאט-טווא א גאט, וואס זיצט מיט פערלעגטע פיס, א פעטבויכיגער, שמייכלענדיגער גאט מיט גרויסע, פערוואונדערטע אויגען פון ריזענשטיין, ווי יענער גרויסער בודהא וואס איך האב אמאל געזעהן אין א יאפאנישען בודהא-טעמפעל, און דעם טעמ-פעל פון דעם „גרויסען בודהא" אין נארא. צו אט דעם בודהא קומען זיי, די געלע מענשען, און ברענגען קרבנות, וויירויך און רייז — צו איהם דאוונען זיי, צו איהם זינגען זיי זייערע מאנאטאנע הימנען, צו איהם געהט זייער עקסטאז.

און זיי געהען ארויס פון דעם טעמ-פעל — און גלוסטען ווייטער און ווילען און בענקען און ליידען.

בודהא'ס ווארט איז פערגעסען. דער אויפגעוואכטער האט זיי נים אויפגע-וועקט, דער דערלייזער האט זיי נים אויסגעלייזט.

אבער — די אלטע אריענטאלישע לעג-גענדע, דער מיטוס פון דעם דערלייזער, וואס קומט אלע טויזענד יאהר — יע-דעם מאל אנדערש און תמיד דער איינצי-גער, האט אין זיך א קערן פון אמת, אין דער פארם אדער אנ'אנדערער — דער געדאנק פון דעם דערקענען — פון דעם גובר זיין וועלט און איך, פון דעם שטארקער זיין פון דעם וואס פערגעהט — דער געדאנק פון דער איבערנעקטיים וואס וואוס — דער איבערנעקטיים וואס איז דער תמצית פון דעם לעבען — צום דער געדאנק פון דעם נים-זיין, וואס האלט אין זיך די שליסלען צו דעם זיין, דער געדאנק, וואס האט אין בודהא גע-פונען זיין מערקווירדיגסטע פארם — ער לעבט, ער זוכט זיך נייע פארמען און נייע סטעזשקעס. צי דאס וועלען זיין נאר די וועגען פון בודהא צי אנדערע — וואס איז דער חילוק? דער ציל איז דער איינציגער. און „פריי זענען גע-עפענט די טויערען פון אומשטערבליכ-קייט פאר די, וואס האבען אויערען צו הערען", פאר אלע — וואס ווילען פער-שטעהן.

• • •

איך וואלט געוואלט נאך זאגען א פאר ווערטער וועגען דער איבערזעצונג, וואס א. אלמי האט געגעבען, זיין הקדמה א. א. וו. אבער איך גלויב נים, אז עס איז נויטיג. אין הגם איך וואלט געקאנט הא-בען א סך טענות צום סטיל פון דער איבערזעצונג, צו געוויסע ווערטער און ווענדונגען, — און אויך אקעגען געוויסע פונקטען אין דער אינטערפרעטאציע, למשל, די נים גאנץ פאסענדע ארייננציהונג פון בערגסאנ'ס אינטואיציע, וואס האט גאר קיין שייכות נים צו דער בודהיסטישער פסיכאלאגיע א. א. וו. — גלויב איך פארט, אז דער פערנעם אליין, וואס דראנג ארייגצופיהרען דעם יודישען לע-זער אין דער מערקווירדיגער שעהנער, איי-ציגארטיגער וועלט פון דעם בודהיזם, וועגט אריבער אלע די קליינע פעהלערן, „פריי געעפענט זאלען ווערען די טויערן" — אויך פאר דעם יודישען לע-זער — די טויערן פון אלע געדאנקען, די פרייע טויערן פון דער וועלט. אויך דער יודישער „איך" מוז פערשווענקט ווערען.

—0—

וויפיל וואסער-קראפט האט דער ירדן
און אין וואס בעשטעהט רוטענבערג'ס פלאן?

(ספעציעל פאר'ן „לאדזער טאגעבלאט")

פון ראטמאן אברהם טענענבוים (תל-אביב).

פיל, זעהר פיל האט זיך דער עולם אנגעהערט וועגען די וואסער-כחות פון ירדן און נאך מעהר האט זיך דער עו-לם שוין אנגעלעזען מיט ידיעות פון רו-טענבערג'ס פלאן. דאך האבען מיינסטענס יודען א קנאפע השגה וועגען דעם אלעם און עס איז באמת כדאי צו געבען וועגען דעם א גענויערן איבערבליק.

1
ווי אזוי איז רוטענבערג געקו-מען צו זיין אידעע?

ווי עס איז פיעלפאכיג פעסטגעשטעלט געווארען דורך די גרעסטע פאך- און ווא-קענער פון דער וועלט, וואלט ארץ ישראל, אלס לאנד מיט אזא וואונדערפולען קלימאט און באדען און אלס ארט מיט אזא זעל-טענע געאגראפישער לאגע, געקענט ווי-ליכט פערוואנדעלט ווערען אין איינעם פון די וויכטיגסטע אגראר- און אינדוס-טריע-צענטערען פון ארטיגעם, ווען דעם לאנד וואלטען נאר נים געפעהלט די צוויי וויכטיגע הויפט-עלעמענטען: וואסער און עלעקטריע.

אלס לאנד מיט אזוי פיל זוניגע טעג, מיט אזא אויסערגעוועהנליך פרוכטבארען באדען און מיט זיין זעלטען גינסטיגען קלימאט — וואלט ארץ ישראל געקאנט נים בלויז זעטיגען די אייגענע בעפעל-קערונג מיט אלע מיני געטריידען, ירקות, פרוכטען, פאשע, פלייש, בוימער, פלאנצען און מילך-פראדוקטען — נאר ס'וואלט אויך געקאנט ווערען איינס פון די בעס-טע עקספארט-לענדער פון נאטירליכע פראדוקטען פון די אלע דערמאנטע ארטיק-לען.

דאס זעלבע איז אויך מיט דער אינ-דוסטריע. בײ זיין אויסערגעוועהנליך-גינ-סטיגער געאגראפישער לאגע, ליגענדיג אין כמעט מיטען פון צוועלף לענדער אזוי ווי מצרים, סוריען, אראביען, עבר-הירדן (טראנס-יארדאניען), טערקיי און פער-סיען און פערהאנדענדיג די לענדער מיט נאהענטע קאמוניקאציע מיט אייראפא, אפריקא, אזיע, [illegible] א. א. וו. — וואלט ארץ ישראל — ווען עס וואלט נאר געהאט בילליגע בעטריבס-קראפט — געקאנט ווערען איינס פון די וויכ-טיגסטע אינדוסטריע-צענטערן פון מזרח.

און דאך זעהען מיר דעם הפך: צו-ליב מאנגעל אין וואסער איז דאס לאנד געצוואונגען ארויסצופיהרען פון אויס-לאנד פיל עם-פראדוקטען און ארטיקלען פון ערשטען געברויך, און נים האבענדיג קיין בעטריבס-קראפט מוזען מיר אום-פארמירען כמעט אלע מיני ארטיקלען, שטאפען און מאטעריאלען — אנ'ערשיי-נונג, וועלכע פערגרעסערט געלד-מאנ-געל, קריזיסען און [illegible] ארבייטסלאזי-קייט.

אט די צוויי מניעות: וואסער און קראפט, האבען עס געענטפערט דעם מוח פון אינזשענער פנחס רוטענבערג און איהם יאהרען-לאנג נים געלאזט רוהען, ביז ער האט אויסגעארבייט זיין וועלטבעקאנטען פלאן ווי אזוי זיי בײדע צו פערשאפען.

2
און וואס בעשטעהט רוטענ-בערג'ס פלאן.

רוטענבערגס-פלאן, רי... גענאנט די פלאנער זייער, בעשטעהענדיג פון א גאנ-צען קאמפלעקס גרויסע אונטערנעהמונ-גען, וועלכע איינצעלהייטען צו פער-עפענטליכען איז דא נים דאס ארט, איך וויל זיך דערפאר בעגנוגענען מיט געבען דא א קורצע צוזאמענשטעלונג פון זיי.

שטודירענדיג דורך און דורך דאס לאנד און בעקענענדיג זיך גרונדליך מיט זיינע קלימאטישע, געאגראפישע און ווירטשאפטליכע פערהעלטנישען, איז רוטענבערג געקומען צו דער איבערצייגונג, אז נים קוקענדיג, וואס עס רעגענט נים אין ארץ ישראל כמעט 8 חדשים נאכאנאנד, און נים קוקענדיג, וואס דאס לאנד פערמאגט נים קיין איינציגע ברען-שטאפען אויף ארויסצובעקומען קראפט, ווי: האלץ, קויהלען און נאפט-ראפע — נים קוקענדיג אויף דעם פער-מאגט ארץ ישראל נים ווייניגער קוביק-מעטער וואסער, ווי אלע אנדערע לענדער, דערצו האט עס אזעלכע איינציגע נא-טירליכע וואסער-קרעפטען, וועלכע קע-נען פולשטענדיג ערזעצען די אלע דער-מאנטע ברען- און בעטריבס-מאטעריא-לען.

רוטענבערג האט זיך גענומען מיט זיין עכט-יודישער עקשנות און איבערגעזעה-ליכער ענערגיע ארויסצוארבייטען א פלאן, ווי אזוי צו פערבינדען די דערמאנטע צוויי עלעמענטען מיט אמאל און זיי צו פערוועלטען לטובת דעם לאנד.

דער הויפט-פלאן, אויף וואס עס שטיצט זיך דער גאנצער רוטענבערג'י-שער פלאן, בעשטעהט אין פאלגענדע דריי פרינציפען: ערשטענס נים צו לא-זען מעהר אומזיסט פערלוירען געהן די מאסען שטראמען וואסער, וועלכע פלי-סען בעת די ימי גשמים (ארץ ישראל ווינטער) אראב פון די נאקעטע בערג אין די ווייסטע טאלען אריין; צווייטענס אנצוזאמלען די אלע לאבור-נעהעריגע וואסערן אין גרויסע וואסער-בעהעלט-נים פאר דער טרוקענער זומער-צייט; דריטענס צו פערוואנדלען דורך סטאווידלען די קראפט פון מאסען אט די גרויסע וואסער-שטראמען מיט זייערע ארטיגע וואסער-פאלען אויף צו בעטרייבען עלעקטרישע סטאנציעס, וועלכע זא-לען ליפערן בילליגע קראפט, ליכט און היי-צונג פאר'ן גאנצען לאנד.

כדי דאס צו פערווירקליכען האט רו-טענבערג אויסגעארבייט פאלגענדען פלאן:

1) איינצוזאמלען ריזיגע וואסער-זא-מעל-בעקענען ווי: באסיינס, רעזערוואר-ען און טייכען אויף אנצוזאמלען ווינ-טער-צייט אין זיי די מאסען-וואסער פלי-סענדע וואסערן;

2) אויסצונוצען די ראווינע מאסען-שטראמען אלס בעטריבס-קראפט דורך לאזען זיי דורכפליסען דורך ספעציעל-אויסגעמויערטע קאנאלען מיט רעגולירענ-דע סטאווידלעס;

3) אויסצורעגולירען אלע נאטירליכע וואסערפאלען, וועלכע געפינען זיך אויף דער ירדן-ליניע און זיי ארויסצופיהרען אינ'ם גרויסען וואסער-פאל בײם טייך „ירמוק".

4) איינצושטעלען נעבען אט דעם ריזי-גען וואסער-פאל געהעריגע טורבינען און טרייב-מאשינען, וועלכע זאלען אים-שטאנד זיין ליפערן גענוג קראפט פאר'ן בעטריב פון די עלעקטראטעכנישע פאר'ן לאנד;

5) אויסצורעגולירען דעם טייך „ירקון" (נעבען תל-אביב) און אויסצו-נוצען אויך זיין גרויסען וואסער-פאל לויט דעם זעלבען סיסטעם, ווי בײם „ירמוק";

6) אויפצובויען נעבען אט די דאזיגע וואסערפאלען גרויסע עלעקטרישע אנ-שטאלטען, וועלכע זאלען ליפערן, דורך א נעץ פון אונטערערדישע און לופט-קאבעלען, גענוג קראפט, ליכט און בע-הייצונג פאר'ן גאנצען לאנד מיט אלע זיינע גרויסע בעטריבען.

אט דאס אונגעפעהר זענען די הויפט-צילען פון רוטענבערג'ס פלאן.

3
אויף וואס האט ער בעקומען זיין קאנצעסיע.

כ'וואלט געוואלט צו ווייט געפיהרט, ווען איך זאל וועלען דא איבערגעבען גענוי די הונדערטער פונקטען פון דער קאנ-צעסיע, וועלכע רוטענבערג האט בעקו-מען פון דער ענגלישער רעגירונג — מחמת טעמע וויל איך איבערגעבען נאר די וויכטיגסטע פונקטען.

לויט די איהם געגעבענע קאנצעסיע האט רוטענבערג דאס אלייניגע רעכט צו ליפערן עלעקטרישע ליכט, קראפט און בעהייצונג אויף דער צייט פון 70 יאהר פאר גאנץ ארץ ישראל מיט אלע זיינע שטעט און דערפער פאר פאברי-קען, פריוואט-בעדורפענישען, געזעלשאפט-ליכע און רעגירונגס-אונטערנעהמונגען, פאר האפענס, ברוקען, באהנען, טראמ-וואיען, עלעקטראמאבילען, גרובען א.א.וו.

אום זיין פלאן אויסצופיהרען, האט רוטענבערג דאס רעכט צו בויען וואסער-זאמעל-באסיינען, קאנאלען, סטאנציעס פאר וואסער-פומפען, פערשיידענע דערציע-גונג פאבריקען, ווערקשטעלען עלעק-טראטעכניק א. א. וו.

חוץ דעם האט ער אויך דאס אלייניגע רעכט ארויסצושליסען די וואסער-קוואל-לען פון דער דן-גרענעץ; אויסצוטריקע-נען די בלאטעס פון „חולה" (צפון זייט פון „מי-מרום") און פערוואנדלען זיי צו זיינע צוועקען; רעגולירען און פערשלי-סען דעם „ים כנרת" און איהם אויסצו-נוצען אלס נאטירליכען וואסער-בעהאל-טער; בויען פאראלעל-קאנאלען בײם ירדן און די אונטעריגע טייכלען; אויפשטעל-לען אלע נויטיגע בעטריבס-ווערק בײם ים-המלח (דארט פלאנט רוטענבערג אויפצושטעלען ביז 9 קראפט-סטאנ-ציעס); ווי אויך אלע זייערע נעבען-וואס-סערלעך; אויסקויפען די איהם נויטיגע שטחים ערד און זיי צו פערווענדען צו זיין ווערק; אויפצושטעלען בײ די טייכען עלעקטרישע וואסער-פומפען, פרײ צו טרייבען בילליג וואסער פאר די קאלאניעס און שטעט; און אויפצובויען פאבריקען פון אלע מיני רויה-שטאפען, לבנות-ציגלען און מאשינען, און וואס דאס עלעק-טרישע ווערק וועט זיך נויטיגען.

דאס בערך זענען עס די הויפט-פונק-טען פון רוטענבערג'ס קאנצעסיע.

דאס ווייטערע קומט

דער 15. ציוניסטישער קאָנגרעס.

אײַנדריקען און אויסזיכטען.

די ערשטע אָנגענעהמע ענטוישונג. — 2000 געסט און 200 זשורנאַליסטען. — דאס געמיטליכע באַזעל בערוהיגט. — די ארץ-ישראל-דעלעגאַטען און זייער השפעה.

פון אונזער ספעציעלען שליח

ד"ר א. מאַרמאָראָוער.

די ערשטע אָנגענעהמע ענטוישונג פאַר יעדען פון די הונדערטער געסט, וועלכע ס'שפּײַען אויס די גרויסע צוגי-שנעלצוגען, וואס ברענגען אלע ווײַלע נײַע מענשען צום קאָנגרעס, זענען די יונגע אָרדנער מיט די ווײַס-בלויע בענדלעך, וואס האַלטען אַן אויפשריפט: „ציוניסטישער קאָנגרעס" און זיי ערוואַרטען די דעלעגאַטען און געסט, ערטיילענדיג אלע נויטיגע אינפאָרמאַציעס. דאס איז דער אינטימער צייכען, אז מיר געפינען זיך אין דער היסטאָרישער שטאָט פון ציוניזם, וואו ס'דאַרף אָנגעהאַלטען ווערען דער ציוניסטישער יובל-קאָנגרעס.

ווען מיר לאָזען זיך אין שטאָט אַרײַן פאַרשפּירט מען תיכף די נעהויבענע שטימונג, וועלכע ס'דאַרף זיך פיהלען ערב דער עפענונג פון קאָנגרעס. מיר ווערען פאַר זיך פראַכטפולע גאַסען, וועלכע זענען בעגאָסען מיט ים'ען זונען-שטראַהלען, רוהיגע און שטילע גאַסען און א שעהנער שטאָט און דער שווייץ. די רוחניות שלאָגט דא פון יעדען ווינקעלע, אפילו אין די הויפּט-גאַסען, איינער וועלכע ס'ווימלען גרויסע מענשען-מאַסען און ס'לויפען טראַמוואַיען און אויטאָמאָבילען און א בעזונדער אַגרויסע צאָהל ראָווערען — אפילו דאָרט פיהלט זיך די ספּעציעלע רוהיגקייט פון דער שווייץ.

און וואס קאָן מען נאָר זאָגען וועגען די טיפּישע שווייצאַרישע זייטען-געסלעך וועלכע באָדען זיך ממש אין א ים פון גרינס? כ'איז דאָרט אַזוי שטיל, אז עס הילט זיך איין, אז דא געפינען זיך בלויז נישט קיין מענשען מיט זייערע דאגות און זייער איינציגער אמונה. ס'שעפּט אַרויס א ים פון איינגעבאָרענע רוהיגקייט-געפיהל און איהר פריידט זיך, וואס גראָד אין דער דאָזיגער רוהיגער שטאָט קומט פאָר דער קאָנגרעס, וועלכער נויטיגט זיך אַזוי שטאַרק אין רוהיגקייט, ווייל נאָר די רוהיגקייט גיט די האָפנונג, אז ס'וועט מעגליך זיין צו געפינען אַן'אויסוועג פון דער אָנגעשטרענגטער אינערער סיטואַציע, אין וועלכער ס'געפינט זיך איצט דער ציוניזם.

די ערשטע, אָבער דערפאַר שוין אַנגעהעריגע צייכען, אז מיר געפינען זיך אין דער קאָנגרעס-שטאָט, איז די „מעססע-געבײַדע", אויף וועלכע ס'פלאַטערט א גרויסע בלוי-ווײַסע פאָהן, נעבען דער שווייצאַרישער און באַזעלער פאָהן.

דער גרויסער „מעססע-בנין", וועלכער איז לעצטענס איבערגעבויט געוואָרען, געפינט זיך אינגאַנצען אין רשות פון'ם קאָנגרעס. אין דער געבײַדע גופא בעגעגענען זיך אויף טריט און שריט מעלדונגען און אינפאָרמאַציעס. אין דער גרויסער איינגאַנגס-האַלע זענען אויסגעשטעלט פאַרשידענע קיאָסקען מיט בילדער, באַפּיראַסען, טעקסטיל-אויסאַרבייטונגען זעלטענע זאַכען א. אז. וו.

דער איינגעהויער גרויסער זיצונגס-זאַל איז שוין פאָלשטענדיג צוגעגרייט. דער זאַל קאָן אַרייננעהמען איינציג טויזענד פערזאָנען און איז גרויסאַרטיג געמאָלט אויף רויזע.

ס'זענען שוין פאַרגעגרייט די פּלעצער פאַר די דעלעגאַטען, און די שטיהלען אין לאָזשעס פאַר געסט.

פאַר די זשורנאַליסטען איז אויסגעשטעלט א גרויסע צאָהל טישען נישט ווייט פון דער טריבונע. הכלל עס איז אַלץ איינגעאָרדנעט מיט אַן'אויסגעהאַלטענער פּינקטליכקייט און מוסטער-אָרדנונג. מ'קאָן דערזעהן נאָך ריזיגע זאַכען. אז דער קאָנגרעס וועט די מינוטען און שעהן פון לשטענדיג בעדערשען.

און דאס איז אַוודאי נישט קיין קלייניגקייט. מ'דאַרף נישט פאַרגעסען, אז שוין בעת איצט זענען אנגעקומען איבער 15 הונדערט געסט און די צאָהל וועט אוודאי דערגרייכען ביז 2 טויזענד. צווישען די 2 הונדערט זשורנאַליסטען זעהט מען דא א חשובע צאָהל קריטיקער.

אלע בעמיהען זיך צו קריגען גוטע פּלעצער און זיי האַלטען זיי אויף בעקומען.

א חוץ דעם זענען די 2 הונדערט צימערן פון קאָנגרעס-בנין פאַרטרויט געוואָרען פאַר די פאַרשידענע ציוניסטישע אינסטיטוציעס און פאַר די גרופּען און פראַקציעס. און אלע צוזאַמען נעמט אן א היבערהאַפטע קאָנגרעס-אַרבייט.

די שטימונג איז דערווייל א גאַנץ ערנסטע, הגם ס'זענען שוין אנגעקומען כמעט אלע דעלעגאַטען, פיהלט זיך נישט דער טומעל און די צוזאַמענקונפט וועלכע מיר זענען געוואוינט צו זעהן אויף די פריהערדיגע קאָנגרעסען. מ'האָט דערווייל דעם אײַנדרוק, אז אלע שטאַמען אַז דעם ערנסט פון דער לאַגע. דער דאָזיגער אײַנדרוק פאַרשטאַרקט זיך נאָך מעהר, ווען מ'הערט זיך צו צו די בעראַטונגען און דעבאַטעס פון די בעזונדערע פראַקציעס און גרופּען. מ'קאָן דערפון דערזעהן, אז דער איצטיגער קאָנגרעס וועט פיל בעסער פאַרשטעהן זיין אויפגאַבע, ווי דער לעצטער קאָנגרעס אין ווין.

אויף טריט און שריט בעגעגענט מען בעקאַנטע פּנים'ער, כמעט אלע וויכטיגסטע פערזענליכקייטען זענען שוין געקומען קיין באַזעל. ס'וואַרפט זיך אין די אויגען די זעהר גרויסע צאָהל דעלעגאַטען פון ארץ ישראל, בעזונדערס און פערטרעטער פון דער ארץ ישראל'דיגער אַרבייטערשאַפט. דאס איז א נײַער צייכען. די דירעקטע שייכות און צום נאָהענטסטען מיט אלע די אַרבייטען פון דער פּראַקטיק, וועלכע שפּילט זיך איצט אָב אין ארץ ישראל וועלען נישט לאָזען ערב דעם קאָנגרעס גיין אויף פאַלשע וועגען.

די אויסזיכטען אויף א ממשות'דיגער אַרבייט פון קאָנגרעס זענען א דאַנק די ארץ ישראל דעלעגאַטען א סך שטאַרקער. מיר לעבען איצט אין ערוואַרטונג, יעדע מינוט קאָן ברענגען נײַע איבעראַשונגען.

באַזעל, 29. אויגוסט.

לעזט, אַבאָנירט — דאס — "לאָדזער טאָגעבלאַט"

דער ערשטער שבת אין באַזעל.

שווער צו זיין אין באַזעל א פרומער יוד. — די דאגות פון די מזרחי-דעלעגאַטען. — נאָך שבת. נאָך מנוחה. — וועגען וואס שמועסט מען איצט אין באַזעל. — ווייצמאַנ'ס פּלענער צום קאָנגרעס.

פון שלום גאָטליב.

שבת אין באַזעל.

ס'איז דער ערשטער שבת, וואס מיר פאַרברענגען בײַם ציוניסטישען קאָנגרעס. פרייטאג פאַר נאַכט איז נאָך אָנגעקומען א גרויסע צאָהל דעלעגאַטען פון פּוילען און רייטשלאַנד. און אלע נוצען אויס דעם ערשטען שבת, כדי זיך אין באַזעל גוט אָפּצורוהען.

כ'איז דאך שוין אַנ'אַלטע ציוניסטישע טראַדיציע, אז בײַ די קאָנגרעסען ווערט שבת פאָלשטענדיג גערוהט, האָט מען דא נאָך פרייטאג פאַרנאַכט אָפּגעשטעלט די אַרבייט אין קאָנגרעס-בנין. דריי פערטעל זעקס האָט א גלאָק מודיע געווען, אז ס'איז שוין צייט פאַר קבלת שבת און נאָך 5 מינוט איז שוין קיין לעבעדיגער נפש נישט געווען אין קאָנגרעס-געבײַדע. די לעצטע אַרבייט איז נאָך געווען, וואס מען האָט אויף א גאַנצער רײַה טיהרען פון ריזיגען „מעססע-הויז" אָנגעקלאַפּט מזוזות, וואס איז אויפגענומען געוואָרען מיט א בעזונדערער צופרידענקייט מצד די „מזרחי"-דעלעגאַטען.

יא, די „מזרחי"-דעלעגאַטען, זיי האָבען דא בײַם קאָנגרעס גאָר נישט קיין לײַכטע לעבען, ווייל באַזעל איז נישט וואַרשא און אפילו נישט ווילנע. נישט אַזוי לײַכט קאָן מען זיך דא פיהרען לויט די יודישע מנהגים, היינטצוטאָגיג אָבער נישט אַזוי בולט.

קודם כל מיט אויסער ווינסען און זאָר: אין דער שווייץ איז דורכגעפיהרט דער שחיטה-פערבאָט און מען טאָר דא נישט שעכטען לויט יודישען דין, ברענגט מען דערום אַרײַן קיין באַזעל כשר רינדער-פלייש פון שלאַכטהויזען פון פרייבורג (דײַטשלאַנד) און פאַרשטעהט זיך, אז דאס איז פאַר'ן יוד א גרויסע פאַרטײַערונג און אויך נישט אלעמאָל נוגע. נו, אין אלע די הויפּט-פראַגע: וואו געפינט מען א כשר'ע רעסטאָראַן? — קיין רעסטאָראַן איז טאַקע נישטא, דערפאַר איז דא אָבער א פאַרהאַן א אַלטגעזעסענער „אכסניא" וועלכער פירט א פריוואַט פענסיאָן", אז ווי מען רופט עס דא. נו, יעדער יוד פאַרשטעהט, אז אויב מען וויל אין דער שווייץ עסען כשר'ס, מוז מען בעצאָהלען די טײַערע פּרײַזען.

א מנה פון א ביסעל זופּ און א שטיקעל פלייש אהין זעמעל און אהין א פּאַר שפּייזען קאָסט מען איהם 5 פראַנק (1 דאָלאַר) און אויב דער דעלעגאַט דערשפּירט נאָך'ן בעצאָהלען די 5 פראַנק, אז ער איז נאָך ווײַט פון זאַט זיין, איז פאַרהאַן פאַר איהם איין עצה: צו בעשטעלען נאָך איין מנה, וואס קאָסט איך די זעלבע פון „פּענסיאָן". די פרומע דעלעגאַטען בעקלאָגען זיך, אָבער זיי צאָהלען, וואָרום די צוויי דאָלאַר: א בריחה האַלבען זיין?

שבת פאַרמיטאג איז די באַזעלער סינאַגאָגע געווען פול געפּאַקט, דערהויפּט פון קאָנגרעס-געסט. אויסער דעם זענען אָבער בײַם דאַווענען אָנוועזענד געווען אויך פיל אָרטיגע יודען, דאס רוב אַזעלכע וואס האָבען אין די לעצטע יאָהרען אַהער אַרײַנגעוואַנדערט. בײַ דעם גרעסטער יודישער „הלה אין אויסער דער יוהר שטערנער סינאַגאָג און נאָך פאַרהאַן א מין בית-המדרש, וואס ווערט אויך [illegible] בענוצט. המזרחי אָבער האָט דאָרט געהאַלטען א דרשה הרב [illegible].

פיל דעלעגאַטען האָבען [illegible] פרייטאג אויף צו מאַכען [illegible] אין דער סביבה, ווייל [illegible] און אזוי [illegible] מיט דער [illegible] אַרײַנגעפאַלען קיין צוריך, מיט איין וואָרט: מען וויל נישט אפילו אויף מנוחה פערלירען איין שעה פון גאָר געשפּאַנטע טורינה'לעך.

* * *

די אינטערעסאַנטעסטע טעמע פון די שמועסען צווישען די אָנוועזענדע קאָנגרעס-דעלעגאַטען איז די פראַגע, מיט וואס וועט קומען די וועלט-עקזעקוטיווע צום ציוניסטישען קאָנגרעס, וועלכע פאַרמיטלען און פּראָגראַם וועט די עקזעקוטיווע אויפשטעלען, כדי דעם קריזיס אין ארץ ישראל צו בעקעמפען?

ווייצמאַן נעהמט איצט אַרום פון שטאַנדפּונקט, אז די ערשטע און וויכטיגסטע אויפגאַבע פון קאָנגרעס וועט זיין צו שאַפען א שטאַרקע עקזעקוטיווע, וועלכע זאָל צוזאַמענגעשטעלט ווערען פון בעקאַנטע ציוניסטישע פערזענליכקייטען וועלכע זאָלען אָבער נישט זיין געבונדען דורך קיין שום פראַקציעס. מיט אַנדערע ווערטער: עס וואָלט געווען גענוג, אז יעדער מיטגליד פון דער עקזעקוטיווע זאָל אויף דער צייט פון זיין אַמט-דויער אַרויסטרעטען פון זיין פראַקציע. אזוי ווי דאס ווערט אַמבעסטען פּראַקטיצירט בײַ יעדער פּאַרלאַמענטאַרישער רעגירונג. דער דאָזיגער שטאַנדפּונקט טרעפט אָבער אָן אויף א שטאַרקען ווידערשטאַנד מצד די פראַקציעס, אזוי אז מען ווייסט נישט, צי ער וועט קאָנען דורכגעהן אויפ'ן קאָנגרעס. אלס בעווייז וואס פאַר א געוויכט עס ווערט בײַם איצטיגען קאָנגרעס געלעגט אויף דער וואַהל פון דער עקזעקוטיווע, קאָן דינען דער פאַקט, וואס די עקזעקוטיווע-וואַהלען ווערן נים פאַרטאָגט בײַם סוף פון קאָנגרעס, ווי ס'איז בײַז איצט פּראַקטיצירט געוואָרען נאָר באַלד נאָך דער גענעראַל-דעבאַטע.

אין די קרײַזען, וואס שטעהן נאָהענט צו דער עקזעקוטיווע, פּלאַנט מען אויך פאַר דער צייט פון קריזיס צו שאַפען אין ארץ ישראל א טריאומווירנאַט פון קאָלאָנעל קיש, וואַן-פריזלאַנד און מאַקער (אַנ'אַנגעזעהענער עסקן אין ארץ ישראל) דער טריאומווירנאַט וואָלט אייגענטליך געהאַט זעהר ברייטע רעכטע.

ווייצמאַן קומט צום קאָנגרעס אויך מיט א צווייטער פאָרדערונג, נעמליך, אז דער קאָנגרעס זאָל נישט קאָנען בעשטימען קיין העכערען בודזשעט, ווי עס זענען געווען די הכנסות פון קרן-היסוד אין לעצטען יאָהר. ביז איצט האָט מען בעשטימט א מאַקסימאַלען בודזשעט, מאַטער האָט זיך אָבער געמאַכט, אז די הכנסות האָבען נישט דערגרייכט אפילו די העלפט פון מאַקסימאַלען בודזשעט, האָבען די פּאַרטייען געקומען צו דער עקזעקוטיווע מיט טענות, אז גראַד זיי זענען בע'עוולה'ט. לויט דעם איצטיגען פּלאַן, קאָן דער קאָנגרעס בלויז שאַפען א ראַמען-בודזשעט, וועלכער האָט אויסזולען פּראַקטיש צו קאָנען דורכגעפיהרט ווערען.

ווייצמאַן האַלט אויך, אז מען וועט מיזען צו דער עקזעקוטיווע צוציהען א רייה פּאַכלייט, וואס זאָלען אין דער שפּעטערער צייט קאָנען בעהילפיג זיין מיט זייערע עצות.

פאַרשטעהט זיך, אז איינע פון די הויפּט-פאָדערונגען פון דער עקזעקוטיווע וועט צום קאָנגרעס זיין די פראַגע פון ראַטיפיצירען דעם אָבמאַך מיט לואי מאַרשאַל וועגען דער „יודישער אַגענטור". דער דאָזיגער ענין האָט א געוויינערטע שטאַרקע מעהרהייט און אלס געגנער וועלען דא אויפטרעטען בלויז די ראַדיקאַלען, די רעוויזיאָניסטען און טיילווייז די פּועלי-ציון. אלע צוזאַמען האָבען אָבער א קליינע מאַכט.

אין די קרײַזען פון דער עקזעקוטיווע ווערט נאָך דיסקוטירט די פראַגע, צי זאָל ווייצמאַן האַלטען זיין גרויסען עקספּאָזע מיט זיינע געוועזענע פּלענער אויף ווייטער שוין באַלד בײַם אָנהויב, אדער ער זאָל וואַרטען ביז צו דער גענעראַל-דעבאַטע.

יעדענפאַלס וואַרט מען איצט מיט שפּאַנונג אויף דעם, וואס ווייצמאַן וועט זאָגען, ווייל דערמיט איז ענג פאַרבונדען די פראַגע, ווי אזוי א סוף צו מאַכען צום אַזוי לאַנגען קריזיס אין ארץ ישראל.

באַזעל, מוצאי שבת.

א ביסעל קריטיק.

(צום ציוניסטישען קאָנגרעס).

— פון —

ראובן ברײנין.

און זיין אָנשאַגונג איז פון ד"ר ווייצמאַנ'ס פערזענליכקייט און פון קרן-היסוד, דרוקט אויס זייער חשוב'ער מיטאַרבייטער אויס זיין איינציגע פערזענליכע מיינונג, וואס ווערט נים געטיילט פון דער רעדאַקציע.

די רעד.

צווישען די זיצונגען, דאס אַהין און אַהער, פון ווייצמאַנ'ס פּיהרערשאַפט שלענגעלט זיך דער אייגן גראָדע לויניע: דאס איז זיין פאַרהעלטעניש צו דער אַלוועלטליכער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע און צום קאָנגרעס.

די לויניע ווערט אָבער מאָל פאַרדעקט מיט מליצה-בלומען, מיט שעהנע געצאַצקעטע אַראַבעסקען, אזוי, אז נים שטענדיג קען זי יעדער מערקען, דאך, א דערפאַהרענער אויג קען [illegible] אם די לויניע, צווישען אלע זאַצען:

און די לויניע איז: די פאַרהעלטעניש פון ביטול, פון נעגאַציע צו דער אַלוועלטליכער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אלס א מאַכט, אלס א דעה-זאָגערין, אלס א באַשטימענדע ערציהערין פון די גרויסע יודישע שולמען.

א נעגאַטיווע, ביטול'דיגע פאַרהעלטעניש צום ציוניסטישען קאָנגרעס און צו זיינע בעשלוסען.

בעזונדערס זאָגען: אז די אַלוועלטליכע אָרגאַניזאַציע, אז דער קאָנגרעס, וועלכע ווייצמאַן האָט איבערגעירשנט פון הערצל'ס עפּאָכע, זענען איהם, ווייצמאַנ'ען צו לאַסט, אַנ'אומנייטיגע שווערע ירושה, פון וועלכער מען דאַרף פטור ווערען אויף אַזא אופן, וואס זאָל נים בעליידיגען געוויסע געפיהלען און זאָל נים אַרויסרופען א צו-שטאַרקען געגנערשאַפט.

ווייצמאַן אליין וועט אין פּלאַן אויפשפּרינגען און וועט לייקענען אם די בעהויפּטונג. ער וועט רעדען פון דער וויכטיגקייט, פון'ם גרויסען ווערט, זאָגאַר פון דער הייליגקייט און ביבערנישקייט פון דער אַלוועלטליכער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע און פון'ם קאָנגרעס.

מאַנכע מעגליכע טאַטאַכען ריידען אָבער אַנ'אַנדער לשון: זיי בעשטעטיגען מיין בעהויפּטונג.

אמת איז, אז ווייצמאַן איז אויסגעוואַקסען אין דער אָרגאַניזאַציע; אמת איז, אז ווייצמאַן האָט דערגרייכט צו וואס ער האָט איבערהויפּט דערגרייכט: זיין אָנזעהן, זיין מאַכט, די וועלכע ער האָט, — ער האָט דאס דערגרייכט אלס דער קאַמף פון דער אַלוועלטליכער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע. עס איז אָבער אויך אמת, אז אין דער צייט פון ווייצמאַנ'ס פּיהרערשאַפט איז די אָרגאַניזאַציע דעגראַדירט געוואָרען צו א צדקה-גדולה, צו זאַמלען פאַר פערשידענע פאָנדען, דערהויפּט פאַר'ן קרן-היסוד.

עס איז צוריק געוואָרען די אַלטע „חלוקה", נאָר אין א גרעסערן און א מאָדערנערן מאַסשטאַב.

דערהויפּט איז נאָר דער קרן-היסוד, די אָרגאַניזאַציע איז נאָר אַנ'אונטערשטיצערין פון קרן-היסוד, אַנ'אָרימע, וויסטע קרובה פון דער רייכער מחותנת קרן-היסוד, וואס זי, די אָרגאַניזאַציע אין אוודאי צוטיילונגען, עקזיסטירט מיט איהר דעם קרן-היסוד'ס זכות.

אז די גבירה, די מחותנת קרן-היסוד, אז די שפחה, די אָרימע קרובה, די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע, — בעדאַרף זאָגען גענוגער, פיינט פון גייסט, פון פּאָליטיש ווי פון נאַציאָנאַל-קולטורעלע אַרבייט.

די מחותנת ברויכט נים קיין גייסט, ברויכט נים קיין אידעאַלען, זי ברויכט נאָר טעמפּעראַמענט, פּובליסיטי אום צו זאַמלען וואס מעהר געלד. וואָרום די בעסטער פערזענליכען זאָגען גרוים (מען קען זאָגען מרובים צרכי הציונות ודעתה קצרה), און די אָרימע קרובה, די אָרגאַניזאַציע, מוז צופּאַסען זיך צו אלץ וואס די מחותנת זאָגט.

די לימיגער אָבער ווען זיין דאס בולד: די אָרגאַניזאַציע איז די מוטער פון'ם קרן-היסוד. די מוטער איז פריהער געווען די גבירה, די יחסנ'טע, די דעה-זאָגערין. יעצט איז די מאַכטשער, די מאַדאַם קרן-היסוד, די אַלריינטצע, די הויפּט דעה-זאָגערין (זי האָט די מאה און דערום אויך די דעה).

און בלייבען מיר בײַם בילד:

די אָרימע מוטער מוז געבען „אַדווערטייזען" איהר טאָכטער, מוז אַרום געהן צוליב איהר מיט'ן טעלער, און דאַרף נים זיין, חלילה, ווערהאַלטעריש. וואס און בײַ וועמען מען קען נאָר זאַמלען, געמען, דאַרף זיין גוט.

די טאָכטער, די אָרגאַניזאַציע, מוז געבען פאַרהעלטעניש פיל זאַכען, מוז „בוטען" און פאַראַנטוואָרטליכען געוויסע מעשים, נעווירישע פאָרשינען און מוז נעבעך בעהאַלטען, פערלוירען, זיך אָפּרעכענען מיט געוויסע ציוניסטען, ווייל דאס פאָדערן די אינטערעסען פון דער טאָכטער, מאַדאַם קרן-היסוד.

די מאַמע שאַצט יעדען מענשען, יעדע וועלט-אָרגאַניזאַציע לויט דעם ווערט וואס זיי דאַנקען פאַר איהרע זאַמל-געלד, פאַר איהרע צוזאַמען.

ווען משה רבינו, ווען יהודה הלוי, ווען הערצל וואָלטען אויפגעשטאַנען און אָנגעהויבען מיט תחית-המתים, וואָלט דער קרן-היסוד יעדען פון זיי אָבגעשאַצט לויט די נוצען, וואס מען קען ציהען פון זיי פאַר די געלט-זאַמלונגען, פאַר דער פּובליסיטי פון דעם מעשה.

ווען משה רבינו וואָלט על פי נס דערלעבט צווישען אונז לעבעדיג, וואָלטען די אַמעריקאַנער ציוניסטען זיך בעמיהט איהם אַראָבצושלעפּען אַהער און דעם לאָמירען איהם מיט די בעקאַנטע בילדער, באַנאַלע (און פיל מאָל אויך מיט קאָמעדיאַנטען) מעשטאַרען און מוזיקען, וואָרום דאס וואס, די פּיאָנערארבייטען פון'ם קרן-היסוד זאָלען נים קענען גרויסע בריות צו דערפאַהרען זייער אָרגאַניזאַציאָנס מעטאָדען און מוזיקען פון די געלד-זאַמלונגען.

און ווען — שטעלען מיר זיך פאָר אויך דאס אומגעגליכסטע — משה רבנו, אדער יהודה הלוי וואָלטען אָנגעקומען צו פאָהרען, צו אַרומרייזען פאַר'ן קרן-היסוד אין אַמעריקאַ, וואָלטען זיי, די ביוראָקראַטען פון'ם קרן-היסוד און פון דער אָרגאַניזאַציע אַרגאַניזירט משה רבנו אדער יהודה הלוי אלס גרויסע ציוניסטען, אלס גרויסע רעדנער (אפילו משה'ן דעם כבד פה), וואָלט מען זיי געמאַכט באַקאַנט אין די אלע אָבגעדעקטע קאָנצען.

נאָכדעם ווי זיי, משה רבנו און יהודה הלוי, וואָלטען אָבגעשטאַנען זייער „אַרבייט" אין אַמעריקאַ פאַר'ן קרן-היסוד, וואָלט מען זיך אויף זיי מעהר נים אומגעקוקט, קיינער וואָלט זיי אפילו נים בעגלייט צו דער שיף בײַם אָבפאָהרען.

און אין דעם פאַל, ווען משה רבנו וואָלט אַרויסגעזאָגט א מיינונג אין דער פערזענליכקייט, וואָס איז נים נוגע צום פאַר די מעטאָדען פון קרן-היסוד, ווי עס רעדט איינער פון זיינע „משוגעתים" קשם". דאַן וואָלטען די ציוניסטען נים געוואָלט ווייסען פון משה רבנו און זיין תורה. זיי וואָלטען זיי אַרויסגעטריבען און דער אַלוועלטליכער ציוניסטישער פּרעסע און דערקלערט, אז דער זאַץ: „משה אמת ותורתו אמת" איז אַנ'אַפּיקורסות און א פאַרראַט צום ציוניזם.

* * *

ווייצמאַן, וואס איז אַזוי דעמאָקראַטיש אין פאַרקעהר מיט מענשען, וואס איז א גאַנצער בראַט" מיט פערזאָנען". וואס הערצל אדער אחד-העם וואָלטען זיי די האַנד נים געגעבען; ווייצמאַן, וואס איז געוואָרען אויפ'ן פינפטען ציוניסטישען קאָנגרעס איינער פון די הויפּט-גרינדער פון דער דעמאָקראַטישער פראַקציע? איז דאך אין גרונד גענומען אין על פי אמת דער גרעסטער פיינד פון יעדער דעמאָקראַטיע אינ'ם ציוניזם.

דאס יודישע פאָלק בכלל און די ציוניסטען בפרט דאַרפען ברענגען קרבנות, געבען געלד פאַר דעם קרן-היסוד און דער ציוניסטישע פאַקטוע, וואס ער, ווייצמאַן, איז פאַר זיי (פאַר'ן קרן-קימת, למשל, איז ווייצמאַן נים אזוי מענגעסטערס), דאַרפען אונטערשטיצען מיט זייער מעשה און, אָבער קיין רעכט אויף אַנ'אייגענעם מיינונג, קיין בעאורטיילען: זיי איז ערלויבט צו זיין נאָר סטאַטיסטען; די הויפּט-ראָלע פון דער אָרגאַניזאַציע דאַרפען שפּילען זיין מרואַ אין אָרקעסטער מיט זייער פּאָליטישע נעגעבער — דאס איז זייער הויפּט-אויפגאַבע.

עס שיינט, אז ווייצמאַן גלייבט מיט אין הערצען, אז די באַלפור-דעקלאַראַציע איז נישט נאָר א פּערזענליכע טובה א געשעפטליכקייט, נאָר איהם פּערזענליך; אז די ענגלישע רעגירונג האָט זיך און ווען זיך דערבײַ נאָר מיט איהם אָבגעשלאָגען, נים אָבער מיט וועלכע ס'איז אַנדערן, וואס קען נישט הייסען אלס דער קאַמף פון דער אָרגאַניזאַציע. דערום איז: די הויפּט-זאַך דער פּרעסטיזש פון איהם פערזענליך. אָבער נים חלילה דער פּרעסטיזש פון דער אַלוועלטליכער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, נים די מאַכט און דער פּרעסטיזש פון דער ציוניסטישער אָרדענונג.

ווייצמאַן איז אין דעם פּונקט געבליבען, מוז מען מודה זיין, קאָנסעקווענט, אויסגעהאַלטען. די אָרגאַניזאַציע איז אויפגעגעבען געוואָרען דעם קרן-היסוד. איצט איז די פאַרשטערונג צו אָבמאַכען דעם קרן-היסוד דער יודישער אַגענטור, רעפּרעזענטירט געזעצט, א פאַר פילאַנטראָפּען וועלכע דאַרפען פאַר דער אָרגאַניזאַציע נים זיין פאַראַנטוואָרטליך.

דער פאַרקעהרטער וועג פון הערצל: הערצל האָט פּרובירט פריהער צו געווינען די ראָטשילד'ס, באַראָן הירש פאַר דער גרויסער אידעע. שפּעטער האָט ער באַשלאָסען, אז די ישועה קען קומען נאָר פון פאָלק. „א פאָלק וויל זיך אַליין ניט העלפען, איז ניט ווערט געראַטעוועט צו ווערען" — דאס איז הערצל'ס אַנ'אויסשפּרוך.

און דערום האָט ער געשאַפען דעם קאָנגרעס אלס דעם אויסדרוק פון'ם פאָלקס-ווילען.

דערום האָט דער ציוניסטישער קאָנגרעס דאַן געהאַט דעם נעהעריגען פּרעסטיזש, דערום איז דער קאָנגרעס געפיהרט געוואָרען אין א דעמאָקראַטישען גייסט, דערום איז דער קאָנגרעס געשטאַנען אויף דער ריכטיגער הויך, און קיינע פראַגען און אינטערעסען וועגען פערזענליכקייטען, וועגען בעאַמטע, אויך קיין דינסטשער-קליגלען פּאָליטיק, האָבען דעם קאָנגרעס נים בעהערשט, דערום זענען זיינע בעשלוסען געווען בינדענדע.

ווי שטעהט עס איצט מיט'ן קאָנגרעס?

עס וועט מיר נאָך אויסקומען צו בעהאַנדלען אם די פראַגע.

—0—

צי דאַרף אַ דאָקטאָר אױסזאָגען זײַן פּאַציענט דעם אמת, צי נישט?

אַנ'אינטערעסאַנטע מײנונג װעגען דעם פון אַ יודישען דאָקטאָר, װעלכער איז אױך אַ בעװאוסטער ליטעראַטור-קריטיקער.—ער דערצעהלט אינטערעסאַנטע פּאַסטען מיט פּאַציענטען.

פון ל. שנײַמאַן.

זאָל אַ דאָקטאָר זאָגען זײַן פּאַציענט דעם אמת, װי עס האַלט מיט אים, צי נישט?

נאַטירליך, דאָס איז אַלץ גערעדט װעגען ערנסט קראַנקע, װאָרום אײנער װאָס לײַדט אױף אַ היץ-קרענק איז פיל נישטאָ װאָס צו זאָגען, נישטאָ קײן גרױסע אמת'ן פון אים צו באַהאַלטען...

זאָגען, צי נישט זאָגען?

צװישען דאָקטױרים איז די פראַגע שױן פיל מאָל אַרומגערעדט געװאָרען. אַן אָנגענומענער כלל איז נישטאָ, נאָר יעדער דאָקטאָר פיהרט זיך לױט זײַן אײגענעם טעמפּעראַמענט און לױט זײַן כאַראַקטער. אַמאָל טרעפט, אַז עס איז בעסער, אַז אַ קראַנקער זאָל נישט װיסען דעם אמת װעגען זײַן לאַגע, כדי ער זאָל נישט פערלירען זײַן װידערשטאַנד-פעהיגקײט. דאָקטױרים דערצעהלען זיך אָפט, אַז פּאַציענטען האָבען דורכגעמאַכט דעם „קריזיס" הױפּטזעכליך מיט דעם כח פון זײער װילען צו לעבען. די פּאַציענטען האָבען זיך נישט אָבגעלאָזען.

אין אַ געװיסען אױסלענדישען זשורנאַל האָט אַ דאָקטאָר מיט'ן נאָמען יוסף קרעלי די טעג בעריהרט די פראַגע אין אַ פרײַערן זין. ער שרײַבט אַזױ:

— װען מען זאָל װעגען דעם מאַכען אַ פערהער און מיך פרעגען װעגען דעם אַנ'עצה װאָלט איך געזאָגט: „ניין". צו זאָגען אַמאָל אַ פּאַציענט דעם גאַנצען אמת, װאָלט מײַנונג פערערגערען זײַן צושטאַנד. דאָקטױרים זעהען גרינג אײַן, אַז זײ קענען נישט זײַן קײן מענשען פון אמת". זײער פּראָפעסיע, זעהען זײ אײַן, פאָדערט אױף אַ געמיש פון ליגען מיט אמת — אַ מין אײַנגעאַרטיגער געמיש... דער אמת װאָלט פון פיל פּאַציענטען געמאַכט אײַנגעשרומפּענע מעלאַנכאָלישע געשטאַלטען.

— זאָגט מיר, איך בעט אײַך, דעם אמת.

אַזױ האָבען צו מיר אָפט געבעטען פערשידענע פּאַציענטען. עס זענען דאָ פיער סאָרטען מענשען, װאָס רעדען אַזױ ערשטענס, אַזעלכע, װאָס װילען טאַקע עהרליך װיסען, װי עס האַלט מיט זײ, כדי זײ זאָלען זיך קענען צוגרײטען צו בעגעגענען דעם אומפערמײַדליכען טױט. צװײטענס, די, װאָס װילען אײַגענטליך דוקא נישט װיסען דעם אמת. דריטענס, די, װאָס האָבען גאָרנישט קײן קוראַזש גענוג צו פערטראָגען דעם אמת, און פערטענס די, װאָס זענען גאָרנישט אין קײן ערנסטער לאַגע, נאָר זײ דרעהען סתם אַ קאָפּ.

אין מײַן לאַנג-יעהריגער פּראַקטיק האָב איך בעגעגענט זעהר װעניג פון ערשטען סאָרט, עס הײסט, פון די, װאָס האָבען יאָ דעם קוראַזש און װאָס װילען טאַקע עהרליך װיסען דעם אמת. די גרױסע מעהרהײט, װאָס בעט זיך דעם „אמת", בעלאַנגען דוקא צום פערטען קלאַס, װעלכע האָבען נאָך גענוג יאָהרען צו לעבען, אָבער עס זענען דאָ גענוג, װאָס בעלאַנגען צום צװײטען און צום דריטען קלאַס, װאָס האָבען נישט קײן כח צו הערען דעם אמת און װאָס װילען דאָס נישט װיסען.

די מערקװירדיגסטע זאַך מיט פּאַציענטען איז, װאָס אין אַנ'אמת שלעכטער לאַגע שװײַגען זײ. װען זײ װײסען אַלײן, אַז אַ ראַק פרעסט אױף זײער לעבער, װאָרעם אַז דאָס האַרץ װיל אױפהערען צו קלאַפּען — דאַן שװײַגען זײ און רײדען גאָר — נישט װעגען „אמת" און נישט װעגען „שקר". אַ פּאַציענט דער פיהלט אַלײן, װי גרױס עס איז זײַן געפאַהר, ער פערשטעהט עס מיט זײַן אינערלעכען חוש.

איך דערמאָן זיך אַזאַ פאַל:

„מען האָט מיך אַמאָל גערופען צו אַ פּאַציענט, װעלכער האָט געהאַט גרױסע װעהטאָגען.

— װאָס איז אײַך?

און ער האָט מיר דערצעהלט, אַז שױן אַ לאַנגע צײַט, װי ער לײַדט פון רעמאַטיזם. איך װײס — און אַ סך דאָקטױרים װײסען — װאָס „רעמאַטיזם" איז אָפט אַ דעק, װאָס דעקט צו אַ לאַנגע צײַט די אמת'ע פערבאַהאַלטענע אורזאַך פון אַ מענשען'ס קראַנקהײט. לױט מײַן מײנונג האָט ער גאָר געליטען פון אַזאַ כראָנישע קראַנקהײט. איך האָב אים געהײסען נעמען נאָר אַנדערע רפואות, װי ביז אַהער. ער האָט נישט געפרעגט, פאַרװאָס און פאַרװאָס. איך שטעל זיך אָב פון אַלע זײַנע ביז אַהער רינגע מיטלען און האָט גענומען נעמען מײַנע רפואות. ער האָט אַלײן געגלױבט, אַז זײַן קראַנקהײט איז נישט מעהר װי — רעמאַטיזם. און דער אמת'ן איז זײַן קראַנקהײט געװען אַזאַ װאָס האָט לױט דער מעדיצינישער ערפאַהרונג געדאַרפט װערען אַלץ ערגער און ערגער, ביז עס בלײַבט שױן נישט קײן שום רעטונג. אָבער דער פּאַציענט איז שױן איצט 70 יאָהר אַלט און ער לעבט נאָך און פיהלט זיך פיל בעסער. און קײן „װאונדער" טרעפען זיך נישט מיט פּאַציענטען. בײַ דאָקטױרים איז דאָס נישט קײן מערקװירדיגקײט. נאָר איך בין איבערצײַגט, אַז זײַן לאַגע און דער מוט זײַנער װאָלט געװען גאָר אַנ'אַנדערער, װען איך װאָלט אים בײַ זײַן ערשטען װיזיט דערצעהלט דעם כאַראַקטער פון זײַן קראַנקהײט. דאָס װאָלט אים געװיס צעטומלט, פערצװײפעלט, אָבגעשװאַכט, רואינירט.

האָב איך אים געזאָגט אַ ליגען?

ניין, נישט אינגאַנצען ליגען. װי איך האָב פריהער געזאָגט, מוז אַ דאָקטאָר זאָגען אמת מיט ליגען צוזאַמען. איך האָב אים געזאָגט, אַז זײַן רעמאַטיזם איז אַ גאַנץ „אַנדערער" פון דעם געװעהנליכען סאָרט.

איך האָב אַנ'אַנדער צופאַל: אײנמאָל איז אַרײַן צו מיר אַן'אַדװאָקאַט, װאָס האָט אַ נאָמען און געניסט פאַר זײַן קוראַזש, מוטיגקײט.

— װאָס איז אײַך?

און דער אַדװאָקאַט האָט זיך צעקלאַגט:

— שױן אַ צײַט לאַנג, װי איך האָב עפּעס אַ װעהטאָג אין אַ פּלײצע און אין אַ האַנט. דאָקטױרים האָבען מיך געזאָגט, עס איז אַ קלײניגקײט, אָבער עס טוט מיר אַלץ װעה.

קורץ, איך האָב נאָך אַ לענגערער אונטערזוכונג אױסגעפונען, אַז ער לײַדט פון נירען-קראַנקהײט. איך האָב נאַטירליך געפיהלט פאַר מײַן חוב אים צו זאָגען, װאָס איז אים, כדי ער זאָל אָנפאַנגען אױסערגעװעהנליך זײַן לעבענס-סדר און אַנהײבען צו נעמען אַנדערע הײלונגס-מיטלען. אָבער מײַנע רײד זענען געװען פאַר אים װי אַ דונער פון הימעל. װאָס פון טאָג האָט ער גענומען צוזאַמענברעכען. מיט אַ מאָנאַט שפּעטער איז ער געשטאָרבען.

איך װײס אױך זיכער: ער האָט דעם אמת נישט געקאָנט פערטראָגען. עס קאָן זײַן, אַז זײַן קוראַזש און מוטיגקײט איז נאָר געװען אַ מאַסקע. און דער אמת'ן איז ער געװען אַ פּראָסטער, אַ דערשראָקענער מענש.

יאָ, אַ דאָקטאָר מוז קענען זאָגען אַ ליגען.

אָבער עס זענען דאָ פערשידענע סאָרטען ליגענס.

פאַרהאַן אַנדערע דאָקטױרים, װאָס מאַכען זיך, אַז זײ פערשטעהען װאָס דעם קראַנקען איז, לאַכטש זײ װײסען נישט. אַזאַ ליגען צו זאָגען איז, נאַטירליך, אַ פערברעכען.

פאַרהאַן אָבער דאָקטױרים, װאָס זאָגען דעם פּאַציענטען, אַז זײער מעדיצין האָט אים געהאָלפען, כאָטש בײַ זײ װײסען זײ גאַנץ גוט, אַז די נאַטור האָט דעם מענשען געהאָלפען, נישט זײער רעצעפּט.

דאָס איז נישט קײן „געפערליכער ליגען", אָבער שעהן איז דאָס נישט.

פאַרהאַן אָבער דאָקטױרים, װאָס זאָגען שרעקליך ברוטאַל. זײ קענען קאַלט און קלאָר יעדען פּאַציענט זאָגען דעם אמת אין די אױגען אַרײַן. איך האַלט דאָס פאַר אַ געפערליכע טאַקטיק.

פאַרהאַן אױך אַזעלכע דאָקטױרים, װאָס קאָנען זאָגען צו אַ פּאַציענט:

— אײַער קראַנקהײט איז אומקורירבאַר.

איך האַלט, אַז דאָס טאָר מען נישט זאָגען. פאַרהאַן קראַנקהײטען, װאָס ערשט נעכטען האָט מען זײ געהאַלטען פאַר אומהײלבאַר און הײַנט קען זײ די מעדיצין שױן קורירען. פאַרהאַן דאָקטױרים אַלטמאָדישע, װאָס האַלטען זיך בײַם אַלטען און װײסען גאָר נישט, אַז פאַר דער אָדער יענער קראַנקהײט איז שױן דאָ אַ הײלונג.

ספּעציעל גלױב איך, אַז װען אַ קראַנקהײט הײבט זיך בײַ אַ קראַנקען ערשט אָן ענטװיקלען דאַרף מען דאַן געװיס דעם פּאַציענט נישט זאָגען דעם אמת. װאָרום אין דער ערשטער שטופע קאָן אָפט די קראַנקהײט פאָלקאָם בעקעמפט װערען.

זאָגען אַ ליגען? ניין! איך האַלט זיך בײַ מײַן פריהער אָנגעצײכענטען װעג — אַ דאָקטאָר דאַרף קענען מישען אמת מיט ליגען. אַבזאָלוט פון אמת מוז אַ פּאַציענט אָפט װיסען. װײַל דאָס איבערצײַגט אים, אַז ער דאַרף פאָלגען דעם דאָקטאָר און אײַנהאַלטען זײַן סדר פון לעבען און טון, װאָס מען הײסט אים. אַבזאָלוט ליגען גלױב איך, מוז מען דאָס רוב זאָגען, כדי דער פּאַציענט זאָל בײַ זיך נישט אַראָפּפאַלען.

קראַנקהײטען זענען אָפט בעהאַלטענע זאַכען און עס איז שװער פעסטצושטעלען, װאָס דאָס איז. עס קען זיך אַמאָל אױסדרעהען, אַז אַ מענש האָט די פּאַליגע און האָט איז גאָר גוט אַזױ. איך האָב אױך געהאַט אַזאַ פאַל מיט אַ פרױ. אַ דאָקטאָר, װאָס האַלט פון „ברוטאַלען אמת", האָט איהר געזאָגט, אַז זי האָט די פּאַליגע. פון װיסען דעם „אמת" אַלײן איז זי געװאָרען אַ צעבראָכענער שאַרבען. אָבער נאָך אַ לענגערער אונטערזוכונג האָט זיך אַרױסגעװיזען, אַז איהר „חלש'ן" איז גאָר אַ רעזולטאַט פון אַ געװעהנליכער פּראָסטער-קראַנקהײט. אַז מען האָט איהר דערנאָך געזאָגט, אַז זי האָט נישט די פּאַליגע, האָט זי אױפגעלעבט װי זי װאָלט אַ נײַע נשמה בעקומען. זי איז דערנאָך געזונד געװאָרען.

מענשען קענען בכלל נישט הערען דעם אמת װעגען זיך, מאַ פאַרװאָס זאָלען זײ אַזױ גרינג קענען הערען דעם אמת װעגען זײער קראַנקהײט? איך האַלט דערבײַ, אַז קײן כלל קען מען נישט מאַכען. אַ דאָקטאָר דאַרף זײַן אַ מין קענער פון דער מענשליכער נאַטור. ער דאַרף זעהען, מיט װאָס פאַר אַ מענשען ער האָט צו טון — און רעדען מיט יעדען אײנעם, װי עס פּאַסט אין יעדען פאַל בעזונדער. דאָקטאָריע איז נישט נאָר אַ פּראָפעסיע צו געבען מעדיצין, דאָס איז אױך אַ פּראָפעסיע צו קענען פערשטעהען מענשען.

גאָלד, בלוט און פרױען.

אַ ראָמאַן פול מערקװירדיגע איבערלעבענישען און לײדענשאַפטען.

(101-טע פאָרטזעצונג.)

געאָרג פלעגט זי בערוהיגען און איהר ערקלערען, אַז אַרטור'ן איז יעצט אוממעגליך צו שיקען בריף אין שלאָס טאַקי, װײַל ער האָט זיך עפענטליך צעקריגט מיט דער מוטער.

אײנמאָל, װען ברודער און שװעסטער זענען געזעסען און האָבען פרײַנדליך צוזאַמען גערעדט, איז צו זײ צוגעקומען זײער מוטער און זײ געזאָגט:

— די גרעפין ראַדעצקי האָט אונז װידער אײַנגעלאַדען אױף אַ קלײנער לוסט-רײַזע אין די בערג. איך האָב איהר פערשפּראָכען, אַז צװײ אַ זײגער זאָלען מיר זײַן פערטיג און װעלען זײ ערװאַרטען. געהט, קינדער, און מאַכט אײַך פערטיג צו דער רײַזע.

— איך פיהל מיך עפּעס נישט גוט, מוטער — האָט עלװירא געענטפערט.

— איך קען נישט מיטפאַהרען.

אױפ'ן געזיכט פון דער אַלטער גרעפין האָט זיך בעװיזען אַ פינסטערע װאָלקען.

— איך פערשטעה דיך נישט, טאָכטער — האָט זי אױסגערופען — איך זעה, אַז דו ביסט פריש און מונטער און דאָך זאָגסטו, אַז דו פיהלסט דיך שלעכט. װען דו פיהלסט דיך װירקליך שלעכט, װעט די פרישע לופט פון די בערג דיך שטאַרקען און דערקװיקען.

— דו װילסט, איך זאָל זײַן גליקליך, מוטער — האָט עלװירא שװערמיטיג געזאָגט — נו גוט, דאָס װעלען מיר זעהען!

— געװיס, מײַן טאָכטער! געװיס װיל איך דיך זעהען גליקליך. איך װינש דיר אָבער נישט אַזאַ זאַך, װי דו פערשטעהסט עס. דו ביסט נאָך יונג, עלװירא. דו קענסט נאָך נישט די װעלט. דו װײסט נאָך נישט, װאָס עס הײסט אַנ'אמת'דיג גליק. אַלזאָ, עלװירא, דו װעסט מיטפאַהרען מיט אונז. איך װיל, אַז דו, געאָרג, זאָלסט אױך מיטפאַהרען.

— דיר צוליב, מוטער, װעל איך אױך מיטפאַהרען — האָט געאָרג געענטפערט — איך מוז דיר אָבער זאָגען, מוטער, אַז מיר איז נישט גאַנץ ליב דער כבוד צו פאַהרען צוזאַמען מיט דער פאַמיליע ראַדעצקי.

— װאָס װילסטו פון דער דאָזיגער פאַמיליע, געאָרג? איך זעה, אַז די דאָזיגע פאַמיליע איז בעפרײַנדעט און בעקאַנט מיט אַלע אַדעל-לײַט פון דער דאָזיגער געגענד אַרום. פאַרװאָס זאָלען מיר זײַן די אײנציגע, װאָס זאָלען אױסמײַדען די דאָזיגע פאַמיליע? פאַרװאָס זאָלען מיר נישט לעבען פרײַנדליך מיט דער דאָזיגער פאַמיליע?

געאָרג האָט געשװיגען. ער האָט נישט געװאָלט קרענקען זײַן מוטער, ער האָט אױך נישט אײַנגעזעהען, װאָס עס קען שאַדען ברענגען, װען מען װעט זיך אַ ביסעל אַדורכפאַהרען אין די בערג. מען קען קען פאַהרען צוזאַמען מיט מענשען, װעלכע זענען נישט אַזױ ליב. געאָרג און עלװירא זענען געצװאונגען זיך פערברײטען צום אױספאַהרען.

אַרום אײנס אַ זײגער זענען די גרעפין ראַדעצקי, איהר זוהן מאַקס און באַראָן נאַגי געקומען צום פאַהרען קײן טאַקי. זײ האָבען ערקלערט, אַז זײ װילען פאַהרען זעהען אַ געװיסען טאָל אין די בערג, װעלכער איז אין יענער געגענד בעריהמט, װײַל ער בעפינדט זיך צװישען הױכע בערג און זעהט אױס װי אַ קעסעל.

די גרעפין טאַקי און איהרע קינדער זענען באַלד געװען פערטיג צום אַרױספאַהרען. די קאַװאַלקאַדע האָט אָבער געפאָדערט, אַז מען זאָל אױסנעמען די בעסט און מען זאָל זײ בעדינען. מאַקס האָט זיך געגעבען יעדע מיה צו זײַן נעהנט צו עלװירא'ן, צו רעדען מיט איהר און צו אונטערהאַלטען זיך מיט איהר. געאָרג איז אָבער נישט אָבגעטרעטען פון זײַן שװעסטער.

— אַך, װי גליקליך װאָלט איך געװען, װען עס זאָל געהען קומען דער טאָג, װען איך זאָל קענען אַרױסזאָגען אַלץ, װאָס ליגט בעגראָבען טיף אין מײַן האַרץ — האָט מאַקס אױסגערופען און בעקוקט עלװירא'ן גלײַך אין די אױגען.

עלװירא האָט זיך געמאַכט, אַז זי הערט נישט, װאָס ער רעדט צו איהר. געאָרג האָט עס אָבער נישט געקאָנט פערשװײַגען.

— ליבער גראַף ראַדעצקי! — האָט געאָרג געזאָגט — עס װאָלט געװען פיל גלײַכער פאַר אײַך, איהר זאָלט נישט רעדען פון זאַכען, װאָס ליגען בעגראָבען טיף אין האַרצען. אָבער געדענקט: איהר װײסט זעהר גוט, אַז מײַן שװעסטער ליבט אַנ'אַנדערען און איהר האָט נישט קײן האָפנונג אױף איהר האַנט. הײסט עס, אַלזאָ, איבעריג זײַן, װען איהר רעדט פון זאַכען, װעלכע זי קען נישט און דאַרף נישט הערען?

— װאָס קען מען טון, גראַף געאָרג? — האָט מאַקס געענטפערט — קען דען אַ מענש בעהערשען זײַנע געפיהלען? קען מען דען בעפעהלען אונזער האַרץ און זאָגען: טו אַזױ און נישט אַנדערש? קען מען דען שװײַגען, װען מען ליבט?

— װאָס אוממעגליך איז אוממעגליך! — האָט געאָרג בעמערקט קורץ און שאַרף.

מאַקס האָט געמוזט שװײַגען. צו אַזאַ קורצער אַנטװאָרט איז נישטאָ װאָס צוצוגעבען. נאַגי האָט געזעהען, װאָס דאָ איז פאָרגעקומען און האָט געהערט יעדעס װאָרט, װאָס די יונגעלײַט האָבען גערעדט צװישען זיך.

— נו, געאָרג, דו טױגסט אונז נישט — האָט ער געמורמעלט צװישען די צײן — איך װעל שױן זעהען דיך צו פערזאָרגען.

דערװײַל זענען די צװײ עלטערע פרױען געזעסען אױף אַ דיװאַן און גערעדט צװישען זיך.

— אַך, װי שעהן, װי לעבעדיג איז עס אַזױ צו לעבען! — האָט די גרעפין ראַדעצקי אױסגערופען — מיר לעבען יעצט גלײַך, װי מיר װאָלטען געװען אײן פאַמיליע. מיר בײדע לעבען, װי צװײ לײבליכע שװעסטער. װי גליקליך װאָלט איך געװען, װען איהר זאָלט רופען מאַקס'ן אײַער זוהן, װען מאַקס זאָל װירקליך זײַן אײַער זוהן און עלװירא אײַער טאָכטער.

— איך װינש עס אױך — האָט די גרעפין געענטפערט — עס איז נאָך אָבער צו פריה. איך קען נאָך יעצט נישט רעדען מיט עלװירא'ן, זי זאָל פערשטעהען דעם מאַן, װעלכען איך האָב אױסגעװעהלט פאַר איהרעטװעגען. עס איז נאָך אַ ביסעל צו פריה.

— איז זי נאָך פערליבט אין ערימאַן באַראָן? — האָט די גרעפין ראַדעצקי געפרעגט.

— לײדער איז זי נאָך אַלץ פערליבט אין איהם.

אין דער זעלבער מינוט איז אַרײַנגעקומען דער גרעפינ'ס קאַמערדינער און געמעלדעט, אַז די קאַרעטעס זענען שױן אײַנגעשפּאַנט און אַלץ איז שױן פערטיג צום אָבפאַהרען.

— אַלזאָ קומט, מײַנע ליבע געסט! — האָט די גרעפין טאַקי אױסגערופען.

די גאַנצע געזעלשאַפט האָט זיך אױפגעהױבען און איז אַרױסגעגאַנגען אין הױף. מען האָט זיך אַרײַנגעזעצט אין די קאַרעטעס. געאָרג האָט זיך געהאַלטען נעבען זײַן שװעסטער און האָט זיך געזעצט אין קאַרעטע נעבען איהר. מאַקס איז געװאָרען רױט, װי פײַער, װען ער האָט עס דערזעהען, ער האָט זיך אָבער גאָרנישט געקענט העלפען. ער האָט זיך געמוזט זעצען אין אײן קאַרעטע מיט זײַן פרײַנד נאַגי. בײדע אַלטע פרױען האָבען זיך געזעצט אין אײן קאַרעטע. געאָרג און עלװירא זענען געזעסען אַלײן אין זײער קאַרעטע.

(פאָרטזעצונג קומט.)

די געשיכטע פון דער שטאָט טאָמאַשאָװ.

װי אַזױ זי האָט זיך געגרינדעט און ענטװיקעלט.

טאָמאַשאָװ. — אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן פײַערליכען ערעפענען דעם נײַ-געבױטען מאַגיסטראַט אין טאָמאַשאָװ האָט דאָס אָרטיגע װאָכענבלאַט „עכאָ טאָמאַשאָװסקיע" פערעפענטליכט אַ מאָנאָגראַפיע פון טאָמאַשאָװ, פון װעלכער מיר נעהמען אַרױס אײניגע אינטערעסאַנטע דאַטען.

טאָמאַשאָװ-מאַזאָװיעצקי (ביז'ן יאָהר 1918 געהײסען „טאָמאַשאָװ ראַװסקי") איז פערהעלטניסמעסיג נאָך אַ יונגע שטאָט, אַצינד פון די יונגסטע אין פּױלען. ערשט אין יאָהר 1788 אַלזאָ מיט 139 יאָהר צוריק האָט דער אײַגענטימער פון גוט אױאַזד, טאָמאַש אַדאַם אָסטראָװסקי, טשערסקער קאַשטעלאַן, שפּעטער סענאַטאָר פון װאַרשאַװער פירשטענטום און סענאַט-פּרעזעס פון קעניגליכען קאָנגרעס, אַװעקגעשטעלט נעבען טײַך װאָלבורקע, װעלכער בילדעט הײַנט דעם צענטרום פון טאָמאַשאָװ, אַנ'אײַזענגיסערײַ און עטליכע אַרבײטער-הײַזלעך.

דאָס איז געװען דער יסוד פון דער קינפטיגער אינדוסטריע-שטאָט.

פאַרװאָס האָט גראַף אָסטראָװסקי גראָד דאָ געגרינדעט אַנ'אײַזענגיסערײַ? די מעשה איז אַזױ געװען:

כראַביע אָסטראָװסקי האָט געברענגט אײניגע אַרבײטער און געהײסען אױסגראָבען די ברײטע און גראָז-רײַכע לאַנקעס אַרום דער װאָלבורקע. (די הײַנטיגע גאַסען װאַרשאַװער, אַנטאָניעגאָ און אַנדערע) בעת דער דאָזיגער אַרבײט האָט אַ געװיסער קיעלצער אַרבײטער, װעלכענס נאָמען ס'איז נישט בעװאוסט, ענטדעקט, אַז די ערד ענטהאַלט אײַזען-רודע. אַז גראַף אָסטראָװסקי איז פון דעם געװאָהר געװאָרען, האָט ער בעשלאָסען צו גרינדען אױף דעם אָרט אַנ'אײַזענגיסערײַ.

דאָס איז דאָקומענטאַליש פעסטגעשטעלט לױט אַנ'אַלטען אַקט, װעלכער געפינט זיך ביז הײַנט אין שטאַטישען אַרכיװ.

צו יענער צײַט איז די װאָלבורקע געװען אַרומגערינגעלט מיט געדיכטע סאָסנע און דעמבאָװע װעלדער.

דעם שװונג צו אינדוסטריאַליזירען דעם אָרט בײַ דער װאָלבורקע האָט כראַביע אָסטראָװסקי בעקומען פון דעם אין יענער צײַט בעריהמטען, קאַנצלער פון דער גרױסער קרױן" יאַן מאַלאַכאָװסקי, מאַרשאַלעק פון 4-יעהריגען סײם. דער דאָזיגער מאַלאַכאָװסקי האָט נאָך אין יאָהר 1739 אױפגעשטעלט אין סטענפּאַרקאָװ 4 הױטע-אײַזענס, אין קאָנסק און אין פּשיסוכא עטליכע אײַזענהױטעס.

אין פּאַמיק האָט מען אַ דאַנק דער אײַזענאינדוסטריע אױסגעאַרבײט אין יאָהר 1787 אײַזערנע בעטען, אין געװערטשאָװ — שװערדען, אין קאָנסק — װעגענער, קאַרעטעס א. ד. גל. און אין אינאָװלאָדז זענען געװען אײַזענגרובען, הױטעס און װאַלצערײַען.

דער גראַף אָסטראָװסקי האָט זיך מקנא געװען אין דעם דערמאָנטען מאַלאַכאָװסקי און בײַ דער ערשטער געלעגענהײט איהם געװאָלט נאָכצוטון.

די בעמיהונגען פון קאַשטעלאַן טאָמאַש אָסטראָװסקי, האָבען אָבער קײן פרוכטען נישט געבראַכט נאָכ'ן אַרײַנלעגען אין דער אײַזענאינדוסטריע פיל געלד און מיה האָט זיך אַרױסגעשטעלט, אַז די ערד ענטהאַלט נישט די נױטיגע שטאָפען, װעלכע ס'מוזען פעראַרבײטעט װערען בײַ דער אײַזענפאַבריקאַציע. װען ס'זענען נאָך שפּעטער אונטערגעקומען די נאַפּאָלעאָנישע קריגס-מאַרשען איז צוזאַמען מיט דער כמעט גאַנצער פּױלישער אינדוסטריע אױך אונטערגעגאַנגען די טאָמאַשאָװער אײַזענפאַבריקאַציע.

װי נאָר דער װיענער קאָנגרעס האָט אין יאָהר 1815 דורכגעפיהרט די היסטאָריש-בעריהמטע נײַע צוטײלונג פון „װאַרשאַװער פירשטענטום" און דאָס לאַנד האָט זיך מעהר-װעניגער בערוהיגט, טרעט-צו אַנטאָני טאָמאַש אָסטראָװסקי, דער זוהן פון אױבענדערמאָנטען טאָמאַש אַדאַם אָסטראָװסקי צו גרינדען די װעבערײַ-אינדוסטריע. די קאָניונקטור און בעדינגונגען פון דער װעבערײַ זענען געװען פיל בעסערע, װי פאַר דער אײַזען-פאַבריקאַציע. אין יאָהר 1823 ברענגט אַנטאָני אָסטראָװסקי די ערשטע פּאַרטיע װעבער-אַרבײטער פון שלעזיען. ער בױעט זײ אין די עטליכע הײַזלעך, װאָס זײַן פאָטער האָט אױפגעשטעלט נעבען דער װאָלבורקע פאַר די אײַזען-אַרבײטער. דער גראַף אַלײן װױנט אין אױאַזד און אַזױ װי דער האַנדעל מיט די װעבערײַ-אױספאַרבײטונגען איז אַװעק גוט, פערגרעסערט זיך די צאָהל װעבער און ממילא אױך די צאָהל װאָהנהײַזער. דאַן גיט אַנטאָני אָסטראָװסקי דעם אָרט אַ נאָמען ט א מ א ש ה ו ו, אלס אָנדענקען נאָך זײַן פאָטער טאָמאַש.

אַזױ װי דאָס אָרט האָט אַ שטראָמענדען טײַך (די װאָלבורקע) און די װעלדער אַרום שטעלען-צו די נױטיגע בױ-מאַטעריאַלען לרוב, בעקומט עס אַ גוטען נאָמען צװישען די דײַטשע אונטערנעהמער, װעלכע זוכען פּלעצער, װאו זײערע קאַפּיטאַלען און פאַך-קענטנישען צו פערװענדען. אַנטאָני אָסטראָװסקי גיט זײ די בעסטע בעדינגונגען און ס'דױערט נישט לאַנג ענטשטעהט אַרום דער װאָלבורקע אײן װעבערפאַבריק נאָך דער צװײטער. אַזױ, אַז גראַף אָסטראָװסקי געפינט שױן פאַר נױטיג זײַן װאָהנאָרט איבערצוטראָגען פון אױאַזד קײן טאָמאַשאָװ. ער בױט זיך אױס אַ פּאַלאַץ אין טאָמאַשאָװ, װעלכער געפינט זיך ביז הײַנט נעבען דער פּאַרק, בעקאַנט אונטער'ן נאָמען „דעם גראַף'ס פּאַלאַץ".

די ערשטע גרופּע דײַטשע פאַבריקאַנטען, װעלכע זענען געקומען קײן טאָמאַשאָװ, איז בעשטאַנען פון 4 מאַן און געקומען זענען זײ פון אינדוסטריע-שטעטעל גרינבערג. דער טיכטיגסטער פון די 4 איז געװען אַ געװיסער יאָהאַן מאַניגעל. לױט'ן אױפטראַג פון גראַף אָסטראָװסקי פאָהרט ער יעהר-יעהרליך קײן פּרײַסען און װערבירט דאָרט פאַר איהם קאָלאָניסטען. ער ברענגט זײ צו פיהרען מיט די פאַמיליעס צוזאַמען מיט האַנדװערקער-שװעלען. דער דאָזיגער יאָהאַן מאַניגעל בעקומט צוליב זײַן פאַך דעם נאָמען „זעעלענקױפער", װײַל ער קױפט-אײַן אין דײַטשלאַנד נשמות פאַר פּױלען. אַזעלכע „זעעלענקױפער" האָט אױך געהאַט צו יענער צײַט לאָדז.

אין יאָהר 1822 זענען אין טאָמאַשאָװ נאָר געשטאַנען 4 הײַזער, אין װעלכע ס'האָבען געװאױנט 30 פאַמיליעס. אײנע פון די דאָזיגע 4 הײַזער איז געשטאַנען אױף דער הײַנטיגער אַנטאָניעװער, ראָג פּיליששנא, אײנע — אױף דער טקאַצקע (אַ מאָל געהײסען גרינבערג-גאַס נאָכ'ן שטעטעל, פון װאַנען די ערשטע קאָלאָניסטען זענען געקומען). הײַנט איז עס דאָס אײַגענטום פון דער פאַמיליע נײַפעלד, אײנע — נעבען בריסטאַװקע און אײנע — אױפ'ן מאַרק, װאו דער אַלטער מאַגיסטראַט איז הײַנט.

אין יאָהר 1824 פערמאָגט שױן די שטאָט (דעמאָלט נאָך „אָסאַדאַ") 1.200 אײַנװאױנער. אין זעלבען יאָהר טראָגט גראַף אָסטראָװסקי איבער פון דאָרף ליובאָכנע קײן טאָמאַשאָװ די פּאָסט, ער שענקט דעם „פּאָסט-האַלטער" ערד,

(ענדע זעה זײַט 10).

א שוידערליכע געשיכטע פון ליבע און פערברעכען אין פאַריז.

שטוינענדע אײַנצעלהייטען וועגען דעם מיליאָנער, וואָס האָט דערשטיקט זײַן צוויי און צוואַנציג יעהריגע געליבטע.—מערדער'ס אײַגענער פאָטער גיט איהם אַרויס דער פּאָליציי.

(פאָרזעצונג פון נעכטען).

דאָס מעדעל איז פייער.

אזוי זעלטען אויסער, ווען און פּאַריז און דער מעלאָנאָן-סטאַציע האָבען די מעלעפּאָליסטען זיך אויך בעקומערט וועגען זייער חברה'טע מיט די גרינע אויגען, האָט זיך וועהר שטאַרק געהערעט און דעם קליינעם, אָבער שטערנגעם רעגעל מאַקס. דאָס רעדפּעל לינט העלפּ-סטרים א פּוֹפּצעהן-צוואַנציג קילאָמעטער פון פּאַריז, און די רײַכע פּאַריזער לאָזען זיך אַרויס אַהער ווען זיי האָבען נאָר אַפּריגע טאָג. זיי קומען דאָרט זיך אויספּרישען און די אַרומיגע פעלדער, צווישען די שעהנע בלומען-גערטנער, אויף די ברעגעס פון א גאַנצע צעהנדליג קליינע אַזערעס, וואָס פליסען צווישען די שמעקעדיגע גרינסען. דאָס רעדפּעל פאַרמאָגט א פּאָר גרויסאַרטיגע רעסטאָראַנען און האָטעלען. דאָ פערזאַמלען שטענדיג זיך אַלע „ליבע פּאָרלעך", וועלכע זוכען זיך צו בעגנענען פון „גע-הײמער ליבע". אַרום די רעסטאָראַנען און האָטעלען רוישט שטענדיג פון אויסצאַבלען און קאַרעטעס. עס וועדט אָבער דאָ גאַנץ שטיל און רוהיג. ווי נאָר דער טאָג לעשט זיך אויס, און די נעכט ציגערען זיך פאַר-ווייז און ווייטערע „גוטע רעט", און דאָס גאַנצע רעדפּעל פאַר-זינקט אין זיסען, ליבען שלאָף...

יענעם אווענט אָבער, האָט דאָס דאָרפעל געקלאַפּט. נאָך נעכטען פאַר-צאַבלט וועגען צווי זשאַנדאַרען בעגאַנגען קיין פּאַריז מ'פּ'ן ווען, וואָס לויפט פאַרביי נים ווייט פון דעם דאָרף מאַקס, און פאַר צלינג דערזעהען זיי פון דער ווייטענס א גרויסען פייער. אזוי אָנהויב דאַכטען זיי געמיינט, אז דאָס איז אַזא לאַגער-פייער אָדער אַנגעצינדענע, אָבער דער פלאַמער איז געוואָרען אַלץ גרעסער; און אז זיי דאַכטען זיך בעסער צוגעקוקט, האָבען זיי בעמערקט, אז פון דאָרטען הויבט זיך און דער הויף צום הויטעל א רויך פון העך.

גוואַלד! דאָס איז אהן צווייפעל א שרפה. אָבער ווי אַזוי? דאָרטען וועגען דאָך גאָר קיין רויכער נישט!

די זשאַנדאַרען האָבען זיך מיט עטליכע טריט פאָלר פערטראַגעווען א"נ, און נאָך א מינוט צוואַנציג נאָט. האָבען זיי שוין דערזעהן, בעמערקט, אז א גרויסער באַרג מיט פּאַפּיר האָט שטעהט אין זייער. אָבער אז זיי זענען נאָר נעהענטער צוגעגאַנגען, האָט זיך פאַר זייערע אויגען ענטדעקט א שרעקליכע בילד: א יונגע פרויענצימער, א יונגער א נאַקעטער איז געלעגען אויף דער ערד און סאַמע פלאַמען. זי איז שוין געווען טויט. אָבער נאָך נים פאַרברענט, בלויז ערשטערע אונטער-מאַלאַטע. עס איז געווען קלאָר, אז זי איז פריהער דערשטיקט געוואָרען און דער פערמערדער פערברענט. דאָס איז אויך דערפון אַרויסגעקומען, ווייל דאָס שטיק פון איהר קערפּער, וואָס איז נאָך געבליבען, האָט געזאָגט אז זי איז אזוי.

די זשאַנדאַרמען האָבען שנעל געגעבען די טויטע און נאָקעטע פרויענצימער אויף די פּלייצעס, און געטראָגען איהר הייטער פון עס בעגעגענען באַרג הויז, און זענען דערנאָך גלײַך א טעלעפאָנירט צו דער נאָהענטסטער פּאָליציי. מעלדען וועגען זייער שרעקליכער ענטדעקונג. כ'איז נאָך נים געווען גאָר פינסטער, ווען די פּאָליציי איז געקומען אויף דער „לאַנקע פון די פערבאַרנענע מתים", און בעגינען זוכען ציילעכעס, וואָס זאָלען העלפען אויפקלערען, וואָס פאַר א מאָר-דערישע דאָ האָט פּאַסירט. קיין זאך האָט מען ווי אָבער נים געקאָנט געפינען. און דער זוכם.גער ערד פון דער בשוואַרצעסטער לאַנקע, אַרום דעם בערענגעדונגען הויז באַרג, האָט מען בלויז גאָר געקאָנט זעהרען מאַלע שליאַרען פון שוואַרצע נאַ-ראַכטער. ווייזט עס אויס, אז די פרויענצימער איז אַהער אַרויסגעשלעפּט געוואָרען מיט אַ-וטאָמאָביל אין דאָס ניט-ליכע פּאַלאַץ, וועלכע האָט זיך פאַר-אַפּגעפרעגט אויף איהר הויז אויך. אבער אוואַוויליגע איהר... און די מאַשין אוועק-פאָרט, וועלכער איז אַהער געפאָרען, ווער ציגעגאַנגען צוריק.

— איז זי געווען א רײַכע מאַדמאַ-זעל?

אַלעמענעלס זעגען עס נים געווען גלאָט קיין רויבער; ווארום זיי וואָלטען דאָך נים אַוועקגעוואָרפען די צירונגען. אַלזא, איז דאָס אפשר א מאָרד פון א אויס-וואָרף? אויב אזוי, האָט עס געמוזט זיין, ווער עס איז פון די צוהערליכער פּאַריזער פּאַרלעך, וואָס דרעהען זיך אַרום אין דער געגענד און די הייסע זו-מער-טעג. אָבער אז „זי" זאָל זיך לאָזען אין א אויטאָמאָביל פון „איהם" פער-פיהרען אַהער צו דער לאַנקע, דאַרף מען וויסען, דאָס זי שוין דאָן געמוזט זיין אנגעטרונקען, אַרער ער האָט גע-מוזט זיין שוין נאָך א נאָהענטער פרייער און אפשר טאַקע א „געליבטער" אַרער א מאַן, אז זי זאָל האָבען צו איהם דעם פּלאַץ צוטרוי אין זיך לאָזען פיהרען פון אַרום, וואוהין ער וויל.

אַלעמענעלס האָט אַזא מאָרד פּריהער געמוזט וואו עס איז זיך האָבען אַבגע-שטעלט און א וועלכען כ'אַזוי סאַמע אַרער רעסטאָראַן אויפ'ן וועג צווישען פּאַריז אַהער, ווי עס פּיהרט זיך געוויינ-ליך.

ס'איז שוין אַרויסגעקומען א גאַנצע מתנה פּאָליציי-ליים פון פּאַריז, און צו-זאַמען מיט יענע צוויי זשאַנדאַרען זענען זיי דעם גאַנצען שבת'דיגען טאָג אַרומ-געגאַנגען און דער אַרומיגער געגענד, זיך נאָכגעפרעגט ביי די מענשען פון די קאַ-פעס און רעסטאָראַנען, וועלכע זיי האָ-בען מיטגעבראַכט מיט זיך צו דער לאַנ-קע פון די „פערבאַרנענע מתים" אַנצו-קוקען די דערשטיקטע און פערברענטע פרויענצימער, אפשר וועלכע זיי איהר דערקענען. עס אזוי זענען זיי שוין פאַר-נאַכט-צייט געקומען און דעם דאָרף מאַקס צו די בעלי-בתים פון דעם שטאָט-נעם רעסטאָראַן „מאָן פלעזיר" (מיין פערגעניגען), די זומערין, פרוי לאַמבאַ, ווי נאָר מען האָט איהר געוויזען די פער-מאָרדעטע פרוי, האָט זי איהר באַלד דערקענט.

טאַקע נעכטען פרייטאָג, דעם דרייע-צעהנטען אויגוסט, זענען א יונגער פּאַר-נאַכט, האָט די זעלבע פרוי אין איהר רעסטאָראַן געגעסען און געטרונקען צו-זאַמען מיט א יונגער שעהן געקליידעטען מאַן — זאָגט די ווירטין. זי, דאָס פרוי-לײן, האָט אויסגעזעהן פון א יאָהר צוויי אָדער דריי צוואַנציג. ער — א יאָהר פּינף און פערציג. זיי זענען געקומען און א'אײַגענעם פּרײַוואַטען אויטאָמאָביל.

(דאָס ווײַטערע זונטאַג).

ארע יודען —

ערלעדיגען זײַערע רעכטס-קאָנסולענטען-אַרבײַטען אינם לאַנגיעהריגען קאָמפּעטענטען-ביוראָ

זינגער, זאַכאַדניאַ 36

פּראָנט, פּאַרטער.

חוזק — הומאָר און סאַטירע — פון דער וואָך —

צוזאַמענגעשטעלט — דורך — אב—נעק.

וואהל-אינפאָרמאַטאָר.

איך האָב א טאָכטער איז זי שוין אין די יאָהרען, און קאָן זיך קיין חתן נישט אויסוועהלען. צי קען זי וועהלען צום סטאַטראַט?

כ'האָב א שטימע טאָכטער צו האָט זי ביי די וואַהלען א גלאָס?

מײַן ווײַב האָט א שטימע פאַר צוויי. צי קען זי ביי די וואַהלען אָפּגעבען 2 שטימען?

כ'בין א חזן און האָב א שעהנע שטי-מע, אזוי ווי ס'געהט יעצט צו ימים נוראים, פרעג איך: די שטימע איז מײַן גאַנצע פּרנסה, צי מוז זי איך אָפּגעבען פאַר'ן שטאָט-ראַט?

כ'האָב שוין עטליכע מאָל באַנקראָ-טירט, אין מען לעבען האָב איך נאָך קיין וואַרט נישט געהאַלטען, בין א זא-וועדעניש בלאַטער, קיין איינן וועגער (?) געהט פון מײַן מויל נישט אַרויס, צי בין איך נישט דער ריכטיגער קאַנדידאַט פאַר א ראַטמאַן?

קנאַפּו.

וואהל-עפּיגראַם.

זענען די ראַטמענער זיך צעגאַנגען, דער מאַגיסטראַט איז ווידער פרײַ און דער עולם מיט אַז'אַ אַפּיר, קלײַבט צו וואַהלען זיך אויפסנײַ.

שטעה און קלער איך איצטען צו וועהלען, צי יוזפה, לײַבל אָדער מיוטעל. איצט מלאכים זענען אַלע שפּעטער אַלע אויף איין מיוטעל.

קנאַפּזאָרגער

היילינגע פראַקטיק.

א וואהל-בערעכטיגטער מעדעל האָט זיך פאַר מיר אויסגערריקט: סיים-דעפּוטאַטען, ראַטמענער און חתנים זענען איין „פּראַקטיק": — פריהער זאָגען זיי צו גאָלדענע גליקען, דערנאָך לאָזט זיך אויס א בויד דעם.

ליבע פערענטפערט אַלע קשיות.

מוטער: ווי קענסטו חתונה האָבען מיט אַ פּריץ'וק? ער פערדינט דאָך קוים 50 זל. א וואָך.

טאָכטער: כ'ווייס עס, מאַמעשי, אָבער אז מען האָט שטאַרק ליב, לויפט די וואָך שנעל אַריבער.

ס'איז איהם צו שווער.

שדכן: פאַרוואָס בעפעלט אײַך נישט דער שידוך?

חתן: ווײַל מיט דער כלה וועט זײַן שווער צו מאַכען א לעבען.

שדכן: ?

חתן: ווײַל זי וועגט 100 קילאָ. סאַקר.

נעקומען א חוזדעל און שטעמפעל.

חזן (צו די גבאים): נו, ווי געפעלט אײַך מײַן דאַוונען?

ערשטער גבאי: אײַך קומט סקילה, בײַם דאַוונען קוילערט איהר פּקסער שמינער.

צווייטער: ס'קומט אײַך שרפה: אײַער זינגען טויג אויפ'ן פּײַער.

דריטער: איך פּסק'ן הרג: איהר וענט נפּ'הרגע אויף דער עברי.

פערטער: אומבעדינגטשהנק: איהר הערגט זיך מיט א לשון קודש וואָרט.

סאַקראַסעס.

זײַנע מנות שרעקען איהם.

מחותן: מײַן זוהן איז א געראַ-טענער, ער זינגט לידער, שרײַבט ראָ-מאַנען און מאָהלט פּײַגעל אין דער לופט.

פּאָטער פון דער כלה: האָט ער נאָך אנדערע חסרונות אויך?

טרעפט.

ער האָט זי א כאַס געטון מיט זײַנע מעכטיגע הענד, זי האָט קיין בעוואוסט-זײַן געהאַט און רעדען נישט געקענט, נאָר א גליהענדע ווי פײַער האָט זי זײַ-נע הענד געבריענט, און ער, מיט בלי-קען, ווי ער וואָלט איהר אײַנשלינגען וועלען, און מיט ציטערדיגע פינגער האָט ער שטיקעלעכווײַז די הויט פון איהר געריסען נאָר ווי ער האָט זי מיט זײַנע ליפּען בעריהרט איז זי אויף אײַ-ביג פערשוואונדען.

אויב איהר מיינט, אז דאָס איז א קאַלבס-קאָטלעט האָט איהר באמת גע-טראָפען.

דער 15. קאָנגרעס.

פון גראַף קאַלי.

ווידער שיינט דער מגן-דוד
דאָרט אין באַזעל פול מיט רייץ,
ווידער ציהט זיך יעקב'ס קינדער
צו דער שעהנער פרײַער שווייץ...

„על המשמר" און „עת לבנות"
זײַנער קאַמף איז לאַנג בעריהמט
און וולאַדימיר זשאַבאָטינסקי
וואָס איז קריגעריש בעשטימט...

אַלע זענען פריש און פערטיג
און בעלאַדען פול מיט מאַכט
גרייט די ביקסען אויסצושיסען
אין דער אײַזער וועריטער-שלאַכט...

ס'געהט א קאַמף אויף אַלע עקען
פול מיט פײַער, פול מיט מוט
דאָך איהר דאַרפט זיך גאָרניט שרעקען
ס'וועט חלילה דאָרט קיין בלוט

נישט פערגיסען זיך קיין טראָפּען
כאָטש גאָר הייס וועט זײַן די שלאַכט
ס'האָט אײַן לאַזונג זיי בעגייסטערט
ס'האָט אײַן ציוניזם געבראַכט.

אַלע זענען גוטע קינדער
אַלע שטאַמען פון איין קוואַל,
ס'געהען וועגען זיך פונאַנדער
אײַנציג בלײַבט דער אידעאַל.

שײַערע ליבע קאָנגרעס-דעלעגאַטען
איך ווינש אײַך, אז באַזעל זאָל זײַן צו דער האַנט
אז מ'זאָל שוין נישט דאַרפען קיין סערטיפיקאַטען
ס'זאָל אויסגעלייזט ווערען דאָס יודישע לאַנד.

א. ענגלאַנד, געענוג שוין מיט אונז זיך צו שפּילען
מיר ווילען נישט זומפען דאָרט טריקענען בלויז
מיר ווילען אין ירושלים זיך פיהלען
ווי מ'פיהלט זיך ביי זיך אין פּאַריז דער פראַנצויז.

געווען איז דאָך אמשר, ס'קען זײַן זשאַבאָטינסקי
ער איז דאָך גאָר העלדיש, מוטיג און דרייסט
מיר ווילען אז זײַן זאָל אין ארץ-ישראל
א יודישע מלוכה, גאָר טאַקי ווי ס' הייסט!

וויכטיג פאַר קאַנדידאַטען

וואָס האָבען א כריפּסע צו ווערען ראַטמענער.

אין צוזאַמענהאַנג מיט די קומענדיגע שטאָט-ראַט-וואַהלען אין לאָדז, האָב איך געעפענט —

שפּראַך-קורסען

וואו ס'ווערט אין א קורצער צײַט ערלערנט פּויליש, אַלערלײַ זידעל-ווערטער, שעלטען אויף פערשידענע סיסטעמען, ס'ווערט אויך ערלערנט קלאַפּען, פּײַפען, וואַרפען שטענדערס, טינטערס און אנדערע סקאַרטען.

זיך צו ווענדען צו —

רנאַפּזאָרגער.

וויטאָס'עס חכמים.

ביי קאַלישער באַהן-הויף שטעהען צוויי פויערים, עס דערהערט זיך דער צוויטער סיגנאַל.

— קום שוין אַרײַן אין וואַגאָן — זאָגט איינער צום צווייטען—מ'פײַפט שוין!

— ס'איז נישט פאַר אונז, דאָס מײַנט מען די פּריצים.

— מ'גיט דעם דריטען סיגנאַל.

— קום שוין אַרײַן, מ'פײַפט שוין דעם דריטען.

— דאָס איז נישט פאַר אונז, דאָס מײַנט מען די זשידעס.

— עקסען, קריכט שוין אַרײַן!—שרײַט אַ דער זשאַנדאַרם.

— עס איצט מײַנט מען טאַקע אונז זאָגט דער צווייטער קלוגער פויער.

גוטע פּערספּעקטיווען.

שדכן: די מיידעל, וואָס איך רעד אײַך, וועט זיך טיילען מיט אײַך אין די גרעסטע לײַדען.

בחור: איך האָב געט ווײַ דאַנק, איך קיין לײַדען.

שדכן: נישט קשה, אז איהר וועט מיט איהר חתונה האָבען וועט אײַך נישט פעהלען קיין צרות.

א ריכטיגער פאָרשלאַג.

— ווייסט בעריל, א ראַטמאַן דאַרף בעקומען דאַפּעלט וויפיל ס'בעקומט א סיים-דעפּוטאַט.

— וואָס איז דער שכל?

— ווײַל א סיים-דעפּוטאַט שוט גאָר-נישט און א ראַטמאַן שוט צוויי מאָל אַזוי.

הארצווייטאַג.

די האַלט נישט פון פרעמדע חתונות.

— פאַננע גוטשע, וואו ווילען זי ליי-בער געהן, אוף דער רומענישער חתונה, אָדער אויף דער פּוילישער חתונה?

— איך וואָלט ליבער געוואָלט געהן אויף מײַן אײַגענע חתונה.

ק—ר

צווישען כלה-מעדלעך.

ערשטע: וואָס האָבען זי עפּעס געטון א בייסע בורשטיניגע קרעל?

— די מאַמע זאָגט, אז בורשטין ציהט, נו טאַמער וועלען זיי טאַקע עפּעס צו ציהען...

קנאַפּו.

ווען ס'האַרץ איז איהם צעבראָכען.

— זאָג מיר בעריל, פאַרוואָס פּאַלען גראָד אויס די ימים-נוראים ווען די ווײַ-בער קומען צוריק פון די דאַטשעס?

— ווײַל א יוד דאַרף תשובה טון מיט א צעבראָכען האַרץ.

קנאַפּו.

געזעלמערט איז פריידען.

— פאַרוואָס איז עפּעס נישט געהאָ-רען פון שידוך מיט דער פּרל. סאַגיזן?

— ווײַל זי איז שוין אין אונזערע יאָהרען.

— נו איז מה רעשו?

— אין אונזערע מאָרגנס יאָהרען.

ק—ר

א פאַרזיכטיגער מאַן.

א פראָווינצער סוחר איז געקומען קיין לאָדז און צופעליג איז ער אַרײַן אין א הויף, וואו ס'וואוינט א מצבה-קריצער. זעהענדיג דעם פּראָווינצער יוד, פרעגט איהם דער מצבה-קריצער: ר' קרוב, איהר ווילט זיך אפשר בעשטעלען א מצבה?

מפּנים, ענטפערט דער פּראָווינצער, נאָר איהר מוזט אָבער וויסען, אז איך בין באַנקראָט און מײַן געשעפט געהט אויף מײַן ווײַב'ס נאָמען...

ד. גערטלער

ביים רײַכען פעטער.

רײַכער פעטער: פאַרוואָס ביזט גראָד געקומען צו מיר אין חודש אלול?

פּלימעניק: ווײַל „אלול" מאַכט: „אני לדודי ודודי לי".

פעטער: ווייזט אָבער, אז אלול איז יעדער יוד א „חוזר בתשובה"...

סאַקראַטעס

מעדלעך מיט „קולטור".

ערשטע: מיט וואָס פערטרײַבען זי זיך די צײַט?

צווייטע: איך זאַמעל פערשידענע שריפטען.

ערשטע: סאַרע שריפטען?

צווייטע: פון מלאַדושענצאַס די ליי-בעס-בריוו, און מיט וואָס טון זי זיך פערנעמען?

ערשטע: מיט מאַטעמאַטיק — איך רעכען אויס וויפיל יונגע-לייט האָבען שוין פערשפּראָכען חתונה צו האָבען.

פ — ר.

חוזק-טריבונע

אָפיציעלער קאָמוניקאַט פון קנאַפּזאָרגער.

חוזק-רעדאַקטאָר!

איך בעט צו פערעפענטליכען דעם דאָזיגען קאָמוניקאַט, פאַרוואָס איך דאַנק. היות ווי מען וויל איז צוריקגעקריגען פון דער דאַטשע איז מעהר מײַן פּסעודאָנים קנאַפּזאָרגער נישט אַקטועל, איך בעט דערום פון היינט אָן צו פּ דערען מײַן נאָמען אויף — האַרצווייטאַג, אָדער קנאַפּלאָזענע.

א לײַכטער פערדינער.

ריכטער: איז דאָס אמת, אז איהר האָט גע'גנב'עט 500 זל.?

גנב: יאָ, הער ריכטער, דאָס איז מײַן ערשטע געלד וואָס איך האָב פערדינט מיט מײַנע אײַגענע הענד.

ס'לוינט איהם.

שטרויענער אלמן (צו א דראָשקאַזש): פאָהרט צו צו דער וואַר-שער ווינער-באַהן, אַפּגעמען מײַן ווײַב אויב איהר וועט זי ברענגען בעקומט איהר 2 זל.

דראָשקאַזש: און אז איך וועל זי נישט ברענגען? — בעקומט איהר 10 זל.

א קונצן-מאַלער.

דאַמע: איך גלויב, אז מײַן בילד וועט אַרויסקומען שעהן.

מאַלער: גאַנץ זיכער, איהר וועט זיך אַלײַן נישט דערקענען.

מה-נימנאַסטיק.

דער שטאַרקסטער געטראַנק איז דאָס ביטעל ווײַן, וואָס מ'טרינקט אונטער דער חופּה: ס'פּערדרעהט דעם קאָפּ אויפ'ן גאַנצען לעבען.

נישטאָ דער שלאָסער, וואָס זאָל קע-נען צוזאַמען א שלאָס צום מויל פון א פרוי.

— ווען מאַכט א פוהר גלענצענד?
— ווען מ'פּוצט זיך די שיך.

— פון וועלכע ניערוכאַמיששעשי צעהלט מען נישט קיין שטײַערען?
— פון א פּאַראַליזירטען.

— ווען בעהט היינטיגע צײַטען סחורה אין דער הויך?
— ווען מ'בעהאַלט זי פאַר א בעל חוב אויפ'ן בוידעם.

א נו, טרעפט!

רעטעניש № 48

פון ד. גערטלער.

פון די זילבען צוזאַמענשטעלען 7 ווער-טער פון וועלכע די ערשטע אותיות פון אויבען אַראָב, און די לעצטע אותיות פון אונטען אַרויף בילדען א זאַך וואָס ציהט איצט די אויפמערקזאַמקייט פון יודען.

די זילבען.

קר—א—נא—גיג—רײַ—ער—א ט—זע—ר—יס—זען—א—ס—פּא—מיג—ק.

די בעדײַטונג

1. אין יעדער תפילה איז עס דא.
2. א יודישע געזעלשאַפט.
3. נישט קיין חכם.
4. אנדערש גוט.
5. א יודישער שרײַבער.
6. א ווידער קול אנדערש.
7. א מלבוש.

* * *

דעם רעטעניש 47 האָבען געטראָפען די ערשטע צעהן: יודעל סומרײַ, פּאָ-לעק ציטרין, מלכה שטיין, מ. ראַזענ-פעלד, פּ. פּעליקס, זעלדאַ קוטשינסקאַ, פּאַניע ראַזענבלאַט, מאַקס עפּשטאַוסקי, רעגינאַ מענדעל און העניק שווארצ-פעלד.

קופאָן.

ענטפער אויף רעטעניש № 47

נאָמען ______

אַדרעס ______

בעדײַטונג: ______

שנײַדט אויס דעם קופּאָן.

לאָדזשער כראָניק.

איבערגעריסען די טעלעפאָן-קאָמוניקאַציע לאָדז—לעמבערג

(ש) אין צוזאַמענהאַנג מיט דער מורא'דיגער פערפלייצונג אין מזרח-גאַליציען זענען הרובֿ געוואָרען אַ פּאָר הונדערט טעלעפאָן-סלופּעס. צוליב'ן איבעררייסען פון די טעלעפאָן-דראָטען, איז די קאָמוניקאַציע צווישען לאָדז און לעמבערג דערווייל איבערגעריסען געוואָרען.

לופט-קאָמוניקאַציע לאָדז—לעמבערג ווערט היינט געעפענט

(ע) אין צוזאַמענהאַנג מיט דער ערעפענונג פון מזרח-יריד אין לעמבערג ווערט פון היינט אָן לאָדז האָבען אַ דירעקטע לופט-קאָמוניקאַציע מיט לעמבערג.

די אַעראָפּלאַנען וועלען אָפּפליהען פון לאָדז 8 אין אָנקומען קיין לעמבערג אַרום 12 אַזייגער.

נאַכט-דיושורען אין די אַפּטייקען

(§) היינט בײנאַכט דיזשורירען די אַפּטייקען: פּאַוולאַווסקי (פּעטריקאַווער 109), האַמבורג (גלאַוונאַ 50), גלאַבאַצקי (נאַרוטאָוויטש 4), סאָסקיעוויטש (קאָפּערניק 26), בּאַרטעלמוס (פּאָמאָרסקאַ 10), פּאַטאַש (פּל. קאָשטשעלנע 10).

פון די שולען

די בעוואוסטע שולע פון ש. שולדענריין (פּאָלודניאָוואַ 29), וועלכע עקזיסטירט שוין 18 יאָהר און האָט זיך ערוואָרבען ביי די יודישע למדים וועלען געלערנט בעין דעם צוטרוי פון לאָדזשער עלטערן, איז אַ ברייטען מאַסשטאַב, האָט בעשלאָסען היי-יאָהר צו פערגרעסערען דאָס לעהר פּראָגראַם פון למודי קודש אויך פון וועלטליכע למודים. אַ תּיא דעם ווערען געעפענט אויסגעבויטע קורסען פאַר יודישע למדים, פאַר שילער, וואָס פערלאַזען פאָלקס-שולען, אָרער גימנאַזיעס.

קומענדיגע וואָך גרויסע בעראַטונג וועגן אָרגאַניזירן סחורות-עקספּאָרט פון לאָדז קיין אַמעריקאַ.

די בעראַטונג ווערט צוזאַמענגערופען לויט דער איניציאַטיוו פון „לאָדזער טאַגעבלאַט".

דער פּעגוד פון אַמעריקאַנער דעלעגאַט ה' אַלפרעד ראָזענשטיין, דער בעקאַנטער טוער פון דער „פעדעראַציע פון די פּוילישע יודען אין אַמעריקאַ", וועלכער איז געקומען אַהער צו אָרגאַניזירען דעם סחורות-עקספּאָרט פון לאָדז קיין אַמעריקאַ, — רופט אַרויס וואָס אַמאָל אַלץ אַ שטאַרקערע פּראַאינטערעסירונג און אַלץ ברייטערע קרייזען פון דער יודישער בעפעלקערונג.

די פּוילישע און דייטשע צייטונגען פון לאָדז האָבען געבראַכט אויך נאָכריכטען גרעסערע נאָטיצען און אַרטיקלען וועגען ה' ראָזענשטיין'ס מיסיע און זיי בעצייכענען זיך, קענטיג, סימפּאַטיש צום פּראָיעקט וועגען איינפיהרען אַ שטענדיגען אין דירעקטען סחורות-עקספּאָרט קיין אַמעריקאַ.

ווי געזאָגט, האָט די „פעדעראַציע פון די פּוילישע יודען אין אַמעריקאַ", וואָס אַן איהר שפּיץ שטעהט דער באַקאַנטער יודישער מיליאָנער ה' בענדזשאַמין ווינטער פון לאָדז, געגעבען אַן'אויפטראַג איהר דעלעגאַט, ה' אַלפרעד ב. ראָזענשטיין, די גאַנצע אַקציע איינצולייטען און דורכצופיהרען אין ענגער פערשטענדיגונג מיט'ן דירעקטאָר אַגמויל פון „לאָדזער טאַגעבלאַט", וואָס געניסט פון אונבעדינגטען צוטרוי אין די אָנגעזעהענע קרייזען פון די לאָדזער יודען אין אַמעריקאַ.

אונזער רעדאַקציע, אין בעוואוסטזיין פון דער פעראַנטוואָרטליכקייט, וואָס איז אויף איהר אַרויפגעלעגט געוואָרען, שטעהט זיך איינציג מעג אין אַ לעבהאַפטען מיינונגס-אויסטויש מיט די מאַסגעבענדע פערשטעהער פון די לאָדזער יודישע ווירטשאַפטליכע אָרגאַניזאַציעס און חשוב מיט די אַרויסגעזאַגטע מיינונג, און וואָנשען ווערט דורך אונז אַלס אַ געשאַרפט דער פּלאַן פון דער אַקציע. איינע פון די ערשטע שריט, וואָס

ה' אַלפרעד ב. ראָזענשטיין
דעלעגאַט פון דער „פעדעראַציע פון די פּוילישע יודען אין אַמעריקאַ.

ווערט דורך אונז געמאַכט אין דער חינזיכט, וועט זיין אַ גרויסע בעראַטונג מיט'ן אַנטייל פון פערטרעטער פון די לאָדזער טעקסטיל און קלענערע פאַבריקאַנטען, ווי אויך סוחרים און האַנדווערקער, אַזעלכע וועלכע מיר האָבען שוין נעכטען געשריבען.

די דאָזיגע בעראַטונג וועט האָבען אַלס ציל, אויסצואַרבייטען אַ גענויע פּראָגראַם פון דער טעטיגקייט בעים אָרגאַניזירען דעם סחורות-עקספּאָרט פון לאָדז קיין אַמעריקאַ ווי אויך פון דער ק אַ ס ע, וואָס די „פעדעראַציע פון די פּוילישע יודען אין אַמעריקאַ" וועט צו דעם צוועק פערלעגען אין לאָדז, כדי צו פינאַנצירען די אונטערנעהמונג.

די בעראַטונג וועט פאָרקומען אין דער ערשטער העלפט פון דער קומענדיגער וואָך אין לאָקאַל פון צענטראַלען סוחרים- און פאַבריקאַנטען-פעראיין (פּעטריקאַווער 10).

די ווייטערע איינצעלהייטען איבער די דאָזיגע בעראַטונג, וואָס האָט אַרויסגערופען אַן'אינטענסיווע פעראינטערעסירונג אין גאַנץ לאָדז, ווי אויך וועגען די ווייטערע שריט, וואָס זענען אונטערנומען געוואָרען בנוגע דערזעלבער אַקציע דורכ'ן „לאָדזער טאַגעבלאַט" — וועלען מיר פערעפענטליכען אין די קומענדיגע נומערן.

מיניסטער ניעזאַבּיטאָווסקי האָט פערקויפט דעם האָטעל „סאַוואָי".

(ע) מיט איניגע טעג צוריק האָבען די אינהאָבער פון האָטעל „סאַוואָי", צו וועלכע ס'געהערט אויך דער אַגראַר-מיניסטער ניעזאַבּיטאָווסקי, פערקויפט דעם האָטעל אַ גרופּע וואַרשאַווער פינאַנסיסטען, וועלכע האָבען בדעה צו רעמאָנטירען דעם גאַנצען בנין און דאָרט אויך איינצואָרדנען אַן'ערשטקלאַסיגע קאַווערניע און אַ דאַנסינג.

סאַמע מיט שמשורעס

(ט) דער שטאַדטישער מאַגיסטראַט האָט מאַכט פערבערייטונגען אָנצוטרעטען נעהמען אין אָקטאָבער אַן'אַקציע, מאַסענווייז אויסצוראָטען די שמשורעס.

יוגענדליכע, פערשרייבט אייך אויף קורסען!

(ט) מאָרגען שבת ענדיגט זיך דער טערמין פון איינשרייבונגען פאַר יוגענדליכע אַרבייטער פון בײדע געשלעכטער צו די ערגענצונגס-קורסען. די דאָזיגע קורסען אונטערליגען יוגענדליכע אין עלטער פון 15 ביז 20 יאָהר, וועלכע זענען בעשעפטיגט אין דער אינדוסטריע, האַנטווערק און האַנדעל.

נאָר נאָך 2 טעג אין לאָדז!
אויפ'ן אַלגעמיינעם פערלאַנג פון'ן פּובליקום, בכדי אויסצומיידען אַ שטורמישען געדראַנג, פּאָלגט די בעריהמטע אינדישע גראַפאָלאָגין האַנדלעזעקינסטלערין (כירמאַנטין) און מאַגירין
Trefren Laila
נאָר נאָך 2 טעג אין לאָדז, פּיעטריקאָווער 166, 1-טער שטאָק. 1678

די געשיכטע פון דער שטאָט טאָמאַשאָוו.

(ענדע פון זייטע 8).

בויט פאַר איהם אויף אַ האָזינוג. ביז'ן הײַנטיגען טאָג געפינט זיך אויפ'ן זעלבען אָרט די טאָמאַשאָווער פּאָסט.

נעבען זיין פּאַלאַץ בויט דער גראַף אויף אַ ביר-בראָווערײ (דאָרט, וואו הײַנט איז קאָנשטאַנט ביר-בראָווערײ) און אויף דער הײַנטיגער פּיליטשנאַ שטעלט ער אויף אַ „טאַנצבודע", וואו דאָס פאָלק זאָל זיך אין די נישט-אַרבעטסטעג קענען פריילען".

אין יאָהר 1826 ענטשטעהט אין טאָמאַשאָוו אַ קאַטוילישע געמיינדע מיט אַ קירכע און אַ פאָלקס-שולע. אין יאָהר 1829 בעשיהט דאָס זעלבע אויך מיט די דייטשען און אין זעלבען יאָהר 1829 ענטשטעהט אויך די ערשטע אָפיציעלע יודישע געמיינדע. דער גראַף אָסטראָווסקי שענקט די יודען, וועלכע בילדען דאַן אַ היבשען פּראָצענט, ערד און בוי-מאַטעריאַלען אויף אַ שוהל, אַ מקוה און אַ בית-עולם.

די העברעיש-אינדוסטריע ענטוויקעלט זיך דאַן כסדר גוט, דאָס אָרט וואַקסט אין דער לענג און אין דער בריים. מען בענוצט זיך אָבער אַלץ מיט די אַלטמאָדישע האַנדשטוהלען, הגם אין אויסלאַנד איז שוין לאַנג ענטוויקעלט די פּאַרע-מאַשין. ערשט אין יאָהר 1858 הויבט-אָן אין טאָמאַשאָוו זיך צו בענוצן אַ פּאַרע-מאַשינע.

אין יאָהר 1832 קאָנפיסקירט די רוסישע צאַרישע מאַכט אַלע גיטער און פערמעגענס פון די אָסטראָווסקי'ס דערפאַר וויל װלאַדיסלאַוו אָסטראָווסקי, אַ ברודער פון דעם ביז-איצט דערמאָנטען אַנטאָני, גענומען אַן'אַקטיווען אַנטייל אין דעם פּוילישען נאַציאָנאַל-אויפשטאַנד. ערשט אין אַ סך יאָהר שפּעטער געלינגט עס אַנטאָני אָסטראָווסקי'ס אַ זוהן, סטאַניסלאַוו'ן, אָבצוקויפען ביי דער רוסישער רעגירונג אַ טייל פון די קאָנפיסקירטע גיטער, אויסער בתוכם, טאָמאַשאָוו אָבער בלייבט קאָנפיסקירט און אין יאָהר 1844 ווערט טאָמאַשאָוו, לויט אַ קייזערליכען דעקרעט, ערקלערט אַלס „שטאָט, וועלכע געהערט צו דער מלוכה מיט אַלע רעכט, וואָס ס'בעזיצען די שטעט לאָדז און זגירזש".

אין יאָהר 1865 אַרבייט טאָמאַשאָוו אויס סחורה פאַר 2 מיליאָן רובעל, אין יאָהר 1874 פאַר 4 מיליאָן און אין יאָהר 1879 פאַר 6 און אַ האַלב מיליאָן רובעל אויך די צאָהל פון דער בעפעלקערונג וואַקסט אין יאָהר 1874 האָט טאָמאַשאָוו 9 טויזענד און אין יאָהר 1879 שוין 12 טויזענד איינוואוינער. היינט צעהלט טאָמאַשאָוו 35 טויזענד איינוואוינער.

אויך יודען נעהמען צוזאַמען מיט די דייטשען אַ טיכטיגען אַנטייל אין דעם אויפבוי און אינדוסטריאַליזירונג פון טאָמאַשאָוו. שוין אין יאָהר 0857 געהערט איינע פון די גרעסטע פאַבריקען דעם יוד הלל לאַנדסבערג. יודען נעהמען דעם טיכטיגסטען אַנטייל אין'ם אויסזוכען אָבזאַץ-טערען פאַר דער טאָמאַשאָווער פּראָדוקציע, זיי מאָדערניזירען די אינדוסטריע גופא, פיהרען איין נייע צווייגען פון דער העברעיש-אינדוסטריע ווי אַפּרעטורען, שפּינערייען, צווירנערייען, פאַרבערייען א. ד. גל.

אויב אין טאָמאַשאָוו רויכערען זיך הײַנט ווידער, ווי כמעט ביז'ן אומגליקליכען קריגס-יאָהר 1914 אַ היבש ביסעל פאַבריק-קוימענס און ס'זענען ביי דער היגער אינדוסטריע בעשעפטיגט עטליכע טויזענד אַרבייטער, איז דאָס אָהן אַ ספק צו פערדאַנקען די יודען, זייער ענערגיע און אונטערנעהמונגס-גייסט.

ש. רעזשעווסקי.

די וואַהל-אַקציע אין לאָדז.

קאַנדידאַטען-ליסטעס קאָן מען אָפּגעבען ביז'ן 29 סעפּטעמבער.

(ש) נעכטען האָבען זיך געשאַפען בײם היימיש-וואַהל-קאָמיסאַר, ריכטער זאַמאַראַווסקי, די פאַרשטעהער פון פּ.פּ.ס. און דייטשע אַרבייטס-פּאַרטיי, זיך צו אינפאָרמירען וועגען דער וואַהל-טעכניק. דער היימיש-וואַהל-קאָמיסאַר האָט ערקלערט, אַז גלייך ווי די וואַהל-קאָמיסיע וועט צוזאַמענשטעלען די וואַהלער-רשימות, וועלען זיי אַרויסגעלייגט ווערען אויף 6 טאָג אין מאַגיסטראַט, כדי די וואַהלבערעכטיגטע זאָלען קענען קאָנטראָלירען, צי זיי געפינען זיך אין די וואַהלער-רשימות. נאָך די 6 טאָג, וועלען ערשט אָנגענומען ווערען קאַנדידאַטען-ליסטעס, ביז'ן 29 סעפּטעמבער. דער ערשטער קאַנדידאַט אויף דער ליסטע, וועט בעטראַכט ווערען אַלס פערטרויענס-מאַן פון דער זעלבער ליסטע. די קאַנדידאַטען וועלען מוזען נעהמען אויף זיך די התחייבות, אַז אויב זיי וועלען געוועהלט ווערען, וועלען זיי די מאַנדאַטען אָננעהמען. די ליסטעס מוזען זיין אונטערשריבען דורך 200 וועהלער.

היינט וועלען שוין בעשטימט ווערען די וואַהל-אַבוואַרען.

(ב) היינט וועט דער וואַהל-רעפערענט ביים מאַגיסטראַט צוטרעטען צום אַרויספיהרען די פּאַנצלעגערטיילונג פון די 180 וואַהל-אַבוואַרען.

די האַנדווערקער און די וואַהלען.

דער סאָציאַליסטישער האַנדווערקער-פעראיין (זאַכאָדניאַ 66), האָט בעשלאָסען ביי די נאָהענטע שטאָט-ראָט-וואַהלען צו שטיצען די קאַנדידאַטען-ליסטע פון „בונד". די פעראַוואַלטונג האָט שוין געשאַפען אַ וואַהל-קאָמיטעט.

— מיטוואָך איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון דער האַנדווערקער-צענטראַלע (האַנדווערקער 5) און עס איז בעשלאָסען געוואָרען צו געהען צו די וואַהלען און צו שאַפען אַ וואַהל-קאָמיטעט.

באַלוטער יודען גרייטען זיך צו די וואַהלען.

(ג) די אָפּטיילונגען פון די פּאָליטישע פּאַרטייען אין באַלוטער ראַיאָן האָבען צונויפגערופען די יודישע עלטערן אין באַלוט און ווי זיי זיך בעראַטען וועגן דער שטעלונג צו די פאָרשטעהענדע שטאָט-ראַט-וואַהלען. די באַלוטער יודען, אין אַ צאָהל פון קרוב 4000, האָבען זיך אַרויסגעזאָגט פאַר אַן'אייגענעם יודישען בלאָק; אויב דער נאַציאָנאַלער בלאָק זאָל נישט צושטאַנד-קומען, וועט לויט'ן בעשלוס פון דער עלטערען-פערזאַמלונג אַרויסגעשטעלט ווערען אַן'אייגענע ליסטע צו די וואַהלען.

פּ. פּ. ס. שטעלט אַרויס די ערשטע קאַנדידאַטען-ליסטע.

(ש) נעכטען איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון היימיש-וואַהל-קאָמיטעט פון פּ. פּ. ס. אויף די זיצונג איז צום ערשטען מאָל אין לאָדז געווען בעשלאָסען געוואָרען וועגען צוזאַמענשטעלען אַ קאַנדידאַטען-ליסטע צו די קומענדיגע שטאָט-ראַט-וואַהלען, כ'איז צוזאַמענגעשטעלט געוואָרען אַ פּראָוויזאָרישע קאַנדידאַטען-ליסטע.

וואַהל-מיטינגען.

מאָרגען שבת 10 פריה אָרדענט איין דער „בונד" זיין ערשטען וואַהל-מיטינג אין טעאַטער „פּלאַזאַ". מיט רעדעס וועלען אַרויסטרעטען די ראַטמענער ליכטענשטיין, מילמאַן און פּאָזנאַנסקי.

אין דער זעלבער צייט אָרדענט איין די לינקע „פּועלי ציון" אַ מיטינג אין „פּיהלהאַרמאָניע" מיט דער בעטייליגונג פון ראַטמאַן לעוו (וואַרשע), האָלענדערסקי א. א.

אַ זייגער 3 נאָכמ. אָרדענען איין די רעכטע „פּועלי ציון" אַ וואַהל-מיטינג אין ענגלישען זאַל, אין וועלכען ס'וועלען זיך בעטייליגען די ה"ה ל. לעווין, קרוי א. א.

דאָנערשטאָג דעם ה. ה. אָרדענט „התאחדות" דעם ערשטען וואַהל-מיטינג אין אייגענעם לאָקאַל. מיט רעדעס וועלען אַרויסטרעטען ראַטמ. דר. שוויג, נחן עק א. א.

בלאָק פון אַלע ציוניסטישע גרופּירונגען.

אויף דער געשטריגער זיצונג פון ציוניסטישען ועד העירוני איז בעשלאָסען געוואָרען צו שאַפען ביי די וואַהלען שטאָט-ראַט אַ בלאָק פון אַלע ציוניסטישע גרופּירונגען.

עס איז געשאַפען געוואָרען אַ קאָמיסיע, וועלכע וועט האָבען די אויפגאַבע די דירעקטע צוזאַמענשטעלונג פון אַ בלאָק.

גלייכצייטיג מיט דער דאָזיגער ידיעה האָבען מיר בעקומען פאָלגענדע נאָטיץ:

די ציוניסטישע אַרבייטס-פּאַרטיי „התאחדות" האָט זיך געווענדעט געשטערן צו אַלע ציוניסטישע פּאַרטייען אין לאָדז, דהיינו: אַלגעמיינע ציוניסטען, „מזרחי" און רעכטע פּועלי ציון מיט אַ פאָרשלאָג צו שאַפען ביי די שטאָט-ראַט-וואַהלען — אַ געמיינזאַמען ציוניסטישען בלאָק אויף די יסודות פון דעמאָקראַטישע ציונות. די בעראַטונג איז גערופען געוואָרען אויף מאָנטאַג דעם 5. 9.

די קוואַליציע פון שנאה צו אַמעריקאַ.

(ענדע פון זייטע 7.)

מאַכען מיר נישט. אונזער איינציגער וואָס איז אונזער רופען און אַפּעלירען צו דעם וועלט-געוויסען, צו דער מענשהייט, וואָס וויל נאָך קענען פערגעסען, איז גרייט זיך מיט אונז אַקעגען ... און אונזער קלאַגע צו הערען, זיי אָנצוגערעכט צו בעהאַנדלען.

אין דעם פאַל פון סאַקאָ-וואַנזעטי האָט דאָס וועלט-געוויסען, די מאָראַלישע צוויליזירטע מענשהייט אַ שווערע מפּלה געליטען. דוקא די, אויף וועלכע מיר, יודען, האָבען אַמווייסטען געהאָפט אַז זיי וועלען זיין דער לעבענדיגער אויסדרוק פון דער וועלט'ס מאָראַלישען פערלאַנגען נאָך גערעכטיגקייט, דוקא זיי האָבען אַלס ערשטע געבראָכען די דאָזיגע וועלט-מאָראַליטעט. איצט וועלען די קליינע בעראַבערען אין ניי-שמה, אָבער גרויזאַמע שונאים אונזערע ערשט רעכט קענען טריאומפירען: צו וועמען אַפּעלירט איהר, צו וועמען וועט איהר זיך נאָך הילף ווענדען געגען אונזער גרויזאַמקייט און בארבאַריזם, ווער וועט זיך דען פאַר אייער קשיות אַנגעמען, ווען אפילו אַמעריקאַ דאָס איז זיך נישט געוואָלט צו העלפען צום געשריי פון וועלט-געוויסען, צום פּראָטעסט פון דער צוויליזירטער מענשהייט?

ווער ווייסט, צי מיר, יודען, האָבען איצט נישט פערלוירען דעם איינציגען וואָס, וואָס מיר האָבען ביז איצט געהאַט אין אונזער קאַמף פאַר רעכט און גערעכטיגקייט. אָבער דאָכען? בעטייליגען זיך אין דער מאָראַלישער וואָקסלייט פון שנאה, וואָס פערשפּרייט זיך איצט ווי אַ וואָלקען פון אייראָפּאַ געגען אַמעריקאַ. לאַמיר דען גרעסטער טייל פון אַמעריקאַנער פאָלק האָט דאָך אַליין אויך פּראָטעסטירט געגען דער פּראָצעדור פון מאַסאַטשוסעטס? קיינמאָל וועלען יודען נישט פערגעסען דאָס לאַנד פון אַ וואַשינגטאָן און לינקאָלן און דעם פאָלק, וואָס האָט אונז פולע גלייכע רעכט און די פולע מעגליכקייט געגעבען צו לעבען אַלס מענשען און אַלס יודיש פאָלק.

אין דעם איצטיגען האַס-קאָנצערט פון אייראָפּאַ געגען אַמעריקאַ וועט קיין יודישע מעלאָדיע נישט געהערט ווערען.

קאַרלסבאַד, 25. אויגוסט 1927.

דער פרעהליכסטער און פרעכטיגסטער פילם פון דעם יעצטיגען סעזאָן!
„כּוּשען איז קיין זינד" (ווינער ליבעס)
10 אַקטען ראָמאַנס פון אַ וואונדער שעהנע ווינערין מיט אַ פערדרייטען ריטמייסטער פון די אולאַנען
אין די הויפטראָלען די הערליכע בלאָנדינקע פון עקראַן XENIA DESSNI ווי אויך דער שעהנסטער אולאַנער פון אַלע אַרמעען LIVIO PARANELLI
ויף דער ביהנע! אַרטיסטישע אויפטריטען פון וועלט-בעריהמטע באַלעט פעליקס און נינאַ פאַרנעל
אין פּראָגראַם: 1) „אַבענדע" (אַ גראָטעסק) — מוזיק פון לעוואַנדאָווסקי, טאַנצען נינאַ און פעליקס פאַרנעל. 2) „מאַרעאַדאָר" — מוזיק פון ראַמבער, טאַנצט פעליקס פאַרנעל. 3) „יוזעפינא באַקער" — אַ נעגער-טשאַרלסטאָן טאַנצט נינאַ פאַרנעל.
פערגרעסערטער סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' לידויער.

LUNA
אָנהויב פון די פערשטעלונגען 4, 6, 8 און 10
שבת און זונטאָג 2, 4, 6, 8 און 10 אוהר.
די פּרייזען אויף די ערשטע קינאָמאַטאָגראַפישע סעאַנסען פון 75 גראָשען.

Miraż
אין די זאַלען פון גראַנד-קינאָ פּעטריק. 72 רעווי-טעאַטער
היינט און ווייטערדיגע טעג! ערעפענונג פון הערבסט-סעזאָן! מיט דער בעטייליגונג פון ניי-אַנגאַזשירטע קרעפטען ווערט פאָרגעשטעלט אַ רעווי געשריבען פון עדוואַרד רעי א. נ.: „מיר הויבען אָן פרעהליך". פּראָגראַם נ' 5.
איך האָב דיך ליב, שפּילט דער אָרקעסטער. ווען דער ווינער שלאַגער 2), פּראַג, אינסצעניזאַציע פיהרט אויס דער אַנסאַמבל. ראַמאָ זשעלינסקאַ, בעקאַנטע סוברעטקע, אויסערגעוועהנליכער כאַראַקטער נומער. מעדעאַ בעמאַנדיאַ, טענצערין, אַראַבישע און בראַזיליאַנישע טענץ. אין דער קאַוואַרניע, אַ באַבע פון געלעכטער אין דער אויספיהרונג פון זשאַרסקאַ און רעי קאָשאָקאָוויטש. מעלערוויל-דועט, ערשטע. טאַנץ-דועט, סאַלאָן און כאַראַקט. טענץ. אַלאַ זשאַרסקאַ, כאַראַקט. לידלעך. אַרשאַ באַיאַרסקי, לידלעך און כאַראַקט. הערט ביי דער גיטאַרע. אַ בלאָנדינע אָדער אַ ברונעטע, אַ באַטאַ פון געלעכטער אין דער אויספיהרונג מעלערוויל-דועט, קאָר ווי אויך רעי. זשווירסקי-דועט, כאַראַקט. עדוואַרד רעי, אין זיין רעפּערטואַר צוו. אַנד. מ-מע ער אויך אַלס נאָכאַהמער צום שטאַט-ראַט. אַנעט פאַר. פרעהליכע לידלעך. מיר גיזענגען אייך. דעם פינאַל פיהרט אויס דער אַנסאַמבל. קאָנפערענסיע: אַרשאַ באַיאַרסקי. אָרט.-ליט. לייטער ע. רעי. אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ר. קאַנטאָר.

7-קל. שולע
פון **א. עדעלשטיין**
9 סאַלנאַ 9
דאָס איינשרייבען פון שילער-ין אין אַלע קלאַסען ווי אויך אין גן-ילדים ווערט אָנגענומען טעגליך פון 10 ביז 2 און פון 5 ביז 7.
די לעקציעס הויבען זיך אָן דעם 1-טען ווערשעשן.

Wyższe Żeńskie
Gimnazjum
Klary Wolfsonowej
פּאַמאַרסקאַ 18 (פריהער שרעדניאַ)
די געביידע געפינט זיך אין אַ פּאַרק און אַ גערטנער, וואָס בעשיצט פון אַ מאַרגע.

פאַר דער
יודיש. אינטעליגענץ
וועלכע וויל געבען די קינדער אַ בעזאָרגטע ערציהונג, ווערען ביי דעם העכערן גימנאַזיום אויך ערעפענט קלאַסען פאַר קינדער פון 7 ביז 14 יאָהר, וואָס ווערען געפיהרט לויט'ן סיסטעם פון שווייצארישע שולען.

בעמ.: ביים גימנאַזיום אַ שול-פּאַרברייטונגס-אַנשטאַלט פאַר קינדער פון 4—7 יאָהר. :—: „מאָדערנע ערציהונג" סיסטעם פראָפ. מאָנטעסאָרי. :—: נידעריגער אַבצאָהל.
די קאַנצעלאַריע פון גימנאַזיום נעמט אָן פון 9—1 און פון 5—7 אָוו.

ערשטקלאַסיגער שניידער-אַטעליער
J. OPOCZYNSKI
Łódź, Piotrkowska 43, tel. 10-58
עמפּפעהלט אויפ'ן הערבסט און ווינטער-סעזאָן די נייעסטע סחורות און מאָדעלען 1927—28.

אויפפאָדערונג.

דערמיט פאָדער איך אויף דעם ה' הערש מאיר שאַ"ד איעווסקי, פּיעטריקאָווער 294, דאָס ער זאָל אויסקויפען זיינע פּראָטעסטען מיט דער פּיקטיווער זשירע ע אָ נ ע ל אויף דער סומע פון 1,700 זל. און משך פון 3 טעג. ער דאַרף נישט צו קומען אין קיין רעדאַקציע, ווי ער האָט זיך אין זיין-צייט עפענטליך אויסגעדריקט, נאָר ער מוז אויב בעדינגונג קומען ווי ער האָט געגומען דיסהורה. אין געגענפאַל וועל איך זיין געצוואונגען צוציהען צו געריכטליכער פעראַנטוואָרטליכקייט און פאַר די וויטערדיגע פאָלגען וועל איך נישט זיין פעראַנטוואָרטליך.

וואלף קאהן
נאַוואָמיעיסקאַ 21.

אכטונג לעזער
פון טאָמאַשאָוו מאַז.!
אין דער בוכהאַנדלונג פון ח. וויים, יעראָזאָלימסקאַ № 2 בעקומט מען טעגליך דאָס
„לאָדזער טאַגעבלאַט"
ווי אויך ווערט אָנגענומען אַנאָנסען, גראַטולאַציעס, געקראָלאָגען צו רעדאַקציע-פּרייזען.
גלייכצייטיג מאַך איך בעקאַנט, אַז איך האָב אויף לאַגער אַ גרויסען אויסוואַהל פון שרייב-מאַטעריאַלען און שול-ביכער פאַר קינדער און יוגענד פון מיטעל-שולען.
ח. וויים. יעראָזאָלימסקאַ 2.

שוין דערשינען:
ב־ריון פון דער מאַמע פון דער יודישער בינע
אסתר־רחל קאמינסקא
מיט אַרצעפּיר און באַמערקונגען פון מאַרק טורקאָוו.

דאָס ביכל אַנטהאַלט 73 בריוו, וואָס די גרויסע יודישע קינסטלערין האָט געשריבען צו:
יעקב דינעזאָן, מענדל עלקין, פּאַולאַ און נח פּרילוצקי, אברהם יצחק קאַמינסקי, רעגינאַ קאַמינסקאַ, אידאַ קאַמינסקאַ, יוסף קאַמינסקי, זיגמונט טורקאָוו, יאָנאַס טורקאָוו א. א.

10 דרוק-בויגן. 5 בילדער. — פּרייז 3.75 זל. —
פּראַכט-אויסגאַבע
מיט באַשטעלונגען זיך ווענדן:
Kooperatywa „Bycher" Warszawa, Nalewki 2-a

בעריהמטער פאָטאָגראַף-קינסטלער, פיהרט אויס פאָטאָגראַפיעס אָהן קאָנקורענץ!
יעדע פאָטאָגראַפיע איז אַ קונסט-בילד!
ספּעציאַליסט פון קינדער-אויפנאַהמען נעמט אָן אַלערליי בעשטעלונגען און קומט צו די קליענטען אַ היים. די אויפנאַהמען ווערען אויסגעפיהרט דורך אַ אַפּאַראַט פון דער נייעסטער טעכניק ביי דער מיטהילף פון קינסטליכען ליכט. אַ חוץ דעם ווערען אויסגעפיהרט אַלערליי אויפנאַהמען ווי: פּאָרטרעטען, האָכצייטען, פּאַקעטס, טעאַטער און מצבות-אויפנאַהמען אויך בעשטעלונגען אויף פּרויס-צופאַהרען. דאָס וועטער און די צייט פון טאָג שטערט נישט צו די אויפנאַהמען. נישט קוקענדיג אויף דער גרויסער בעקוועמליכקייט זיינען די פּרייזען זעהר צוגענגליך. בעשטעלונגען ווערען אָנגענומען פון 8 אינדער 10 פריה ביז 3 נאָכם.
זאַוואַדזקאַ 29, 3-טער שטאָק, אַקעגען ביי הערשאַפּט מאַזור.
גוט און ביליג! — גוט און ביליג!

„NOWOŚCI"
היינט און טעגליך אויפ'ן ערשטען סעאַנס פּס, 50 און 75 גראָשען.
גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם איז 15 אַקטען
1) „פאר איין נאַכט"
דראַמע פונ'ם לעבען אין די ענגלישע קאָלאָניעס אין אַפריקע.
מעכטיגע דראַמע וועלכע אילוסטרירט דאָס טראַגישע לעבען פון אַ שיינע מענטשן, לויט דער ערצעהלונג פון גערהאַרד הויפּטמאַן.
2) „איז אַ שעה נאָך דער חתונה"
טעגליך 8 און 10 אַ זייגער אָוונד, שבת און זונטאָג פון 6 אָוונד
אַרטיסטישע אויפטריטע
ערוועסט'ס דועט, טענץ, אַ באַלעט פון הומאָר, געזאַנג. רידי רענע, קלאַסישע טענצערין פון די וואַרשעווער טעאַטערס. וואַציאַ זשווירלימש, סאַטיריקער און הומאָריסט. ס. ערוועסט, זעלטענע אויספיהרערין פון פּרעהליכע לידער.

Z prawami gimnazjów państwowych
8-klas. Gimnazjum Męskie L. SZAKINA
18 Piotrkowska 18
די פערוואַלטונג פון גימנאַזיום האָט זיך בעשטעלט די אויפגאַבע צו ערמעגליכען די היימיג בעמיטעלטע עלטערן צו געבען זייערע קינדער די גייסטיגע בילדונג אין דעם גימנאַזיום. דעריבער וועט דער שכר לימוד זיין צוגענגליך פאַר אַלע שיכטען פון די יודישע געזעלשאַפט.
אונבעמיטעלטע אָבער פעהיגע שילער האָבען די מעגליכקייט צו בעקומען דאָ די גהעריגע בילדונג ביי פערשידענע פערלייכ-טערונגען פון אָבצאָהלען דעם שכר לימוד. אין A-קלאַס ווערען אָנגענומען קינדער פון 6 יאָהר אָהן עקזאַמענס.
די קאַנצעלאַריע פון גימנאַזיום ערטיילט אינפאָרמאַציעס טעגליך (אויסער שבת) פון 9 ביז 1 פאַרט. און פון 5 ביז 7 נאָכם.

7-קל. קאָאָבעצ-שולע
פון **ש. שולדענריין**
29 פּאָלודניאָוואַ 29
שילער אָנמעלדונגען (פון 5½ ביז 14 יאָהר אין אַלע קלאַסען ווערען אָנגענומען טעגליך פון 10 ביז 2 און פון 5 ביז 7 אָוונד.
בעמערקונג: צום נייעם שול-יאָהר ווערען איינגעאָרדנעט קורסען ספּעציעל פאַר יונ-ישע למודים פאַר שילער, וואָס בעזוכען די פּאָלקס-שולען אָדער גימנאַזיום'ס.
די לעקציעס הויבען זיך אָן דעם 1-טען סעפּטעמבער 8 אַז. פריה.

אין דער פּאַרבריימונג - שולע פון
ש. זיעלאַנקא
68 וואָסכאָדניאַ 68
ווערען אָנגענומען שילער פון 6 יאָהר אָן.
בעמערקונג: עס איז געעפענט געוואָרען די III קלאַס.

לעטשניצע
„ZDROWIE"
פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען
נאָוואָמיעסקאַ 3 (וואָסכאָדניאַ 13) טעל. 76-37.

אויגען-קר.	ד"ר קראַוש ד"ר סלאָבאָדסקי	4-3, זונט. 11½-10½ 12-10½, זונט. 1-12
נערוועזע און גייסטיגע קר.	ד"ר בראַן. פרענקעל ד"ר הלאָזענבערג	1.30-12.30 חוץ פרייט. 12-11 חוץ פרייטאָג
מאָגען- און דאַרם-קר.	ר"ר אַל. מאַרגאַלים	1-12, זונטאַג 1-12
אינערליכע קראַנקהייטען	ד"ר גיבּיאַנסקי ד"ר קאַץ ד"ר לעווי ד"ר הענריק כאַן	9½-11½, ז. 9½-11 3-12, זונטאַג 11-12 4.30-3, זונטאַג 1-2 11-10 זונטאַג 1-12
קינדער-קראַנק.	ד"ר א. סאַלאַווייציק ד"ר מאַשלאַנקאַ ד"ר פרעכנער	10.30-12, 3-5, ז. 12-2 1.30-2.30, ז. 10.30-12 5-6.30, זונט. 9-10.30
כירורג. קראַנק.	ד"ר גאָלדמאַן ד"ר פערלים	3.30-4.30, ז. 9.30-10.30 11-1 6-730 זונ. 11-1
פרויען-קראַנק.	ד"ר אַראָנסאָן ד"ר איינגעראָוואַ	12-1, זונטאַג 12-1 מאָנט., מיטוו., דאָנ. און שבת 10.30-11.30 דינסט., פר. 1.30-2.30
נאָז, האַלז און אויערען-קר.	ד"ר העלמאַן ד"ר ראַבינאָוויטש	3.30-4.30, חוץ זונטאַג 12-2, זונט. 12-2
הויט- און געשלעכטס-קר.	ד"ר פּאַלק ד"ר זאַנענבערג	3-4, זונטאַג 9-10 11-12, זונטאַג 11-12
רענטגען	ד"ר קיילסאָן	3-7
ערצטל. אַנאַליז.	ד"ר מ. כאַצעו	

וויזיטען אין שטאָט, אַלערליי אַנאַליזען און אונטערזוכונג, רענטגענאָגראַפיע, זעמטל. דורכשטראַלונגען (קוואַרץ - לאַמפּען) פּאַקען שטעלען.
די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 8.30 פריה ביז 8 אָוונד זונטאָג פון 8.30 פריה ביז 2 נאָכם.

סימפּטאָמען — כירורגיש
קליניק
פון די דאָקטוירים:
שאַרלאַמאַ — איינעראָווא, רייטלער — סוריאַנסמאַ, מיכאל טאַנטאַר און י. בוים.
לאָדז, אַנדראַוואַ 10, טעל. 13-57.
III קלאַס.III

Dr. med. **Ignacy MARGOLIS**
אַל. קאָשטשושקי 13
8394 נעמט אָן פון 2—12 און פון 8—7.

משוררים
מיט גוטע שטימען (סאָפּראַן און אַלט) קענען זיך מעלדען בײַם מוזיקער און דיריגענט ראַסמאָווסקי, שקאָלנאַ 21

פאר 12 זל.
לערן איך אויס
טאַנצען
פאַר אָנפענגער הייבט זיך אָן דער קורס דעם 3-טען פון יעדען חודש. איינשרייבונגען אין דער טאַנץ-שולע פּאַלודניאָוואַ 10.
מיט אַכטונג ד. פרידוואַלד.

בעמישע פּראַצאָוניע
נעמט אָן צו פרעסען אַ גאַרניטור צו 3 זל. ריי-ניגען כעמיש 5 זל. וואַשען און רעפּערירען אַ גאַרניטור 8 זל. קאָנסטאַנטינער 5, וו. 1, קלינאָווסקי.

„תומכי אורחים" פּאַמאַרסקאַ 18
זונטאַג, ד. 11 סעפּטעמבער, 4 נאַכמ: קומט מער אין פּנראַיינס-לאָקאַל
די 1-טע יעהרליכע
גענעראַל-פערזאַמלונג
מיט פאָלגענדע טאָג-אָרדנונג: 1) ערעפנונג, 2) וואַהלען פון אַ פּרעזידיום, 3) בעריכט פון דער פערוואַלטונג, 4) בעריכט פון דער רעוויזיע-קאָמיסיע, 5) וואַהלען פון אַ פערוואַלטונג און רעוויזיאָנס-קאָמיסיע, 6) סטאַטוטען-ענדערונג, 7) בעשטעטיגען אַ בודזשעט אויף 1928, 8) פערשידענעס.
בעמערקונג: לויט פּאַראַגראַף 2 פון די סטאַטוטען וועט ביי נישט גענוגענדע צאָהל מיטגלידער פאַרקומען די פערזאַמלונג צום 2-טען טערמין דעם זעלבען טאָג 6 אָוונד.
לויט פּאַראַג. 17 און 19 וועלען צו דער פערזאַמלונג צוגעלאַזען ווערען נור די מיטגלידער, וואָס צאָהלען פּאָנקטס-בייטראָג.
מיט אַכטונג די פערוואַלטונג.

T-wo szerzenia oświaty i wiedzy techn. wśród Żydów
w Łodzi, ul. Pomorska 46|48, tel. 664.

Szkoła Przemysłowa
אַבטיילונגען: מעכאַנישע, על.-מעכנישע און וועבעריי. — — —

8-io kl. Gimnazjum Humanistyczne Męskie
די עקזאַמענס לויט לעקציע-סיסטעם.

איינשרייבונגען פון קאַנדידאַטען נעמען אָן די קאַנצעלאַריעס טעגליך פון 9 ביז 2 נאָכם.

אַכטונג! לאָדז און אומגעגענד!
דעם גרעסטען אויסוואַהל פון דער יודישער ליטעראַטור בעקומט איהר נאָר אין דער נייע ערעפענטע בוכהאַנדלונג פון נ. בערלינסקי, לאָדז, אַלט-שטאָט 12 (ליגקע אַפּיצינע, 1-טען שטאָק). בעמערקונג: עס איז אויך דאָ אויף לאַגער שול-ביכער.
3415

עס ווערט געזוכט קוואַליפיצירטע
מאַרמאַלאַדע-קאָכער:
אָפּפערטען אָפּציגעבען אין רעדאַקציע אונטער „מאַרקע".
3516

אַ רוטינירטער
זשאַנדצע
ווכט היינזער צו פערוואַלטען. אָפּפערטען אָפּצוגעבען אין דער אַדמיניסטראַציע פון „לאָדזער טאַגעבלאַט" אונטער „500".
3513

ניהלייט!!
די נייעסטע מאָדעלען פון שרויגעל
פעלץ-וואַרעז
עמפעהלט אויף לייכטע בעדינגונגען
A. Fiszlewicz Narutowicza 12 tel. 34-66

אַריק-מאַשיך
(גרויסער פאָרמאַט) צו פערקויפען.
אין גוטען צושטאַנד פּרייז-ווערט צו בעקוקען. וואָלטשאַנסקאַ 26, זשערניצקי אין טאַבאַק-געשעפט.

אכטונג, לאָדזערינס!
די בעוואוסטע לעהרערין פון צושניידען און נעהען איז צוריקגעקומען פון אויסלאַנד און בע-גינט פון 1. סעפּטעמבער ד. י. די לעקציעס פון צושניידען, נעהען און מאָדעלירען פאַר 45 זל. דאָס וועש-מאַך פאַר 65 זל. כ'בענוץ די נייעסטע מעטאָדען פון דער לעהר-טעכניק לויט וויענער און פּאַריזער סיסטעם. די לעהרע דויערט נאָר 1 חודש. איינשרייבונגען טעגליך פון 12 ביז 2 נאָכמיטאָג און פון 4 - 7 אָוונט.
פ. גרינבלאַט זשעראָמסקיעגאַ 9.
1-טער שטאָק, רעכטע אָפיצינע.

וויכטיג פאַר
דאַמען-מאַגאַזין-שניידער
ערשטקלאַסיגע מאָדעלען פון פּאַריז פאַר געשעפט. אַ ביים איז חמנט אָנגעקומען ביי א. ציטרין, קאָנסטאַנטינער 3.

Żeńskie Seminarjum Nauczycielskie
Tow. Uniwersytetu Robotniczego
w Łodzi, ul. Piotrkowska 18
przyjmuje na 1 kurs kandydatki bez różnicy wyznania ze świadectwem ukończenia 7-kl. szkoły powszechnej. Początek roku szk. 1 września 1927 r.

אַ זוניג מעבלירט צימער
ביי אַן אינטעליגענטער פאַמיליע מיט אַ בעזונדערן איינגאַנג פון זאָפּערט צו פערמיטען.
צו ערפאַהרען אין דער אַדמ. פון „לאָדזער טאַגעבלאַט".

אַ פּראַנט-געוועלב
אויף דער פּיעטריקאָווער גאַס צווישען צעגעל-ניאַנע און אַנדזשעיאַ ווערט געזוכט. צו מעלדען זיך ביי וואָלף לעטקאָוויטש, קאָשטשעלנאַ № 4 טעל. 35-76.

Światło zgasło? Motor stanął?
Dzwoń 60-34
Dyżury przez całą dobę. Pomoc natychmiastowa. Pogotowie Elektryczne. 60-34 umieszczony w książce telefonicznej pod literą „P" (Pogotowie Elektr.)

פּעלץ-געשעפט
ALASKA
Piotrkowska 19, tel. 62-23
עמפּפעהלט פּעלצען לויט די נייעסטע מאָדעלען אויף לאַגער. גרויסער אויסוואַהל פון פּוטערלעך צו מעסיגע פּרייזען.
בעמערקונג: קירזשנער-ווערקשטאַט אויפ'ן אָרט, נעמט אָן אַלערליי קירזשנער-אַרבייט.

תל-אביב
אַ לאָדזער, וועלכער וואוינט אין פּאַלעסטינאַ 10 יאָהר, נעמט אָן היינזער צו פערוואַלטען. בעסטע רעפערענצען אין גאַראַנטיע. אָפּפערטען אונטער „תל-אביב" אין דער עקספּעדיציע, לאָדז, פּיעטריקאָווער 50.

ד"ר מעד.
Henryk Kryszek
אינערע- ספּעצ. הערץ-קראַנקהייטען
צוריקגעקומען
אַלעיאַ 1-טער מאַי 3 טעל. 9-27
נעמט אָן טעגליך פון 3—6.

בעקאנטמאכונג.

אויפ'ן יסוד פון בעשלוס פון דער געהעהנליכער אלגעמיינער פערזאמלונג פון די אקציאנערען פון דער

לאדזשער דעפאזיטען-באנק אקצ. געז.

פון דעם 26. אפריל 1927, ווי אויך בהסכם מיט'ן בעשלוס פון פי-נאנץ-מיניסטער און מיניסטער פאר האנדעל און אינדוסטריע פונ'ם 27. יולי 1927, וואס איז פערעפענטליכט געווארען אין נומער 181 פון „מאניטאר פאלסקי" פונ'ם 10. אויגוסט 1927, פערעפענטליכט דערמיט

א סובסקריפציע אויף דער 3 עמיסיע אקציעס

אויף פאלגענדע בעדינגונגען:

1) דער גרונד-קאפיטאל פון דער געזעלשאפט ווערט געהעכערט מיט 360,000 זל. אדער ביז 1,440,000 זל. דורכ'ן ארויסגעבען 3,600 שטיק אקציעס פון א נייער עמיסיע צו 100 זל. נאמינאלען ווערט פון יעדערער.

2) די אינהאבער פון די אקציעס פון דער 1. עמיסיע אויף א סומע פון 720,000 זל. אדער די בעזיצער פון א שניטען פון די דאזיגע אקציעס זיינען בערעכטיגט צו בעקומען פאר דער צייט ביז'ן 10. אקטאבער 1927, אנשטאט דעם דיווידענד פאר'ן יאהר 1926 אומזיסט אקציעס, אדער אפשניטען פון אקציעס פון דער 3. עמיסיע אין דער הויך פון א העלפט פונ'ם נאמינאלען ווערט פון די אקציעס אדער אפשניטען פון דער דערמאנטער ערשטער עמיסיע, וועלכע זיי בעזיצען.

3) די אקציעס פון דער 3. עמיסיע, וועלכע וועלען נישט אבגענומען ווערען, לויט'ן אויבען-געבראכטען, וועלען רעאליזירט ווערען לויט'ן בעשלוס פון ראט אין דער צייט ביז'ן 10. נאוועמבער 1927 אויפ'ן פרייז פון 110 זל. פאר יעדע אקציע, בעצאהלט אין מזומן, אין דערביי ווערט די סומע, וואס וועט בעקומען ווערען פון די דאזיגע אקציעס, וועלכע רעפרעזענטירט דעם נאמינאלען ווערט פון די אקציעס, אויסגענוצט ווערען אויפ'ן פערפולען דעם גרונד קאפיטאל און די צחן-פראצענטיגע העכערונג אין דעם פרייז פון דער עמיסיע — אויף צו פערגרעסערן דעם זאפאס-קאפיטאל. ביי דער רעפארטיציע פון די נישט אונאנדערגענומענע אקציעס וועלען קודם כל בעריקזיכטיגט ווערען די אקציאנערען פון דער 2. עמיסיע.

4) די אקציאנערען, וואס וועלען אין דעם טערמין, וועלכער איז אנגעגעבען אין פונקט 2, זיך אבזאגען פון זייער רעכט, וואס איז אויסגערעכענט אינ'ם דאזיגען פונקט, אדער וועלען די דאזיגע רעכט נישט אויסגוצען אין בעשטימטען טערמין — וועט אויסגעצאהלט ווערען דער געגעבער דיווידענד, וואס פאלט אויס אויף די אקציעס פון דער ערשטער עמיסיע, וועלכע זיי פערמאגען, אדער די אבשניטען פון די דאזיגע אקציעס.

5) אין דער הינזיכט פון רעכט, וואס געהערען די אקציאנערען, וועלען די אקציעס פון דער נייער עמיסיע אויסגעגליכען ווערען מיט די פריהערדיגע מיט'ן מאמענט, ווען די העכערונג פון גרונד-קאפיטאל וועט איינגעשריבען ווערען אין האנדעלס-רעגיסטער, און זיי וועלען אנטיילנעהמען אין דעם דיווידענד פון 1-טען יאנואר 1927.

6) דאס גאנצע איינצאהלען פון גרונד-קאפיטאל און פון זאפאס-קאפיטאל דארף רעאליזירט ווערען ביז'ן 10. יאנואר 1928.

7) די אקציעס פון דער נייער עמיסיע וועלען ארויסגעגעבען ווערען די סובסקריפענטען אין משך פון 2 חדשים פונ'ם טאג, ווען דער גרונד-קאפיטאל וועט רעגיסטרירט ווערען.

לאדזשער דעפאזיטען-באנק
אקציען-געזעלשאפט.

Bank Handlowo-Przemysłowy w Łodzi

Spółka Akcyjna.

Piotrkowska 96.

Telefony: 2-59; 8-71; 8-72; 9-73.

Bank Dewizowy. Oddziały: Warszawa i Sosnowiec.

Uskutecznia **dyskonto, zlecenia giełdowe**

oraz

inkasuje weksle przy zastosowaniu minimalnych stawek

Przyjmuje WKŁADY OSZCZĘDNOŚCIOWE W WALUCIE KRAJOWEJ i ZAGRANICZNEJ.

בעפאר דו ווערסט זיך איינארדנען

געה צו די פירמא

Markowicz i Nasielski

6 פיעטריקאווער 6

טעלעפאן 49-71.

נאר דארט וועסטו איינקויפען

מעבעל

אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען און ביי לאנגע טערמיניגע אויסצאהלונג

פאבריק: פאלודניאווא — 10 —

די ארבייט איז גאראנטירט. :: קאנקורענץ-פרייזען. איינענע אויסארבייטונג.

בעפאר איהר קויפט מעבעל בעזוכט ביטע מיין מאדערנע

מעבעל-אויסשטעלונג

ל. סאלאמאנאוויטש, לאדז וואסכארניא 68 טעל. 84-25.

ביי מיר איז צו בעקומען קאמפלעטע איינריכטונגען, עסצימער ווי אויך איינצעלנע מעבעל אויף גוטע בעדינגונגען און צו ביליגע פרייזען. לאנגיעהריגע גאראנטיע. שנעלע אויספיהרונג.

פאדערט איבעראל

נאר פאטענטירטע

פעלד-בעטען

פערזעהען מיט דער פאבריקס-מארקע

Palma-Patent

פאר וועלכען מיר גאראנטירען.

אויך שטעפ אויף לאגער אין א גרויסען אויסוואהל: ניקעל-בעטען, קינדער-בעטען, אמעריקאנקעס, קינדער-וועגעלעך, הויכע קינדער-בענקעלעך, שאטקאזעס און נעבעטע מאטראצען.

ביליגסטע פרייזען! רעיעלסטע בעהאנדלונג

לאדז, פולנאצנא 24, טעל. 31-85.

לעטשניצע

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען און צאהן-ערצטליכער קאבינעט

17 זגערזשער 17, טעל. 16-33.

פון 10-11, 3—2, 7—8	נאז-, האלז, אויערען-קר.	ד"ר ראכאווסקי
פון 2—12	נערוועז-קראנקהייטען	ד"ר יוסטמאן
11—10	הויט און גע-שלעכטס-קר.	ד"ר רוזשאנער
12—10, 5—4	קינדער-קראנקהייטען	ד"ר ראזענצווייג
1—12½, 6—5	פרויען- און געבורטס-הילף	ד"ר פאפיערני
2—1	אויגען-קראנקהייטען	ד"ר גאלדשטיין-פאלאק
	כירורגישע קראנקהייטען	ד"ר קאנטאר
1—11, 7—6	אינערע, מאגען, הערץ, לונגען	ד"ר ווינבערג
12—10, 6—3	רענטגען	ד"ר סטופעל
9—3, 9—3	צאהן- און מויל-קראנק.	צאהן-ארצט א. גראדזענסקי, צאהן-ארצט נ. ראזעס

פינסטליכע השווזיגאנגע-בעשטראהלונג. קאמפען-שפעלען

בע דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען

א רענטגען-אינסטיטוט

...קהארץ - לונגע, דיאגנאסטיק און עלעקטרא-מעדישע קאבינעט. ...מען אין דער שטאט. ... אויך זונטאג. ... ארט פערצעכענישע אנאליזען. — קורסען פאר שטאטלער אימפונגען נעגען שקארלאטינע.

די טוסטערהאפטע שולע פאר יוד. אינטעליגענץ פון נאוואמיעסקא-געגענד!

Dia dzieci **żyd. inteligencji** północnej dzielnicy miasta.

7-klaסיגע שולע — פון — קאצענעלסאן-נאחומאוו נאד לודקא 6 נעבען ביי נאוואמיעסקא	שילער און שילערינס פון 14—6 יאהר ווערען אנגענומען אין די שול-קלאסען 50% ביליגער אין די נאכמיטאג-שולע פאר אונבאמיטעלטע. פויליש איז די אונטערריכטס-שפראך פון אלע לימודים העברעאיש און אלע לימודי-קודש ווערט געלערנט גרינדליך	7-kl. SZKOŁA Kacenelson-Nachumow ul. nad Łódką Nr. 6 przy Nowomiejskiej

אונטער דער פערזענליכער הנהלה און השגחה פון ר' בנימין יעקב קאצענעלזאן

ווערט געעפענט ספעציעל פאר קנאבען פון בעסערע ארטאדאקסישע עלטערן (פון 4—14 יאהר)

א רעליגיעזער חדר (נאכמיטאג פון 4—7)

מיט דעם הדר-פראגראם פון אלע למודי-קודש: חומש, רש"י, תנ"ך, פסוק, גמרא.

ד' אלול — 1927 פ"ק

איז דער אנפאנג פון די לעקציעס. אלע שילער און שילערינס מוזען קומען אין שולע. איינשרייבונגען: פון 11—2 און פון 4—7. מיטברענגען א מעטריקע און א פאקען-שיין פון קינד.

Freblówka nowoczesna ▼ מאדערנע פרעבלשולע

פאר קינדער פון 3—6 יאהר

פויליש אינטערריכטס-שפראך אין דער I גרופע, העבראעיש אין דער II גרופע. מוזיק, ריטמישע גימנאסטיק, ריטמישע טענץ, האנדארבייט. גוטע אויפזיכט, אנטוויקלונג און בעסטע ערציהונג. 50% ביליגער איז די נאכמיטאג פרעבלשולען פון 2—6 פאר אונבמיטלטע אדער שוואכע קינדער.

מעבעל-מאגאזין

פון די פעראייניגטע טישלער און טאפעצירער

קאאפער. מיט בעשר. ה.

Narutowicza 45 — Tel. 60-02 — Tel. 60-02

בעזיצט אויף לאגער קאמפלעט-איינריכטונגען פון וואוינונגען פון די בעשיידענסטע ביז צו די לוקסוסאווע, ווי איינריכטונגען פון שלאף-צימער, עס-צימער, קאבינעטען, סאלאנען, קיכען, קלוב-מעבעל, ביורא-מעבעל, זשיראנדאלען, אמפלען, בילדער א.א. מיר נעמען אויך אן אלערליי בעשטעלונגען פון געביט פון אינערליכער ארכיטעקטור

די פערוואלטונג.

Tel. 60-02. | Narutowicza 45. | Tel. 60-02.

עלטערן!

פאר 3 זלאטעס א וואך ווערט געלערנט מיט קינדער וואס לערנען אין פאלקס-שולען: חומש, רש"י נ"ך משניות, גמרא יהדות היסטאריע, רעדען און שרייבען העבראיש און יודישע ברית ועלכטס צי-אטענשטעלען די 5 בעתאיסטע ארטאדאקסישען העברעאישן לעהרער י. ד. ראזענטלר פלאץ וואל-נאשעשי 6 קווער אפייז. רעכטס 2 שטאק.

בעט.: ס'ווערען אויך אנגענומען אנפאנגער פון 5 יאהר און. א ש-רענג רעליגיעזע ערציהונג! ידאלגן בשר ובסיורים!

פארבריידטונגס-שולע

(7 קל. אלגעמיינע פריוואט-שולע)

מוסטערהאפטע פרעבעל-שולע

AnnyGajst Kamienna 2

איינשרייבונגען פאר יונגלעך און מעדלעך פון 7 יאהר אלט. פארבריידטונגס-אויפגעבענעס אין די מיטעל שולען. הויפט-יאהר ווערען געשטעלט A און B קל. שכר-לימוד 45 זל. א קווארטאל. אין דער פרעבעל-שולע ווערען אנגענומען קינדער פון 4 ביז 7 יאהר. מ'דארף בעלייגען א געבורטס-מעטריקע און א פאקען-אימפונג-בעשטעטיגונג. די קאנצעלאריע איז טעגליך פון 10 ביז 1 נאכמיטאג. פאר יונגלעך אויך וואונש ספעציעלע העבראישע לעקציעס.

מעכאנישע שלאסער-ווערקשטעל

W. MACIASZEK

ŁÓDŹ, ul. Pusta № 5.

מיר בויען: שפול-מאשינען, שלויך-שפול-מאשינען, טרייב-מאשינען, קרייץ-שפול-מאשינען, טריקאטשפול-מאשינען, נייע סיסטעמען. טרייב-מאשינען אויף זיידע און שפול-מאשינען אויף זיידע, מאשינען צו גלאנצען גארן, טראנסמיסיעס, ווי אויך פערשידענע מאשין-רעפאראטורען און שווייסען פון פערשידענע מעטאלען.

2940

מעבעל

קאמפלעט-איינריכטונגען ווי אויך איינצעל קויפט ! אלעס ביי די סאלידע פירמע

Flakowicz i Recht

145 פיעטריקאווער 145

דארט איז די בעסטע אויסארבייטונג

די ביליגסטע פרייזען! בעקוועמסטע בעדינגונגען

Lek. Dentysta

F. Dreitzer-Finn

powrócił

Piotrkowska 24.

Dr. med.

M. GLAZER

ul. ZIELONA 6 טעל. 45-49

הויט און ווענערישע קראנקהייטען.

צוריקגעקעהרט.

נעמט אן פון 8—9.30 12—2 און 7—8.

מעבעל קויפט נישט קיין מעבעל מעבעל

מעבעל

פאר איהר איבערצייגט אייך נישט אין מיין

מעבעל-געשעפט 44 גדאנסקא (דלוגא) 44 טעלעפאן 56-62

Ch. ŁAZNIK

ווו ביי מיר קענט איהר בעקומען פערשידענע מעבעל שעהן גוט און ביליג

בעמערקונג: אויך פערמויף איך פערשידענע מעבעל, ריוואנעס, פעלצען, אנצינער, ניימאשין ו. סא. מאהדרען א. א. ה. איך צאהל די העכסטע פרייזען, קומט און איבערצייגט אייך.

וכי תמכור ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך, אל תונו איש את אחיו!

און טאמער וועט דיר דיין חבר אפנארען, זאלסטו קומען צו לויפען אין דעם ביורא פיעטריקאווער 17, דורכגאנג (זאכאדניא 52) ווערט לויט'ן איסטאר געהויסענהאפט ערלעדיגט אלערליי ביזנעס. קלאזולעס זא-בעזיפעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, אפעלאציעס, עקזעקוציעס, ארבי-וואלאניעס, רעקורסען, —וועגען קאנ-צעסיעס, פיצעט אין קאמיסאר.-ושפגדו-ביטעס אין אלע פאליציי-בעצירקען, שות-פות-אקטען, סטאטוטען, אקטען אינטערציזיעס, אקטען דאראווינעס, מארנע ספראוועס ווי אויך איבערזעצונג אין אלע שפראכען. שנעל, רעיעל און ביליג! מיט אכטונג י. מאנעלא רעכטסקאנסולענט פיעטריקאווער 17, זאכאדניא 52.

יוויכטיג פאר דער זאקען-בראנזשע.

אין דער מעכאנישער שטריקאווריק נארוטאוויטשא 34 ווערט אנגענומען אויס-ארבייטען אויף לויז אלערליי שטרימף אויף מאשינען פון 112-ער ביז 220-ער מיט 5 פארעס פיהרער. עס ווערט אויך אנגענומען צו פארמירען פאר שנעלע און רעיעלע בעדינונג געזיכערט! מיט אכטונג

קוטנער און קאמפ:

וויכטיג פאר דאמען!

מאכט אייך די עלעגאנטסטע דאמען-הימע נאך דער לעצטער פאריזער מאדע און די עלעגאנטסטע מיטע איבער-ארבייטע איך אויף געגליך גוט. בעדינט די אדרעס:

28 זאוואדזקי 28

2.50 זל. נור פאר

אין הויף, 2-טען אפנאנג, ליגקס פארטער.

מאכט איך שיפאן-וועלור-סאמעט-און פילץ-היטע אין אלע פארבען און פארבען אין פיינסטער אויספיהרונג. דער פרייז איז גאר אויף א קורצער צייט.

נור פאר 7 זל.

„TOBA"

אבאנאמענטס-פרייז: פאר א חודש אין פוילען 5 זל., אין פראווינץ און בעל-גיען—20 פראנק, אין אנדערע לענדער—1,25 דאלאר.

אנאנסען-פרייז: פאר א מילימעטער-שורה פאר'ן טעקסט 16 גר., פריוואט 24 גר., אין טעקסט 40 גר., פריוואט 60 גר., נאכ'ן טעקסט 12 גר. פריוואט 18. פאר אויסלענדישע אנאנסען 100% טייערער. אויסער דער שטאט—מיט 50% טייערער. פון די פירמען ווערען נים ארויסגענומען קיין ראבאט

Redaktor wydawca E. Hamburski.

Wydawnia: E. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 16